

DVADESET SEDMI MART

Proglas Nj. V. Kralja Petra II na dan prve godišnjice Svoje vladavine

GOVOR Nj. V. KRALJA PETRA II, održan preko londonskog radija 27 marta 1942

Dragi Moji Srbi, Hrvati i Slovenci, Navršila se godina dana otkako sam voljom Svoga naroda počeo da vršim vladarske dužnosti.

Okolnosti pod kojima se to dogodilo bile su u najvećoj meri burne i sudbonosne. Pred nas sve bilo se postavilo pitanje kao pre nekoliko vekova pred čestitoga Kneza Lazara kao u leto 1914 pred malenu Srbiju.

Vodjen svojim zdravim nagonom, naš narod je i prošloga proleća našao pravi put. Kad je svome sinu savetovala: da mu je bolje izgubiti glavu nego svoju izgubiti dušu, ona majka iz narodne pesme bila je samo verni odjek i tumač onoga što je najdublje u nama.

I u jutro 27 marta, i u toku godine koja je minula, vi ste pokazali da krv nije voda, i da u našim poljima i našim gorama veje još uvek onaj stari naš duh časti i poštovanja, duh koji je danas izvor našeg nacionalnog otpora, a jemstvo za obnovu naše slobode i državne nezavisnosti.

Mi živimo u jedno znamenito doba, na prekretnici, kad se između sila zla i sila dobra bije najžešća bitka za koju svet zna. Naše mesto u toj borbi bilo je predodređeno vekovima naše istorije. "Ko ne dodje u boj na Kosovo..."—to je bojni poklič o koji se naš narod nije oglasio nikada, ma koliko teška bila naša stradanja.

Da smo se mi priklonili sili, kao što su nam predlagali tadašnji upravljači, da li bismo bili ostavljeni postrani i pošteđeni ratnih strahota?

Naša bi zemlja, i pored toga, bila rasparčana i podeljena između gramzivih suseda, za koje data reč o prijateljstvu nije značila svetinju, naš ekonomski život bio bi, i pored toga, upropašćen, jer bi lažni prijatelj odnosio svojoj kući sve, a vaša bi deca, kao i sad, evokotala neodevena i gladna; i pored toga, u Jugoslaviji niko ne bi siguran bio ni za svoj život ni za svoju imovinu; naši pukovi bili bi gonjeni da se po ruskim stepama tuku protiv svoje slovenske braće i da sopstvenom krvlju kuju lance svojoj slobodi.

Patnje nas ni u kojem slučaju ne bi mimoišle, kao što nisu mimoišle ni narode koji su se uplašili i voljno primili nemački novi poredak. Imali bismo i krv, i suze... Ali bismo, za vrhunac nesreće, bili još i osramoćeni pred sobom i pred drugima.

Na dan 27 marta mi smo kao narod rekli svoju reč i opredelili svoje mesto u istorijskoj borbi današnjice.

Dragi Moji Jugosloveni, Protekla godina za sve nas jeste godina velikog stradanja. Sa izuzetkom Rumunije, susedi su kidisali na nas, i pored svećanih ugovora i uveravanja. Svet ni ranije nije imao mnogo iluzija o Njemcima, ali je Hitlerova Nemačka iznenadila čovečanstvo svojim krvolovstvom. U našoj zemlji više no u ma kojoj drugoj, nemački vojnici su mrcvarili i ubijali desetine hiljada nevinih ljudskih bića, ne vodeći računa ni o polu ni o godinama, palio je sela, razoravao gradove, raseljavao čitave oblasti, organizovao pljačku bez skrupula.

Masovna ubijanja u Kragujevcu i Kraljevu ostaće za vekove sramotom nemačkog oružja.

Lukavost Nemaca i Italijana nanela je našem narodu nesreće još teže nego njihovo oružje. Služeći se u jednom kraju zemlje najmljenim ubicama, u drugom kraju paklenom propagandom, Hitler i Musolini uspeli su da zavade i dignu brata na brata, oca na sina, i da u Jugoslaviji stvore pravi građanski rat, čije se strahote ranije nisu mogle ni zamisliti.

To bratoubilačko klanje može biti od koristi samo tuđinu. Zrtve pale u tom unutrašnjem razračunavanju najbolnije su i najteže Mome srcu. Te međusobne borbe, to je najveći uspeh koji su Nemci i Italijani zabeležili u borbi protiv Jugoslavije.

No i pored svih prolaznih tegoba i nedaća, dragi Moji Srbi, Hrvati i Slovenci, mi možemo i treba da budemo ispunjeni verom i ponosom. Vi ste pokazali svetu za

kakve je velike stvari sposoban narod koji hoće, do kraja, da brani svoje pravo na slobodan opstanak.

Tvrdo srce naših majki i naših žena, hrabro držanje čak i naše dece pred bezdušnim neprijateljem, vaša borba sa njime iako ste malobrojniji i slabo naoružani—izazivaju opšte priznanje u svetu među slobodnim narodima i obeležavaju se kao jedno od čudesa ovoga rata.

Rvanje džinova bliži se svome vrhuncu. Ova godina će verovatno biti presudna godina,—presudna ne toliko možda za krajnji ishod rata, koliko za njegovo trajanje. Pobedu će odneti strana na kojoj smo mi sa svojim velikim saveznicima.

Ogromne industrijske, ekonomske i vojničke mogućnosti Engleske i Amerike stavljene su sasvim u pokret i nalaze se u punom naponu. Kina sa svojim stotinama miliona stanovnika brani sa uspehom stvar demokratije na Krajnjem Istoku. Naša ruska braća, pošto su odolela prvom strašnom naletu Hitlerove ratne mašine, prešla su u napad; mesecima već, Rusi uništavaju nemačke armije jednu za drugom i lome dotle nesalomljivu nemačku vojnu moć; sa ruskim stepa doći će smrtni udarac koji će Evropu osloboditi od more što je davi.

Srbi, Hrvati i Slovenci, Kakva je naša uloga i naša dužnost u ovome trenutku?

U aprilu prošle godine neprijatelj je vojnički slomio Jugoslaviju. Ali se naš narod brzo podigao i nastavio borbu. Ta borba donela nam je velike zrtve i veliku slavu.

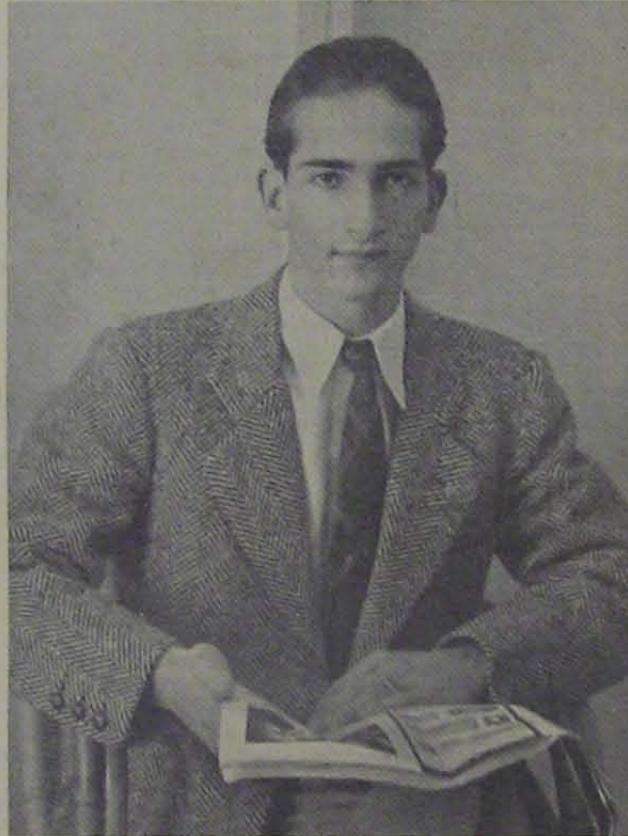
Sad treba da se priberete od pretrpljenih udaraca, da se prikupite i organizujete pod vrhovnim vođstvom djenerala Draže Mihailovića. Treba se čuvati preuranjenih akcija koje bi donele zrtve prevelike i nesrazmerne sa onim što se može postići. U borbu sa neprijateljem stupiće svi, i Srbi i Hrvati i Slovenci, kad dodje pravi čas i znak bude dat. Tada ćete, svi zajedno, u neodoljivom bratskom naletu, sa junaštvom koje vam je u krvi, očistiti zemlju od zavojevača.

Pobeda naša i naših saveznika, vaše junaštvo, vaša volja i neminovna potreba da ponovo sagradimo zajednički dom,—zalag su za obnovljenje naše države. Poslužiće nam stečena iskustva. Mnogo i dugo imaćemo da lečimo svoje rane. Jedna od glavnih briga cele zajednice biće da odgajimo siročad, čiji su roditelji pali za Otadžbinu, da zbrinemo nevoljne, da svima vrednim rukama damo posla, krova i hleba.

Puna državna nezavisnost u spoljnim odnosima, puno pravo za narod da sam odlučuje o svojoj sudbini—to su dva principa snažno izražena u zoru 27 marta, i oni će ostati rukovodni principi Moje vladavine.

Neka današnji dan, 27 mart, bude ne samo za sve vas i za Mene dan vere u našu sudbinu, dan nacionalnog ponosa, već i dan zaveta Moga sa vama svima: da zajednički i složno, u punoj slobodi sutra, radimo na napretku i blagostanju Otadžbine.

Tako nam Bog pomogao!

NJ. V. KRALJ PETAR II.

SMISAO I ZNAČAJ 27 MARTA

Govor g. Milana Grola, Ministra saobraćaja i zastupnika Ministra prosvete, održan na londonskom radiju povodom godišnjice istorijske promene

Godina dana je od jednog datuma koji je iz istorije Jugoslavije ušao u istoriju sveta, i u kome se sudbina našeg naroda vezala sa sudbinom čovečanstva.

Ako je bilo još koga, od dobromislenih ljudi, koji su verovali da je naš narod mogao drukčije no što je učinio 27 marta, danas, iza svega onog što se u Evropi i u svetu dogodilo, jasno je, da je 27 mart došao sam sobom, neodoljivo, kao što su dolazili svi sudbonosni datumi naše nove istorije.

Iza devet godina legendarne borbe, Karadjordjev ustanak godine 1804 završava strašnim slomom u puštoši popaljenih sela i naroda pobijenog, u ropstvo odvedenog i u šume odbeglog. Ali samo dve godine zatim iz toga groblja, krvi, gladi i kuge diže se drugi ustanak. Godine 1848 krvlju se zalivaju polja Vojvodine, 1875 Nevesinjska puška odjekuje u Hercegovini, kao uvod za dva rata za nezavisnost Srbije 1876 i 1878. S Kumanovskom bitkom počinje dvogodišnji balkanski rat od 1912-1913 g., a od 1914 do 1918 g. redjaju se četiri godine teških borbi na istragu, Albanska tragedija, robovanje u zemlji, i stradanje onih koji su iz nje izašli da poseju svoje kosti širom sveta, do one jezovite kosturnice na Kajmakčalanu. Te sa navršanim milionom izgubljenih glava—izmučena, proždjena i životno osakaćena posleratna generacija, doživljuje oslobodjenje i ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca.

Zašto se taj narod od godine 1804 do danas krvario, našto su bili ti milioni žrtava?

Je li taj napregnuti napor jednog malog naroda, za svoje časno mesto u svetu—stvar slučaja, odluke ove ili one vlade, ili je ta prava linija povučena rukom Providjenja, sudbine?

Kroz teška iskušenja u svojoj istoriji naš narod je stvorio uverenje, da će dotle postojati—dok bude čuvao živu svest o sebi i o svome pravu, dok bude gotov da se za to svoje pravo založi, i dok širom sveta to bude znano i respektovano.

Isto kao što je branio to svoje mesto u svetu spolja,—skupim žrtvama, i krvlju kada je to trebalo, branio je i

svoje prirodno pravo unutra, u svojoj državi, koju je on stvorio.

Iz te osetljivosti za svoje pravo, za javno dobro kao za svoje sopstveno, proizišlo je jedno uzajamno, solidarno osećanje, jedan široki nacionalizam koji se zalagao uvek više za sudbinu čoveka nego li barjaka, i jedna prirodna demokracija u kojoj je jedan patrijarhalan seljački narod, bez knjiga i teorija, znao da on ima da bude gospodar svoje sudbine.

Nažalost, bilo je ljudi koji u sebi nisu očuvali to prirodno osećanje naroda u njegovoj pravoj sadržini i vrednosti za danas i za budućnost, ljudi od kojih su jedne odrodili samoživot, vlastoljublje i srebroljublje, a druge zaslepile bolesne ambicije i zablude. I na nesreću, ti su ljudi upravljali zemljom baš ovih poslednjih kritičnih godina,—da je u odsudnom času prekretnice u istoriji sveta, ostave materijalno iscrpenu, vojnički nespremnju, duhovno razbijenu. Pre potpisa tripartitnog pakta duh toga pakta gospodario je u našoj zemlji. Peta kolona tu nije bila sva organizovana samo od ustaša, niti je morala biti plaćana samo od Hitlera i Musolinija; plaćana je i iz onih milijardi budžeta koje je nesretni narod Jugoslavije s mukom nakrmiljavao, odvajajući od usta, naučen da daje za zemlju u njenu odbranu. Gledajući očajnu borbu obezglavljene i goloruke vojske, u trenutku sloma, narod se u bolu i sramoti pitao: Gde su milijarde date za narodnu odbranu? I kao munjom osvetljeno pokazalo mu se rasulo, jedno stanje u kome niko nije bio na svome mestu, ni zakoni na snazi, ni javni interes na čeni.

U eksploziji od 27 marta, izražena je uzbuna na to stanje. Tripartitni pakt došao je samo da prevrši meru i da se režim zla pokaže i s otvorenim programom zla. 27 mart preduhitrio je građanski rat, manifestujući jednodušnost, moralnu disciplinu i celinu; sa 27 martom uzdignuta je čast i vera naroda u sebe. A kako će proći narodi oko naše zemlje, kojima je obraz dopustio da sledejući hordama nasilnika grabe plen za njihovim stopama, videće se uskoro. Zao duh danas već razriva ih spolja i iznutra.

Danas, o godišnjici 27 marta taj datum je na ustima celoga sveta: 27 mart i general Draža Mihailović.

Svojom uzbunom 27 marta narod Jugoslavije našao se u duši zajedno s čitavim čovečanstvom, kao što je čitavo čovečanstvo na današnji dan u duši s narodom Jugoslavije. U svih pet delova sveta saoseća se sa patnjama našega naroda, odaje se duboka pošta žrtvama, veliča se duh poštovanja, a junak narodni Draža Mihailović pruža se kao primer deci u školama, vojniciima u logorima, narodu u crkvama.

Ta priznanja izmamljuju u nama više suzu nego li gordost, i mi ništa više u ovom času ne želimo nego štednju te toliko prorodjene krvi, uzdržanje, sabiranje snaga, za odsudni čas koji dolazi. Sreća krvave pod teškim patnjama koje naš narod podnosi. Ali naša uzdanja rastu u veri da smo na teškom ali pravom putu, onom kojim smo uvek išli u našoj prošlosti.

Nije slučajno da su agenti današnjeg režima u Beogradu oni isti koji su godinama uznosili režime koji su i doveli do 27 marta. Danas se oni trude da 27 mart prestave kao delo strane propagande, kao državni udar i kao zaveru.

Ni jedno od tog troga nije.

Narod Jugoslavije našao se prirodno, podelom ne dveju grupa sila, nego podelom čovečanstva o osnovnim idejama o čoveku i njegovim pravima na onoj strani, na kojoj su se u ono doba nalazili pokoreni narod Srednje i Zapadne Evrope sa Velikom Britanijom na čelu, a na kojoj je danas četiri petine zemaljske kugle sa Rusijom i Amerikom. Čiji džinovski ulog u borbi stavlja van svake sumnje pobedu dobra nad zlom.

Obezbedjujući zakonitom Kralju presto, 27 mart sprečio je u stvari državni udar, koji je jednom projektovanom ustavnim odredbom, imao produžiti vlast regenta uzurpatoru.

A da 27 mart nije delo neke pripremane zaverre dokaz je saglašenje preko-noć, od prve reči, ljudi koji do tog dana nisu išli zajedno. Dokaz je sam taj, po sili prilika na prečac sastav vlade, gde poslovima i dogajajima nije mogao biti dat drugi tok, u stanju kakvo

je zatečeno u državnoj upravi i u vrhovima vojske. A kako se taj zatečeni aparat pokazao u onim kritičnim danima, navod zna i reći će svoju reč kad do nje dođe.

Godinama narod je pokušavao po cenu teških žrtava da promeni to stanje. Pet godina pre tripartitnog pakta iz naroda je došao pokret za narodni sporazum, prema kome je preuredjenje zemlje ravnopravnim voljom Srba, Hrvata i Slovenaca imalo da unese nov duh u organizaciju celokupnog narodnog života. Već samo ostvarenje te solidarnosti obećavalo je zdravu podlogu za jedan istinski preobražaj. Ali je ono isto tako obećavalo i prekraćenje režima lične samovolje, i knez Pavle da ispuni broj svojih nedelja, razorio je to delo jednostranom nagodbom sa jednim delom opozicije, pogodbom koja je ostavljala srpski deo naroda i dalje pod režimom samovolje. U prevratu 27 marta izražena je bila uzbuna i na taj za Srbe unižen položaj. Ali to nije smetalo kada je trebalo prihvatiti situaciju koja je došla tim neodoljivim narodnim odisajem da političke partije, i ljudi van partija kao Slobodan Jovanović i Marko Daković, koji su dotle vodili borbu protiv stanja, toga dana shvate, da su sve nesreće pa i tripartitni pakt došli slabošću razjedinjenog naroda Jugoslavije, i da svaki korak na bolje mora početi ujedinjenjem narodnih snaga. U ostvarenju vlade u kojoj su se usprkos svih dotadanih raspru od prve reči našli zajedno Srbi, Hrvati i Slovenci, manifestovan je jedan državni i nacionalni princip s kojim je vlada Kralja Petra II izišla iz zemlje i koji je ona dužna da očuva usprkos svih raspru starih i novih, usprkos i onih bolnih događaja pod režimom u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini. Jer je tim principom nedeljive državne zajednice Srba, Hrvata i Slovenaca uslovljen integritet svih granica Jugoslavije. Samo taj autoritet velike Jugoslavije može s uspehom braniti pred svakim forumom nacionalne interese i Srba i Hrvata i Slovenaca i državnu zajednicu kao celinu u odnosu sa drugim zemljama i kombinacijama zemalja koje se već projektuju oko nas. U vremenu koje bezuslovno vodi širokim zajednicama čak i naroda koji su se kroz vekove krvili, svaki Srbin, Hrvat ili Slovenac bio bi malouman ako bi danas dovodio u pitanje državnu zajednicu Srba, Hrvata i Slovenaca.

Ako je ona podbacila u onome što su Srbi, Hrvati i Slovenci od nje očekivali, u traženju uzroka, treba svako od njih duboko hrabro da zaroni u svoju savest.

Treba imati na umu, da je ta zajednica došla ne prirodnim istoriskim sazrevanjem prilika, nego bujicom događaja tokom svetskog rata i da je zajednička država izvedena po idejama političara i ideologa, ali ne i proživljenih saglašenih uverenja narodnih masa. Ujedinjeni mržnjom prema Habzburškoj monarhiji mi smo jedni drugima mnogo obećavali a malo jedni drugima obećanja ispunjavali. Da smo postupili kako su kritičniji duhovi predlagali, ne bismo danas došli u položaj da polazimo od onoga od čega je trebalo poći pre dve decenije. Ali jednog je sigurno: da nemamo drugog puta kojim bi uputili novi život—nego taj. Jer nam je sudbina taj put odredila ukrštenim životom miliona Srba i Hrvata, miliona domova, njiva i grobova. Sudbina nas goni, prilike oko nas opominju, a skupa iskustva uče.

Za nas Srbe koji smo dva puta proterivali vojsku Habzburške monarhije sa našega tla i doživeli Kumanovo, Cer, Rudnik i Kajmakčalan, poraz bez bitaka najteži je doživljaj u našoj istoriji. I narod ga neće zaboraviti dok ne dobije zadovoljenje. Ali svako zlo nosi i svoje dobro.

Pavelićeva samostalna Hrvatska koja je svoju samostalnost pokazala samo u pravu na progon Srba, ilustrovala je svu bedu mračnog šovinizma. Taj frankovački duh zavodio je godinama jedan, srećom mali broj Hrvata, koji su borbu protiv režima protezali u borbu protiv same države. Dok su na drugoj strani samovoljni režimi poslednjih godina, proklamujući princip države radi države, države nezavisne od naroda, zloupotrebili tradiciju vere u državu, koju je srpski narod od Karadjordjeve revolucije osećao kao delo svoje i zato je branio. Lekcija Pavelićeve samostalne Hrvatske ne može ostati bez koristi na jednoj strani, u razvijanju šireg i razložnijeg shvatanja o tome, kako da se težnja za svojstvenim životom uskladi sa potrebama jedne za život sposobne državne zajednice. Na drugoj strani iskustva sa tako zvanim režimima "jake ruke" pod kojima je država u stvari onemoćala, poučice među Srbima one, koji su poverenje prema državi protezali na režime, ne dajući na vreme otpor zlu.

Vreme u koje idemo, prilike oko nas i iskustva doprineće zreloom rasudjivanju. Ako u današnjim raspoloženjima ima manje iluzija nego pre dve decenije, merila zrelijih i stvarnijih mora biti više. Večni interesi moraju nadvladati osećanja koja su prolazna.

Preustrojenje sveta kome se ide, goni nas da u njemu postavimo svoje prirodno mesto. Obnova opustošene zemlje, traži široku spregu narodnih snaga, traži složan rad, u miru u saradnji nas svih unutra; i mora da računava na pomoć spolja. A spolja niko neće hteti čuti ni za koji posebni i samozivi interes. Obnova naše zemlje ne može se zamisliti bez opšteg smirenja i izmirenja, bez zalaganja svih snaga, bez iskorisćenja svih sredstava. Zato što znamo da ona nisu velika, moraćemo ih u novoj organizaciji narodnog života rasporedjivati s više ekonomije, s više pravde, s više obzira prema celini nego prema pojedincima, s većom brigom za egzistencije nego za reprezentacije.

Ali se sav taj rad na iscelenje današnjeg stanja i na ostvarenju uslova za bolji život, nikoji program politički, ekonomski i socijalni, ne može ostvariti—bez širine duhovne.

Problem naš, sam po sebi mnogostruko složen, danas je otežan krvlju koja ne prestaje da se proliva i koja pomućuje sva gledanja. Tu nema rešenja ni u kom posebnom uzanom nacionalnom okviru, nema ga ni u kom sektanskom programu. Treba se prignuti nad sva stanja, razumeti sva osećanja da bi se izmirile sve težnje.

Pre svega treba probuditi saosećanja. Treba zaustaviti satiranje našeg čoveka pod kojim god imenom bio, i u kom se god taboru u jednom vremenu našao—prinudom ili zabludom. Jer se bliži čas odsudne bitke, pred kojom mora da se zadrhti svako pošteno srce, i mora da se oseti da se rešava sudbina, koja je jedina i nedeljiva, kao što je danas oseća kao jednu—čitavo čovečanstvo.

GODIŠNJICA MUČKOG NAPADA NEMAČKE

Sećanja na divlje bombardovanje Beograda i na dragocene žrtve našeg naroda i njegov otpor prema mrskom zavojevaču

GOVOR POTPRETSEDNIKA G. DR. M. KREKA

Potpredsednik Kr. vlade Dr. M. Krek održao je 6. aprila 1942 god. na londonskom radiju u emisiji za Englesku sledeći govor prilikom godišnjice napada na Jugoslaviju:

Danas, kada se Britanija nalazi u trećoj godini dženovske svetske borbe za slobodu, navršila se jedna godina otkada se Jugoslavija bori pored Vas. Strašna slika događaja 6 aprila u Jugoslaviji dobro Vam je poznata. Bez prekinuća diplomatskih odnosa, bez ikakvog nagoveštaja rata, Hitler je jednostavno naredio u rano jutro lepe prolećne nedelje, da njegovi bombarderi, tankovi i trupe prelaze jugoslovenske granice i sa zemljom sravne sve što se odupire i smeta Hitlerovim planovima na Balkanu. Kao hijene na plen, bacili su se na zgodnu žrtvu i nacistički satrapi, Italija, Bugarska i Madjarska. Na taj način, bila je Jugoslavija od jednom napadnuta na svim svojim granicama i zapaljena preko čitavog svog teritorija.

Mi Jugosloveni sećamo se danas brojnih žrtava koje su svojom krvlju osvetile naše granice ili umrle pod bombama ili ruševinama svoga doma širom cele domovine. Ovo je bio dan strahovitog, divljačkog, ničim opravdanog bombardovanja naše prestonice Beograda. Među onima koji su toga dana dali svoje živote za našu slobodu bio je i politički vođa Slovenaca, jugoslovenski ministar Dr. Franc Kulovec. Kao da strašna smrt hoće da simbolizira sudbinsku povezanost Jugoslovena, odabrala je njega koji je prvi svetski rat sretno preživio boreći se kao Slovenac protivu Italijana, da među mrtvima na bojnopolju nesretne domovine zastupa vrhovnu upravu Jugoslavije.

Jugoslavija je u prošlom proleću bitno promenila Hitlerove ofanzivne planove u korist saveznika. Otpor Jugoslavije je iznenadio. Hitler ga nije očekivao. Premda je bacio na Balkan ogromne snage da bi taj incident likvidirao što brže, ipak nije mogao preko celog leta nadoknaditi vreme koje je izgubio otporom Jugoslavije. Tako je Jugoslavija omogućila i pomogla prošlogodišnje britanske uspehe na Srednjem Istoku i naterala Hitlera da je zadocnio za svoj napad na Rusiju.

Najveća karakteristika jugoslovenskog nastupanja u ovome ratu ipak ostaje smeo otporni duh naroda koji se bacio u najednaku, rekli bismo nemoguću borbu, i ovu borbu produžio na isto tako neočekivano drzak način. Jugoslavija koju su sile Osovine već u Beču upisale među svoje vazale, bacila se u vatru. Jugoslavija, kada je bila već po svim vojnim propisima pregažena, produžila je borbu i odupire se dalje. Jugoslavija od nemačke, talijanske, bugarske i madjarske vojske okupirana, rasparčana i anektirana, ipak ostaje još uvek živa, aktuelna stavka vojne situacije u Evropi.

Čitave sume vešala, ogromne poljane grobova koji stalno rastu preko cele Jugoslavije, ne mogu obustaviti njenu vitalnu otpornost. Danas, posle čitave godine nacističkog haranja, zatvaranja, preseljavanja, mučenja i ubijanja, narod Jugoslavije isto smelo i ponosno gleda krvnicima u lice kao što je pogledao pre godinu dana. Narod naš ima živu veru da će uspeti pravična borba. Čvrsto se nada da će u krvi njegovih sinova i suzama naših majki vaskrsnuti. Kao zrak sunca iz tamnice naš narod gleda u borbu velikih saveznika, uveren da mu je tu spas. Da će Jugoslavija biti zajednička domovina Srba, Hrvata i Slovenaca, da će biti oslobođena i ona naša braća koji su do 6 aprila živeli pod tuđim ropstvom, to osvedočenje uvek jača snage našeg heroja Draže Mihailovića, koji je izabrao lozinku "Bolje grob nego rob." Ubedjeni da će Jugoslavija igrati važnu ulogu u uređenju buduće Evrope mi se okupljamo oko mladog i ljubljenog Kralja kao oko simbola našeg jedinstva. Pred likom Kralja Petra II danas se Jugosloveni sećamo godišnjice početka našeg strasnog rata i spremamo se za nove napore zrtve. Sa narodom Velike Britanije molimo Boga da prekrti patnje čovečanstva i ubrza spas da bi Mu se narodi opet slobodno mogli moliti u novom poretku pravde, saradnje i ljubavi u međunarodnom životu!

GOVOR G. DOBRIVOJA LAZAREVIĆA,
pretsednika Beogradske opštine, održan na
Londonskom radiju 6.4.1942.

Draga braćo, Smatram za dužnost da vam se javim na današnji dan o krvavoj godišnjici našega Beograda.

Svetli je uskršnji praznik i ja ga kao i mnogi drugi izvan svoje Otadžbine, provodim sam, daleko od svojih, od prijatelja, od svega onoga što sam naučio da imam pred očima kroz toliko godina. Teško mi je. Ali sva osećanja koja su se danas na mene svalila, nadjačavaju sećanja na onu nedelju dana mučkog satiranja Beograda od jednog neprijatelja koji je onako svirepo mogao postupiti samo u uverenju da je gospodar sveta, koji o svojim delima nikome računava polagati neće morati. Ali ta mu se želja ne ispunjuje. Neumitna pravda dolazi. Nama svima teško pada samo to, što zadovoljenje ne mogu dobiti oni koji više nisu u životu. I ono što sva moja lična osećanja na današnji dan nadjačavaju, to su strašne slike iz tih dana bombardovanja Beograda: Jedne hiljade pod ruševinama domova u plamenu i druge hiljade nesretnih ljudi koji su pokušavali da se spase begstvom iz grada, da tamo neodeveni, ne nahranjeni i onim hladnim danima pate teško. Meni, koji sam već bio preživio patnje povlačenja, Albaniju i borbe u rovovima pod snegom, činilo se da od ovih patnji nevinog civilnog stanovništva Beograda nema težih, ali su iza tih patnji, kao što znate, naišle još teže. I u ovaj mah pred mojim je očima tragedija Kragujevca, Kraljeva, Milanovca i Rudnika, Užica, Sapa, opustošene Mačve, tragedija čitave naše zemlje. Pred mojim su očima krvava stradanja naše srpske braće u Bosni, Hercegovini i Hrvatskoj, stradanja u Vojvodini, stradanja u Južnoj Srbiji, stradanja s dana u dan širom cele zemlje i ona izvan

nje u zarobljeničkim logorima. U našoj moći nije da otklonimo sve nesreće, ali svuda gde od nas zavisi, da se one smanje i da se ta bezumno prolivena naša krv poštedi, prvo je poštedimo u međusobnoj borbi.

Sve prilike ukazuju da se ide odlučujućim danima. Neka nas oni zateknu skupljene, sredjene, složne, sa sabranim snagama. Trebaće te snage uskoro za završnu borbu i trebaće za rad na isceljenju zemlje, na obnovi i preporodu koji treba da dađe narodu zadovoljenje za sva iskušenja kroz koja je prošla.

Budite mi zdravo, braćo, i puni puzdanja u budućnost našu. Budite mi zdravo, braćo Srbi, i svi drugi koji u našoj državnoj zajednici Srba, Hrvata i Slovenaca, u Jugoslaviji, hoćete da se za nju založite.

Živeo naš narod!

Živeo Kralj Petar II!

GOVOR DJENERALSTABNOG MAJORA
G. ŽIVANA KNEZEVIĆA

održan na londonskom radiju u zoru 6 aprila 1942

Na današnji dan pre godinu dana, skoro u ovaj isti čas, hiljade bombardera preletele su granice naše lepe Otadžbine, kao strašni vesnici smrti i stradanja našega naroda, koji je 27 marta odbio sramni pakt i spasavao svoju dušu i svoju čast.

Toga dana, po naredbi Hitlerovoj, Beograd, "ognjište zaverenika," imao je da se pretvori u prah i pepeo, za sramotu koju je naneo Hitleru u zoru 27 marta. 33 najmodernije opremljene nemačke divizije, od kojih 6 oklopnih, kao i sva snaga Madjarske i Italije, počeli su kao lavina da prelaze naše granice na 3000 km. fronta.

Beograd, žiža jugoslovenstva, junak i stradalnik kroz vekove, ponovo je iznet na Golgotu i razapet na krst. Za tren oka, baš u ovo doba, počele su da se ruše kuće, i oblaci dima, plamena i prašine dizali su se visoko i obavili grad.

Hiljade junačkog stanovništva naše prestonice padale su kao žito. Na trotoarima ležali su stari, žene, nekaka deca, iskidanih uoara i smođena. Pa ipak, u reci stanovništva koje je napuštalo grad, pod kišom bombi i mitraljezima, pri prolazu vojske, majke su vadile decu iz kolica, uzdizale ih uvis i klicale: Živeo Kralj! Živela vojska!

Ovoga dana 800 bombardera nadletalo je naš Beograd i bacilo oko 1000 tona bombi najjače razorne moći. Ukupno ovoga dana 2000 neprijateljskih aviona razaralo je naše gradove i pretvaralo ih u prah.

Nastalo je zatim očajno gušanje 100 lovaca sa 2000 samo nemačkih aviona, 50 tenkova sa 2.600 tenkova, deset naših divizija sa 33 nemačke, celom madjarskom vojskom i velikim delom italijanske vojske. Nije pomogla ni herojska borba naših vazduhoplovaca, koji su sa 5 aparata uletali u jata od 200 aviona, sa 1 avionom u 20 nemačkih. Nije pomogao ni divovski otpor naših Sumadinaca, koji su sa nožem na pušci skakali sa svojim oficirima na tenk od 60 tona. Nije pomogao ni otpor naših artiljeraca koji su umirali za topovima kao što je to činio divizion majora Gagića-Lazarevića i baterija kapetana Krnete i mnogih drugih, idući za primerom Tanaska Rajića. Herojski podvizi naših trupa saznaće se tek posle rata.

Jugoslavija je prividno pala za 12 dana, pod udarcima najmoćnije ratne mašine koju je svet zapamtio. Njen junački i divovski otpor, iako kratak, omeo je nemački ratni plan ne za dva meseca, nego evo i danas posle čitave godine dana taj isti plan treba da se tek počne ovoga proleća.

Bili smo iznenadjeni i nemobilisani. Jugoslaviju ranije vlade nisu bile spremile za otpor, a od 27 marta do 6 aprila nije mogao da se izmeni tok događaja. Uzroci našeg poraza su složeni i mnogobrojni. Znajete da je Jugoslavija morala du podlegne, jer je bila nespremna, goloruka i nemobilisana.

Kada je ceo svet mislio da je Jugoslavija dotučena, javlja se ponovo otpor našega naroda, koji izbacuje na površinu junaka Dražu Mihailovića. I veći u jednu godinu dana ovaj srpski heroj vodi ljute i neprekidne bojeve za slobodu i vaskrs Jugoslavije. Jugoslavija nije slomljena za 12 dana. Njen otpor još traje; on izaziva divljenje celoga sveta i najveće priznanje onih koji će sutra deliti pravdu svakome prema podnetim žrtvama.

Kao nekada legendarno povlačenje srpske vojske kroz gudure Arbanije, tako je sada 27 mart i 6 april proneo slavu našega oružja širom celoga sveta. Danas se više nego ikada u našoj istoriji ime Jugoslavije i ime srpskoga naroda spominje sa divljenjem i poštovanjem.

Jugosloveni rasuti po svetu nikada veći ugled i ljubav nisu uživali no sada.

Ceo svet je ubedjen da je Jugoslavija rat dobila i da će ona čašću i zasluženom krvavim žrtvama ponovo vaskrsnuti pravednija, ujedinjenija i srećnija.

U Beogradu je ovoga jutra potekla zajednička krv Srba, Hrvata i Slovenaca; u Beogradu je Dr. Kulovec ostavio svoj grob kao sigurnu i večitu zalogu bratske ljubavi i zajedničke sudbinske povezanosti Srba sa braćom Hrvatima i Slovencima.

Kao što je Isus Hristos posle tolikih stradanja i muka vaskrsao juče, tako će i naš narod posle užasnih pokolja i stradanja da vaskrsne za večita vremena u slobodnoj Jugoslaviji.

Na današnji dan, koji ceo naš narod — i Srbi i Slovenci i Hrvati dočekuju zavijeni u crno, neka naše molitve budu upućene Svevišnjem za pokoj duša 500.000 mrtvih koji su pali braneći čast i slobodu Jugoslavije.

Neka Gospod Bog spase naše zarobljenike i celi naš narod od daljih pokolja i istrebljenja.

Sa verom da će Jugoslavija sigurno vaskrsnuti na večita vremena, mi vam iz izgnanstva na dan godišnjice početka pokolja i stradanja našega naroda šaljem svoju ljubav i svoju duboku veru u skori vaskrs slobode Jugoslavije.

je zatečeno u državnoj upravi i u vrhovima vojske. A kako se taj zatečeni aparat pokazao u onim kritičnim danima, narod zna i reći će svoju reč kad do nje dodje.

Godinama narod je pokušavao po cenu teških žrtava da promeni to stanje. Pet godina pre tripartitnog pakta iz naroda je došao pokret za narodni sporazum, prema kome je preuredjenje zemlje ravnopravnim voljom Srba, Hrvata i Slovenaca imalo da unese nov duh u organizaciju celokupnog narodnog života. Već samo ostvarenje te solidarnosti obećavalo je zdravu podlogu za jedan istinski preobražaj. Ali je ono isto tako obećavalo i prekraćenje režima lične samovolje, i knez Pavle da ispuni broj svojih nedela, razorio je to delo jednostranom nagodbom sa jednim delom opozicije, nagodbom koja je ostavljala srpski deo naroda i dalje pod režimom samovolja. U prevratu 27. marta izražena je bila uzbuna i na taj za Srbe unižen položaj. Ali to nije smetalo kada je trebalo prihvatiti situaciju koja je došla tim neodoljivim narodnim odisajem da političke partije, i ljudi van partija kao Slobodan Jovanović i Marko Daković, koji su dotle vodili borbu protiv stanja, toga dana shvate, da su sve nesreće pa i tripartitni pakt došli slabošću razjedinjenog naroda Jugoslavije, i da svaki korak na bolje mora početi ujedinjenjem narodnih snaga. U ostvarenju vlade u kojoj su se usprkos svim dotadanjim rasprama od prve reči našli zajedno Srbi, Hrvati i Slovenci, manifestovan je jedan državni i nacionalni princip s kojim je vlada Kralja Petra II izišla iz zemlje i koji je ona dužna da očuva usprkos svih rasprama starih i novih, usprkos i onih bolnih događaja pod režimom u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini. Jer je tim principom nedeljive državne zajednice Srba, Hrvata i Slovenaca uslovljen integritet svih granica Jugoslavije. Samo taj autoritet velike Jugoslavije može s uspehom braniti pred svakim forumom nacionalne interese i Srba i Hrvata i Slovenaca i državnu zajednicu kao celinu u odnosu sa drugim zemljama i kombinacijama zemalja koje se već projektuju oko nas. U vremenu koje bezuslovno vodi širokim zajednicama čak i naroda koji su se kroz vekove krvili, svaki Srbin, Hrvat ili Slovenac bio bi malouman ako bi danas dovodio u pitanje državnu zajednicu Srba, Hrvata i Slovenaca.

Ako je ona podbacila u onome što su Srbi, Hrvati i Slovenci od nje očekivali, u traženju uzroka, treba svako od njih duboko hrabro da zaroni u svoju savest.

Treba imati na umu, da je ta zajednica došla ne prirodnom istorijskim sazrevanjem prilika, nego bujicom događaja tokom svetskog rata i da je zajednička država izvedena po idejama političara i ideologa, ali ne i proživljenih saglašenih uverenja narodnih masa. Ujedinjeni mržnjom prema Habzburškoj monarhiji mi smo jedni drugima mnogo obećavali a malo jedni drugima obećanja ispunjavali. Da smo postupili kako su kritičniji duhovi predlagali, ne bismo danas došli u položaj da polazimo od onoga od čega je trebalo poći pre dve decenije. Ali jedno je sigurno: da nemamo drugog puta kojim bi uputili novi život—nego taj. Jer nam je sudbina taj put odredila ukrštenim životom miliona Srba i Hrvata, miliona domova, njiva i grobova. Sudbina nas goni, prilike oko nas opominju, a skupa iskustva uče.

Za nas Srbe koji smo dva puta proterivali vojsku Habzburške monarhije sa našega tla i doživeli Kumarnovo, Cer, Rudnik i Kajmakčalan, poraz bez bitaka najteži je doživljaj u našoj istoriji. I narod ga neće zaboraviti dok ne dobije zadovoljenje. Ali svako zlo nosi i svoje dobro.

Pavelićeva samostalna Hrvatska koja je svoju samostalnost pokazala samo u pravu na progon Srba, ilustrovala je svu bedu mračnog šovinizma. Taj frankovački duh zavodio je godinama jedan, srećom mali broj Hrvata, koji su borbu protiv režima protežali u borbu protiv same države. Dok su na drugoj strani samovoljni režimi poslednjih godina, proklamujući princip države radi države, države nezavisne od naroda, zlopotrebili tradiciju vere u državu, koju je srpski narod od Karadjordjeve revolucije osećao kao delo svoje i zato je branio. Lekcija Pavelićeve samostalne Hrvatske ne može ostati bez koristi na jednoj strani, u razvijanju šireg i razložitijeg shvatanja o tome, kako da se težnja za svojstvenim životom uskladi sa potrebama jedne za život sposobne državne zajednice. Na drugoj strani iskustva sa tako zvanim režimima "jake ruke" pod kojima je država u stvari onemogućila, poučice među Srbima one, koji su poverenje prema državi protežali na režime, ne dajući na vreme otpor zlu.

Vreme u koje idemo, prilike oko nas i iskustva doprineće zreloom rasudjivanju. Ako u današnjim raspoloženjima ima manje iluzija nego pre dve decenije, merila zrelijih i stvarnijih mora biti više. Večni interesi moraju nadvladati osećanja koja su prolazna.

Preustrojenje sveta kome se ide, goni nas da u njemu postavimo svoje prirodno mesto. Obnova opustošene zemlje, traži široku spretnost narodnih snaga, traži složan rad, u miru u saradnji nas svih unutra; i mora da računna na pomoć spolja. A spolja niko neće hteti čuti ni za koji posebni i samoživi interes. Obnova naše zemlje ne može se zamisliti bez opšteg smirenja i izmirenja, bez zalaganja svih snaga, bez iskorišćenja svih sredstava. Zato što znamo da ona nisu velika, moraćemo ih u novoj organizaciji narodnog života raspoređivati s više ekonomije, s više pravde, s više obzira prema celini nego prema pojedincima, s većom brigom za egzistencije nego za reprezentacije.

Ali se sav taj rad na iscelenju današnjeg stanja i na ostvarenju uslova za bolji život, nikoji program političko-ekonomski i socijalni, ne može ostvariti—bez širine duhovne.

Problem naš, sam po sebi mnogostruko složen, danas je otežan krvlju koja ne prestaje da se proliva i koja pomućuje sva gledanja. Tu nema rešenja ni u kom posebnom uzanom nacionalnom okviru, nema ga ni u kom sektanskom programu. Treba se prignuti nad sva stanja, razumeti sva osećanja da bi se izmirile sve težnje.

Pre svega treba probuditi saosećanja. Treba zaustaviti satiranje našeg čoveka pod kojim god imenom bio, i u kom se god taboru u jednom vremenu našao—prinudom ili zabludom. Jer se bliži čas ošadnje bitke, pred kojom mora da se zadrhti svako pošteno srce, i mora da se oseti da se rešava sudbina, koja je jedina i nedeljiva, kao što je danas oseća kao jednu—čitavo čovečanstvo.

GODIŠNJICA MUČKOG NAPADA NEMACKE

Sećanja na divlje bombardovanje Beograda i na dragocene žrtve našeg naroda i njegov otpor prema mrskom zavojevaču

GOVOR POTPRETSEDNIKA G. DR. M. KREKA

Potpredsednik Kr. vlade Dr. M. Krek održao je 6. aprila 1942. god. na londonskom radiju u emisiji za Englesku sledeći govor prilikom godišnjice napada na Jugoslaviju:

Danas, kada se Britanija nalazi u trećoj godini džinovske svetske borbe za slobodu, navršila se jedna godina otkada se Jugoslavija bori pored Vas. Strašna slika događaja 6. aprila u Jugoslaviji dobro Vam je poznata. Bez prekinuća diplomatskih odnosa, bez ikakvog nagoveštavanja rata, Hitler je jednostavno naredio u rano jutro lepe prolećne nedelje, da njegovi bombarderi, tankovi i trupe prelaze jugoslovenske granice i sa zemljom sravne sve što se odupire i smeta Hitlerovim planovima na Balkanu. Kao hijene na plen, bacili su se na zgodnu žrtvu i nacistički satrapi, Italija, Bugarska i Madjarska. Na taj način, bila je Jugoslavija od jednom napadnuta na svim svojim granicama i zapaljena preko čitavog svog teritorija.

Mi Jugosloveni sećamo se danas brojnih žrtava koje su svojom krvlju osvetile naše granice ili umrle pod bombama ili ruševinama svoga doma širom cele domovine. Ovo je bio dan strahovitog, divljačkog, ničim opravdanog bombardovanja naše prestonice Beograda. Među onima koji su toga dana dali svoje živote za našu slobodu bio je i politički vodja Slovenaca, jugoslovenski ministar Dr. Franc Kulovec. Kao da strašna smrt hoće da simbolizira sudbinsku povezanost Jugoslovena, odabrala je njega koji je prvi svetski rat sretno preživeo boreći se kao Slovenac protivu Italijana, da među mrtvima na bojnopolju nesretne domovine zastupa vrhovnu upravu Jugoslavije.

Jugoslavija je u prošlom proleću bitno promenila Hitlerove ofanzivne planove u korist saveznika. Otpor Jugoslavije je iznenadio. Hitler ga nije očekivao. Premda je bacio na Balkan ogromne snage da bi taj incident likvidirao što brže, ipak nije mogao preko celog leta nadoknaditi vreme koje je izgubio otporom Jugoslavije. Tako je Jugoslavija omogućila i pomogla prošlogodišnje britanske uspehe na Srednjem Istoku i naterala Hitlera da je zadecio za svoj napad na Rusiju.

Najveća karakteristika jugoslovenskog nastupanja u ovome ratu ipak ostaje smeo otporni duh naroda koji se bacio u najednaku, rekli bismo nemoguću borbu, i ovu borbu produžio na isto tako neočekivano drzak način. Jugoslavija koju su sile Osovine već u Beču upisale među svoje vazale, bacila se u vatru. Jugoslavija, kada je bila već po svim vojnim propisima pregažena, produžila je borbu i odupire se dalje. Jugoslavija od nemačke, talijanske, bugarske i madjarske vojske okupirana, rasparčana i anektirana, ipak ostaje još uvek živa, aktuelna stavka vojne situacije u Evropi.

Citave sume vešala, ogromne poljane grobova koji stalno rastu preko cele Jugoslavije, ne mogu obustaviti njenu vitalnu otpornost. Danas, posle čitave godine nacističkog haranja, zatvaranja, preseljavanja, mučenja i ubijanja, narod Jugoslavije isto smelo i ponosno gleda krvnicima u lice kao što je pogledao pre godinu dana. Narod naš ima živu veru da će uspeti pravična borba. Čvrsto se nada da će u krvi njegovih sinova i suzama naših majki vaskrsnuti. Kao zrak sunca iz tamnice naš narod gleda u borbu velikih saveznika, uveren da mu je tu spas. Da će Jugoslavija biti zajednička domovina Srba, Hrvata i Slovenaca, da će biti oslobođena i ona naša braća koji su do 6. aprila živeli pod tuđim ropstvom, to osvedočenje uvek jača snage našeg heroja Draže Mihailovića, koji je izabrao lozinku "Bolje grob nego rob." Ubedjeni da će Jugoslavija igrati važnu ulogu u uređenju buduće Evrope mi se okupljamo oko mladog i ljubljenog Kralja kao oko simbola našeg jedinstva. Pred likom Kralja Petra II danas se Jugosloveni sećamo godišnjice početka našeg strašnog rata i spremamo se za nove napore i žrtve. Sa narodom Velike Britanije molimo Boga da prekrati patnje čovečanstva i ubrza spas da bi Mu se narodni opet slobodno mogli moliti u novom poretku pravde, saradnje i ljubavi u međunarodnom životu!

GOVOR G. DOBRIVOJA LAZAREVIĆA,

predsednika Beogradske opštine, održan na Londonskom radiju 6.4.1942.

Draga braćo, Smatram za dužnost da vam se javim na današnji dan o krvavoj godišnjici našega Beograda.

Svetli je uskršnji praznik i ja ga kao i mnogi drugi izvan svoje Otadžbine, provodim sam, daleko od svojih, od prijatelja, od svega onoga što sam naučio da imam pred očima kroz toliko godina. Teško mi je. Ali sva osećanja koja su se danas na mene svalila, nadjačavaju sećanja na onu nedelju dana mučkog satiranja Beograda od jednog neprijatelja koji je onako svirepo mogao postupiti samo u uverenju da je gospodar sveta, koji o svojim delima nikome računa polagati neće morati. Ali ta mu se želja ne ispunjuje. Neumitna pravda dolazi. Nama svima teško pada samo to, što zadovoljenje ne mogu dobiti oni koji više nisu u životu. I ono što sva moja lična osećanja na današnji dan nadjačava, to su strašne slike iz tih dana bombardovanja Beograda: Jedne hiljade pod ruševinama domova u plamenu i druge hiljade nesretnih ljudi koji su pokušavali da se spasu begstvom iz grada, da tamo neodoljivo, ne nahranjeni u onim hladnim danima pate teško. Meni, koji sam već bio preživeo patnje povlačenja, Albaniju i borbe u rovovima pod snegom, činilo se da od ovih patnji nevinog civilnog stanovništva Beograda nema težih, ali su iza tih patnji, kao što znate, naišle još teže. I u ovaj mah pred mojim je očima tragedija Kragujevca, Kraljeva, Milanovca i Rudnika, Užica, Šapca, opustošene Mačve, tragedija čitave naše zemlje. Pred mojim su očima krvava stradanja naše srpske braće u Bosni, Hercegovini i Hrvatskoj, stradanja u Vojvodini, stradanja u Južnoj Srbiji, stradanja s dana u dan širom cele zemlje i ona izvan

nje u zarobljeničkim logorima. U našoj moći nije da otklonimo sve nesreće, ali svuda gde od nas zavisi, da se one smanje i da se ta bezmerno prolivena naša krv poštedi, prvo je poštedimo u međusobnoj borbi.

Sve prilike ukazuju da se ide odlučujućim danima. Neka nas oni zateknu skupljene, sredjene, složne, sa sabranim snagama. Trebaće te snage uskoro za završnu borbu i trebaće za rad na isceljenju zemlje, na obnovi i preporodu koji treba da dađe narodu zadovoljenje za sva iskušenja kroz koja je prošla.

Budite mi zdravo, braćo, i puni puzdanja u budućnost našu. Budite mi zdravo, braćo Srbi, i svi drugi koji u našoj državnoj zajednici Srba, Hrvata i Slovenaca, u Jugoslaviji, hoćete da se za nju založite.

Ziveo naš narod!

Ziveo Kralj Petar II!

GOVOR DJENERALSTABNOG MAJORA G. ZIVANA KNEZEVIĆA

održan na londonskom radiju u zoru 6. aprila 1942.

Na današnji dan pre godinu dana, skoro u ovaj isti čas, hiljade bombardera preletele su granice naše lepe Otadžbine, kao strašni vesnici smrti i stradanja našega naroda, koji je 27. marta odbio sramni pakt i spasavao svoju dušu i svoju čast.

Toga dana, po naredbi Hitlerovoj, Beograd, "ognjište zaverenika," imao je da se pretvori u prah i pepeo, za sramotu koju je naneo Hitleru u zoru 27. marta. 33 najmodernije opremljene nemačke divizije, od kojih 6 oklopnih, kao i sva snaga Madjarske i Italije, počeli su kao lavina da prelaze naše granice na 3000 km. fronta.

Beograd, žiža jugoslovenstva, junak i stradalnik kroz vekove, ponovo je iznet na Golgotu i razapet na krst. Za tren oka, baš u ovo doba, počele su da se ruše kuće, i oblaci dima, plamena i prašine dizali su se visoko i obavili grad.

Hiljade junačkog stanovništva naše prestonice padale su kao žito. Na trotoarima ležali su starci, žene, nekaka deca, iskidanih udova i smođena. Pa ipak, u reci stanovništva koje je napuštalo grad, pod kišom bombi i mitraljezima, pri prolazu vojske, majke su vadile decu iz kolica, uzdizale ih uvis i klicale: Ziveo Kralj! Zivela vojska!

Ovoga dana 800 bombardera nadletalo je naš Beograd i bacilo oko 1000 tona bombi najjače razorne moći. Ukupno ovoga dana 2000 neprijateljskih aviona razaralo je naše gradove i pretvaralo ih u prah.

Nastalo je zatim očajno gušanje 100 lovaca sa 2000 samo nemačkih aviona, 50 tenkova sa 2.600 tenkova, deset naših divizija sa 33 nemačke, celom madjarskom vojskom i velikim delom italijanske vojske. Nije pomogla ni herojska borba naših vazduhoplovaca, koji su sa 5 aparata uletali u jata od 200 aviona, sa 1 avionom u 20 nemačkih. Nije pomogao ni divovski otpor naših Sumadinaca, koji su sa nožem na pušci skakali sa svojim oficirima na tenk od 60 tona. Nije pomogao ni otpor naših artiljeraca koji su umirali za topovima kao što je to činio divizion majora Gagića-Lazarevića i baterija kapetana Krnete i mnogih drugih, idući za primerom Tanaska Rajića. Herojski podvizi naših trupa saznaće se tek posle rata.

Jugoslavija je prividno pala za 12 dana, pod udarcima najmoćnije ratne mašine koju je svet zapamtio. Njen junački i divovski otpor, iako kratak, omeo je nemački ratni plan ne za dva meseca, nego evo i danas posle čitave godine dana taj isti plan treba da se tek počne ovoga proleća.

Bili smo iznenadjeni i nemobilisani. Jugoslaviju ranije vlade nisu bile spremile za otpor, a od 27. marta do 6. aprila nije mogao da se izmeni tok događaja. Uzroci našeg poraza su složeni i mnogobrojni. Znaite da je Jugoslavija morala du podlegne, jer je bila nespremljena, goloruka i nemobilisana.

Kada je ceo svet mislio da je Jugoslavija dotučena, javlja se ponovo otpor našega naroda, koji izbacuje na površinu junaka Dražu Mihailovića. I već punu godinu dana ovaj srpski heroj vodi ljute i neprekidne bojeve za slobodu i vaskrs Jugoslavije. Jugoslavija nije slomljena za 12 dana. Njen otpor još traje; on izaziva divljenje celoga sveta i najveće priznanje onih koji će sutra deliti pravdu svakome prema podnetim žrtvama.

Kao nekada legendarno povlačenje srpske vojske kroz gudure Albanije, tako je sada 27. mart i 6. april pronoše slavu našega oružja širom celoga sveta. Danas se više nego ikada u našoj istoriji ime Jugoslavije i ime srpskoga naroda spominje sa divljenjem i poštovanjem.

Jugosloveni rasuti po svetu nikada veći ugled i ljubav nisu uživali no sada.

Ceo svet je ubedjen da je Jugoslavija rat dobila i da će ona čašću i zasluženom krvavim žrtvama ponovo vaskrsnuti pravednija, ujedinjenija i srećnija.

U Beogradu je ovoga jutra potekla zajednička krv Srba, Hrvata i Slovenaca; u Beogradu je Dr. Kulovec ostavio svoj grob kao sigurnu i večitu zalogu bratske ljubavi i zajedničke sudbinske povezanosti Srba sa braćom Hrvatima i Slovencima.

Kao što je Isus Hristos posle tolikih stradanja i muka vaskrsao juče, tako će i naš narod posle užasnih pokolja i stradanja da vaskrsne za večita vremena u slobodnoj Jugoslaviji.

Na današnji dan, koji ceo naš narod — i Srbi i Slovenci i Hrvati dočekuju zavijeni uerno, neka naše molitve budu upućene Svevišnjem za pokoj duša 500.000 mrtvih koji su pali braneći čast i slobodu Jugoslavije.

Neka Gospod Bog spase naše zarobljenike i celi naš narod od daljih pokolja i istrebljenja.

Sa verom da će Jugoslavija sigurno vaskrsnuti na večita vremena, mi vam iz izgnanstva na dan godišnjice početka pokolja i stradanja našega naroda šaljem svoju ljubav i svoju duboku veru u skori vaskrs slobode Jugoslavije.

JUGOSLOVENSKA NEDELJA U KEMBRIDŽU

VELIKA MANIFESTACIJA BRITANSKO— JUGOSLOVENSKE PRIJATELJSTVA

3 marta u Kembridžu održane su svečanosti u okviru
britansko-jugoslovenske nedelje

**Govor Njegovog Veličanstva Kralja Petra II
prilikom javnog skupa u Cambridge-u,
Guildhall.**

Gospode,

Vaša dobrodošlica me je duboko dirnula.

Zahvaljujem vam što ste priredili jednu englesko-jugoslovensku nedelju u Cambridge-u. Ja dobro znam šta taj izraz prijateljstva znači za mene i moju zemlju. To je ohrabrenje za moje drage Jugoslovene u Srbiji, Hrvatskoj i Sloveniji, kao i za sve one koji, izvan Jugoslavije, s njima duševno pate.

Stojim sada u Opštini ove divne varoši i univerziteta koji toliko volim, svestan kakav značaj ime "Cambridge" ima za milione pojedinaca po svetu. Kad sam bio dečak u engleskoj školi, gajio sam nadu da ću valjda jednog mirnog dana i ja učiti ovdje. Od toga vremena mnogo se šta desilo mojoj zemlji i meni.

Ne mogu se uzdržati a da vam ne kažem kako mi jak kontrast pada na pamet: to je slika naših univerzitet-skih varoši Beograda, Zagreba i Ljubljane. Univerziteti i škole su zatvoreni za naše mlade ljude i devojke. Učenici pate od mučnih ograničenja kretanja i slobodne misli. A koliko je njih poginulo zato što su bili verni! Često mislim, sedeći u svojoj tihoj sobi u Clare College-u, o nesavršenim slobodama koje uživamo. Govorim vam o tragičnim događajima u mojoj zemlji ne zato što bih hteo da vas ožalostim, već da izrazim nadu da ćete vi sačuvati svoju slobodu, tako vidljivu svima onima koji žive među vama.

Vi ste bili stavljeni na iskušenje u "Bitci za Englesku," i niste podlegli. Moj narod sada doživljuje iskušenja kao nikada ranije, ali se on brani junački pod vođstvom našeg hrabrog generala Mihailovića, našeg ministra vojnog, borca. On odbija da se pokori gvozdenoj volji neprijatelja i opire se svom snagom.

Pomoću laži i prevara, nazisti i fašisti su uspeli da obmanu mnoge evropske narode. Moj se narod nije dao prevariti. On se držao čvrsto ne samo protiv napada oružjem, već i protiv drugog izdajničkog oružja: propagande. Mi se oduševljavamo starim predanjem: da ne mora Golijat dobiti bitku, i kao što smo sigurni da posle plime dolazi oseka—isto smo tako uvereni da će se promeniti i naša sudbina. Bio to dug ili kratak rat, neprijatelj će biti potučen. Mi ćemo biti odlučni, i tući ćemo se do kraja. Borićemo se zajedno: vi, snažni, dobri i pravedni engleski narod, zajedno sa mojim narodom, koji se danas brani sa tolikom upornošću i poštivanjem. I tako ćemo, zajedno sa svima narodima koji vole slobodu, i sa Božjom pomoću, preći iz mraka u svetlost.

Nj. V. KRALJ PETAR II I Nj. V. KRALJICA Marija
POČASTVOVALI SU SVOJIM LIČNIM UČEŠĆEM
VEOMA USPELE SVEČANOSTI U KEMBRIDŽU.

Nj. V. KRALJICA MARIJA

**Govor Njenog Veličanstva Kraljice Marije
prilikom otvaranja izložbe jugoslovenske
umetnosti, u Cambridge-u, Fitzwilliam
Museum.**

Prijatelji Jugoslavije,

Moj sin i ja smo duboko dirnuti oduševljenom organizacijom i svetkovanjem englesko-jugoslovenske nedelje, u ovom starom i časnom sedištu nauke.

Cambridge je odavno bio svetlost u glavi onih ljudi koji su crpili svoje nadahnuće u onome što je lepo, istinito i dobro. Danas, kada se tolike patnje podnose junački pod pritiskom mračnih sila, utešna je i trajna duhovna sila u misli da se ovdje, u Cambridge-u, vi neprestano držite ideala čovečanstva.

U ovoj dragocenoj zgradi lepoga, muzeju Fitzwilliam, smatram za prikladno da odam priznanje značaja britanske učenosti i kulture za strance. Dugo godina najmilija želja njegovog oca i moja bila je da naš sin dodje u Cambridge i živi sa vama kao običan djak. Sada pak, neočekivanim obrtom sudbine, ta je želja ispunjena. Zahvaljujem vam za vašu odanost stalnim načelima slobode i za nadu koju ulivate mome narodu koji odbija da podlegne zverskom neprijatelju.

Englesko-jugoslovenska nedelja ima za cilj ne samo da moju zemlju učini bolje poznatom u Cambridge-u, pretstavlja ne samo simbol vašeg priznanja, već je dokaz da nas naša zajednička stvar ujedinjuje protiv onih koji traže da zamraču viziju studenata, umetnika, seljaka i vođa.

Ova izložba, koju otvaram sa zadovoljstvom, sama je po sebi neka vrsta nadahnuća za um, jer, pored sve grozote rata, i uprkos svih teškoća da se sakupi nekoliko dela jugoslovenskih umetnika, izlaže neukrotivu ljubav prema slobodi i volju za utemeljenjem boljeg razumevanja među saveznicima.

Jezik kojim govori jedna zemlja može da se razlikuje od jezika druge koje zemlje; ali za zemlju duha i sreća ne postoje granice. Ova umetnička dela i uzorci seljačkih radova izloženi na obema izložbama ne zahtevaju tumača, jer govore sami po sebi. U ime jugoslovenskog naroda ja zahvaljujem članovima ovog univerziteta, građanima ovog starog grada, kao i narodu Velike Britanije, za sve što su učinili i što čine da ova englesko-jugoslovenska nedelja bude uspešna.

Meni je duboko i iskreno zadovoljstvo da proglasim ovu izložbu otvorenom!

Pretsednik i potpredsednici Kraljevske vlade o vezama koje udružuju Veliku Britaniju i Jugoslaviju

**GOVOR PRETSEDNIKA KRALJEVSKE VLADE,
G. SLOBODANA JOVANOVIĆA, ODRŽAN PRILIKOM
OTVARANJA JUGOSLOVENSKE-ENGLESKE
NEDELJE U KEMBRIDŽU.**

"Vaše veličanstvo, gospodine predsedniče opštine, gospodine vice-kancelaru, ekscelencije, gospodo i gospodje,

"Govoreći u ime jugoslovenske vlade želim da zahvalim Kembridžskom univerzitetu što se primio pokroviteljstva JUGOSLOVENSKE NEDELJE, koja je danas otvorena.

"U toku ove nedelje pokušaćemo putem predavanja, izložbe i slika da prikazemo različite strane jugoslovenskog kulturnog života.

"Iako ovo nema veze sa politikom, ne možemo zaboraviti da je rat učinio da je britanski narod postao sve više zainteresovan u pogledu Jugoslavije.

"Ovaj je rat prvi rat u istoriji Jugoslavije, što će reći, prvi rat koji Srbi, Hrvati i Slovenci vode zajedno.

"Razlozi koji su ih rukovodili prilikom ulaska u rat bili su na prvom mestu ideološkog karaktera. Oni su smatrali da je nemoguće prikloniti se *Novom Poretku* bez otpora, *Novom Poretku* koji sobom donosi ropstvo u privrednom pogledu, kao i potpuno ugušivanje duhovne slobode. Činjenica da su u ovom ratu svi Jugosloveni ujedinjeni protivu *Nacizma*, najbolji je dokaz moralnog jedinstva jugoslovenske države.

"Dozvolite mi sada da dodam nekoliko reči u ime srpskog naroda, kome ja pripadam. Ne nalazimo se po prvi put mi Srbi u borbi na istoj strani sa Britanskom Imperijom i njenim saveznicima. Nije po prvi put da Srbi polažu svoje uzdanje u Britansku Imperiju kao poslednje uporište onih načela slobode i pravde, bez kojih ne bi bilo vredno živeti, niti je po prvi put da je britanski narod podelio svoje simpatije i prijateljstvo Srbima. Zato ja želim da Kembridžskom univerzitetu zahvalim kako u ime jugoslovenske vlade, tako i u ime srpskog naroda."

**GOVOR G. DR. J. KRNJEVIĆA, POTPRETSEDNIKA
KRALJEVSKE VLADE, ODRŽAN PRILIKOM
OTVARANJA JUGOSLOVENSKE-ENGLESKE
NEDELJE U KEMBRIDŽU.**

Vaše Veličanstvo, Vaše Preuzvišenosti, Vice-kancelaru Cambridge-skoga sveučilišta, gospodje i gospodo! Prije svega drugoga dužnost mi je zahvaliti se organizatorima ove manifestacije na počasti, koju su mi iskazali, pozvavši me kao Hrvata, potpredsjednika

Kraljevske Jugoslavenske Vlade, da progovorim nekoliko riječi o hrvatskom narodu. Vi ste posjetili danas popodne izložbu i na njoj ste imali prilike vidjeti veći broj izložaka iz raznih hrvatskih krajeva. Ja bih želio svratiti Vašu pažnju samo na narodna odijela, čipke i veziva iz istočne Hrvatske, iz Sjevernih Hrvatskih krajeva, iz Jadranskih otoka te iz Južne Dalmacije, poimence iz okolice grada Dubrovnika. Svi ti radovi djelo su seljačkih ruku i izražaj hrvatske narodne duše. K tomu bih dodao samo još jedno: djela najvećega hrvatskog kipara i jednog od prvih kipara današnjega doba uopće, Ivana Meštrovića. Ivan Meštrović je sin hrvatskog seljaka iz Sjeverne Dalmacije, iz kraja, gdje je već u osmom stoljeću, to jest pred dvanaest stotina godina postojala Hrvatska država. Meštrovićev talenat nije otkriven u kojoj umjetničkoj školi. On je kao pastir nožićem izrezivao iz drva figurice, koje su slučajno došle u ruke jednoga poznavatelja umjetnosti. Na taj način su otkrivene velike Meštrovićeve kvalitete i zato mu je omogućeno školovanje. U besmrtnim radovima seljačkog sina Meštrovića kao što i u odijelima, čipkama i vezivu nepoznatih seljakinja iz raznih hrvatskih krajeva jedno je zajedničko: Sve to pokazuje istovremeno jaku individualnost i veliku životnu sposobnost naroda, koji ih je stvorio kao što i visoku kulturnu vrijednost samih tih radova. Tko nije pod dojem originalnosti i snage ličnosti, koju je Meštrović udahnuo u svoje kipove? A čipke, što ih izraduju hrvatske seljakinje sa jadranskih otoka s uspjehom mogu konkurirati venecijanskim čipkama, dok veziva hrvatskih seljakinja iz okolice grada Dubrovnika prema sudu stranih posjetnika dubrovačke rivijere po svojoj vrijednosti nisu nadmašene čak ni od bruxelleskih veziva.

Nije, gospodje i gospodo, potrebno poznavati ništa drugo, nego li gore nabrojena djela, izložena sada u Cambridgeu, da čovjek upozna dušu hrvatskog naroda. Samo zato, jer je on takav, on je u svojoj povjesti, na svom narodnom teritoriju, koji se nalazi na rasršću velikih evropskih puteva, uspio održati se i afirmirati svoju narodnu i političku individualnost. Da istaknem samo jedno: Venecija je u doba turskih ratova četiri stoljeća gospodarila Dalmacijom, a da nije uspjela niti najmanje je denacionalizirati. Danas imade u Dalmaciji spomenika venecijanske vladavine i to izključivo samo u mrtvom kamenu i u devastiranim šumama dok je narod zadržao i dalje razvio svoju hrvatsku narodnu svijest.

I u današnje teško doba, kada hrvatski narod proživljuje svoju kalvariju pod okupacijom nacističkih a fašističkih vojnih snaga, mi Hrvati gledamo puni

vjere u budućnost i to u prvom redu zato, jer je cjelokupni život hrvatskog naroda organiziran na onim istim temeljima, koji su bili kroz stoljeća neiscrpivo vrelo naše narodne snage, i koji su na sadašnjoj Cambridge-skoj izložbi tako dobro reprezentirani seljačkim rukotvorinama te djelima Ivana Meštrovića. Hrvatski narod je već više nego dvadeset godina okupljen u Hrvatskoj Seljačkoj Stranci, koja svoju doktrinu nije importirala iz vana, nego je shvaćanje hrvatskoga seljačkoga naroda o pojedinim životnim problemima kao i njegove potrebe, kako ih on shvaća postavila za temeljna načela cjelokupnog svog programa. To je danas program i cijeloga hrvatskog naroda. Radi toga tuđe doktrine koje propovjedaju nasilje kao sredstvo političke borbe, nisu mogle zahvatiti korjena u hrvatskom narodu. Radi toga nacizam i fašizam unatoč neposrednoga susjedstva nisu mogli da u hrvatskom narodu dobiju ikoga, osim neznatne grupe političkih očajnika.

Upravo radi te naše razvijene narodne i političke individualnosti i svijesti, mi smo Hrvati iskrene pristaše zajednice sa slavenskom braćom Slovincima i Srbima. Misao te zajednice rodila se je baš među Hrvatima, i to već pred 125 godina kao posljedica sve veće pangermanske italijanske pogibelji. Naše je uvjeren je, daje demokratska i na temelju stvarne ravnopravnosti organizirana Jugoslavija jednako potrebna i Srbima i Hrvatima i Slovincima. No mi nismo pristaše samo Jugoslavije, nego, da još točnije rečemo, Kraljevine Jugoslavije, uvjereni, da ta forma vladavine njoj najbolje odgovara. Mi hrvatski Ministri u Kraljevskoj Jugoslavenskoj vladi zajedno sa svojim srpskim i slovenskim kolegama lojalno podupiremo Njegovo Veličanstvo Kralja Petra u izvršavanju teške i odgovorne zadaće. Mi smo spremni i u buduće kao predstavnici ogromne većine hrvatskoga naroda lojalno pomagati Njegovo Veličanstvo Kralja Petra u poslijeratnoj obnovi, baziranoj na prošlom i sadašnjem iskustvu.

Na koncu samo još ovo: Jugoslaviju se obično smatra isključivo balkanskom državom. Medjutim uslijed položaja Hrvata na Jadranskom moru, koje more nije ništa drugo, nego li jedan veliki zaljev Sredozemnog mora i uslijed položaja hrvatskoga naroda u Srednjoj Evropi, ne smije se zaboraviti, da je Jugoslavija isto-vremeno balkanska, sredozemna i srednjo-evropska država. I zato će Jugoslavija, sredjena u sebi i gospodarski napredna, imati vrlo važnu zadaću u organizaciji poslijeratne Jugoistočne, Sredozemske i Srednje Evrope.

GOVOR G. DR. M. KREKA, POTPRETSEDNIKA KRALJEVSKE VLADU, ODRŽAN U KEMBRIDŽU, 3 MARTA.

"Vaše Veličanstvo, gospodine predsjedniče opštine, g. vice-kancelara, ekscelencije, gospodje i gospodo,

"Na jugoslovenskoj izložbi, otvorenoj danas u Fitzwilliam muzeju, nalazi se nekoliko veoma jednostavnih slikarskih radova na slatku. Ovakva vrsta slikarstva veoma je tipična strana unutrašnjosti naših slovenačkih seljačkih domova. Zao mi je što nisamo u stanju da vam pokažemo i primerke evocem ukrašenih prosora, koji su tipičan deo spoljašnjosti naših slovenačkih domova i slovenačkog slikarstva, i koji uvek izazivaju divljenje. Slovenačka, moj rodni kraj, čini severo-zapadni deo Jugoslavije, delom u alpskim planinama, delom u bogatim rečnim dolinama, koje leže u posadini Trčanskoj saliva. Putnici nazivaju Slovenačku Svajcarskom Jugoslavije. Jedan od naših pisaca putopisa, koji je takodje dobro poznat i kao diplomat i državnik, napisao je jednom da bi, pored Škotske, odabrao Slovenačku kao zemlju u kojoj bi živeo i umro.

"Nalazeći se danas ovdje kao gost u ovom velikom engleskom gradu i universitetu, koji se pominje još XIII veku sa svojom dugom prošlošću slobodnog istraživanja, naučnog pronalaza i odanosti najvišim političkim principima, ne mogu a da se ne setim kao Slovenac dugih godina u toku kojih su Sloveni radili i borili se da dobiju svoj universitet, što je možda bila naša glavna nacionalna aspiracija, koju su Nemci sprečavali. Pre dvadeset i četiri godine mi smo ponovo dobili svoju nezavisnost, pridružili se bratskim narodima Srbima i Hrvatima u ujedinjenoj jugoslovenskoj državi, i osnovali svoj slovenački universitet u Ljubljani. Da, u stvari prvo što smo učinili kao slobodan narod, bilo je da osanjemo svoj universitet.

"Više od hiljadu godina borili smo se za opstanak i gole živote, protivu strašnih nemačkih napada sa severa i neprekidnog italijanskog pritiska sa zapada.

"Uživali smo upravo svega dvadeset i dve godine slobode, sa svojim bratskim srpskim i hrvatskim narodima u jugoslovenskoj državi—ali te kratkotrajne godine bile su godine najsrećnijeg napretka. Sada je sve to nestalo. Naše nacionalno ime, naša nacionalna kultura proganjani su. Naš narod pao je u pakao nacionalsocijalističkog uništenja.

"Sve omiljene tradicije koje naš narod stvorio i sa kojima je živeo trinaest vekova, sada su uništene; naše knjige spaljene, naša imovina ostavljena neprijatelju, u cilju da se potvrdi, kao što Nemci žele da kažu, da naša zemlja ima nemački karakter.

"Mi smo duboko zahvalni svima vama u Kembridžu koji ste pokazali svoje simpatije prema Srbima, Hrvatima, a Slovencima, posrđavajući nas u svojoj drevnoj engleskoj kući nauke. I kada kažem "mi" mislim na sve naše sugrađane u inostranstvu, a naročito na one u Americi, kojih ima preko milion, a koji su odlučni u tome da se bore do kraja za izvojevanje zajedničke pobede.

"Ova jugoslovenska nedelja u Kembridžu ispunjuje nas sve novom nadom, pojačava našu volju da se borimo, kao i našu istrajnost u borbi. Ni jedan od nas neće počinuti dok naši narodi ne budu našli mira i sreće i dok ponovo ne budu u stanju da svoja srca i svoje ruke posvete stvaralačkom radu u službi ljubavi, lepote i istine."

PRETSEDNIK G. SLOBODAN JOVANOVIC
NAŠIM VOJNICIMA

NAREDBA V. K. BR. 200

MINISTRA VOJSKE, MORNARICE I VAZDUHO-PLOVSTVA ZA SVE JUGOSLOVENSKE JEDINICE KOJE SE NALAZE NA BLISKOM ISTOKU.

24. FEBRUARA 1942. god. LONDON

Junaci,

Sa ponosom i čašću primio sam se dužnosti da van Otadžbine zastupam vašeg Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, proslavljenog junaka divizijskog djenerala Dragoljuba Mihailovića, poznatog širom celoga sveta i naročito u Engleskoj i Americi pod imenom "Draža". To ime u celome svetu znači: onaj nesalomljivi duh otpora, kojim se oduvek odlikovao naš narod; duh koji je kod nas nazvan kosovskim i koji je tako snažno i nepoređno izbio u zoru 27 marta 1941 godine. To ime znači da naš narod nije i nikada neće priznati da je pobedjen i slomljen, da nikad neće primiti ropstvo i tiraniju i prikloniti se sili. To ime danas predstavlja ohrabrenje ne sažno za sve pokorene narode Evrope koji danas posustaju, padaju i greaju pod jarmom najtežega ropstva i najvećih stradanja—već i za sve slobodne narode koji su se digli da sruše okove koje Osovina želi da trajno nametne svetu.

Junaci,

U našoj Otadžbini sprovodi se nezapamćeni teror, raseljavanje, pokolji i istrebljenje. Našu braću Slovence razgore sa njihovih ognjišta bez milosti i bacaju na sve strane po ledu i zimi.

A srpski narod izložen je takvim stradanjima i pokoljima kakve istorija sveta ne pamti.

U čitavim krajevima pobijeni su i poklani svi Srbi od strane sloglasnih bandita i ubica Pavelićevih ustaša, na odgled nemačke i italijanske vojske, koje su ova ne samo odobravale već i potstrekavale. Čeli srpski krajevi uništeni su mačem i sažeženi ognjem i od strane takozvanih "nemačkih kaznenih ekspedicija". Mačva i Posavina razorene, popaljene, narod pobijen. Gradovi naši Kragujevac, Kraljevo, Čačak, Užice, Rudnik i drugi opkoljavani su od strane nemačke vojske i sve muško stanovništvo stavljeno pod mitraljez zajedno sa svetštenicima i decom od 15 godina. Tako su u Kraljevu Nemci streljali po svome priznanju 6.000 ljudi, ne ostavljajući ni jednu mušku glavu. A u Kragujevcu, sreću Sumadije, streljali su po njihovom priznanju 4.600 ljudi, po narodnoj proceni oko 8.000. U ovome gradu Nemci su streljali celo VI, VII i VIII razred gimnazije sa profesorskim kolegijumom i direktorom na čelu, koji je—pošteđen od Nemaca—molio da bude streljan zajedno sa decom.

Ta naša deca išla su na streljanje pevajući, a kad su počela da padaju pod snopovima mitraljeza čuli su se uzvici: "Živeo Kralj, živeo Srbija", "Pucajte, mi smo srpska deca". Za ovo streljanje deca Nemci su morali da optuju svoje vojnike za mitraljezima, jer ni oni nisu mogli da podnesu ovaj užasan pokolj.

Čitave gradove su razorili. U Gornjem Milanovcu

od 464 kuće ostale su čitave samo 72. Narod su bili zatvorili u crkvenoj porti u centru grada, pa onda zapalili varoš. Kad je požar počeo da besni svom snagom, onda su pustili narod da se spasava kroz ruševine i plamen.

Digli su se svi da istrebe srpski narod, i Ustaše, i Nemci, i Madijari, i Italijani i Bugari.

Svi oni zaboravljaju da je naš narod prošao kroz pet vekova ropstva, preševao i Kosovo, i masovnu seču, i nabijanja na kolje, i prevodjenje u tuznu veru i sve ratove. I uvek se uzdizao još veći, još snažniji, još moćniji i slobodan. Zato su naš narod neki i nazvali "Fenix nacijom". Tako je bilo juče, tako će biti i sutra.

Iz ovih ruševina, iz ovog pustošenja, iz ovih beskrajinih grobova po našoj Otadžbini, iz ovih masovnih pokolja i krvi nevinog dece uzdići će se ponovo sreća, noćna, slobodna i zadovoljna naša Otadžbina.

Junaci,

Iznoseći vama sve ovo, ja vas pozivam da kao i da sada pregnete na posao muški i odlučno. Da budete visoko disciplinovani vojnici. Da u teškoćama kroz koje prolazite ne pokleknete. Neka vaš pogled predje plavu pučinu Sredozemnog Mora i neka se zadržati na vašim ognjištima, od kojih su mnoga već potpuno ugašena. Neka vaše misli odu našim drugovima koji u sarabljeničkim logorima pate i stradaju. Neka vaše srce bude kraj onih naših drugova koji se u planinama, po ledu i zimi, bez hleba i tople odeće, bore junacki i neprekidno pod komandom vašeg Ministra vojske djenerala Draže Mihailovića.

Neka vaš, junaci, ova patnja našega naroda, stradanja naših zarobljenika, junacka i neravna borba naših četnika—zagrevaju i dalje, neka vam i dalje daju snagu da izdržite u naporima i spremite se da kao osvetenici prohujite kroz našu Otadžbinu, primenjujući zakone neumitne pravde za sva nedela počinjena nad našom Otadžbinom i našim narodom.

Zbajte svoje redove, slažite se i volite se, jer samo složni i visoko disciplinovani vi ćete biti dostojni onih koji danas pate i goloruki ginu u našoj Otadžbini. Samo tako vi ćete biti dostojni da udjete u sastav vojske koja se neustrašivo bori u Otadžbini pod komandom Ministra vojske djenerala Mihailovića. Samo takvi vi ćete biti sposobni da ponovo krenete u borbu za slobodu, za verom u Boga, za Kralja i Otadžbinu."

Uveren da ćete biti dostojni sinovi našega naroda, ja vas pozivam da iz dubine svojih mladih grudi uzviknete svi složno:

Da živi Naš Vrhovni Komandant Njegov Veličanstvo Kralj Petar II i celo Kraljevski Dom!

Da živi Jugoslavija!

Zastupnik Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, Slobodan Jovanović s.r.

U SLUŽBI OTADŽBINE

Kako je umro ministar Marko Daković

Govor majora Svetislava Vohoske, održan na londonskom radiju 16.4.42 povodom godišnjice smrti Marka Dakovića.

Govorim svima Srbima, a naročito onima u Crnoj Gori. Na današnji dan navršava se godina dana otkako je ministar Marko Daković ispustio svoju junacku i plemenitu dušu.

Kao saputnik nalazio sam se pored pokojnog Marka do njegovog poslednjeg časa. Mogu vam reći da je umro junacki, kako dolikuje unuku čuvenog grabovskog junaka i mučenika vojvode Ante Dakovića, koji je izdahnuo na kocu za slavu i slobodu Srpsstva.

Kao i ceo srpski narod, i on je bio oduševljen narodnim ustankom od 27. marta. Pa je nošen oduševljenjem i prošet ljubavlju i odanošću prema mladome Kralju i narodu primio njihov poziv i ušao u vladu. Znao je junacki Marko da se približuju sudbonosni dan, osećao je da su zemlji potrebni najbolji trubdenici i pravi predstavnici naroda. Zato je ne caseći ni časa istoga dana ratnim avionom doleteo u Beograd.

Samo 20 dana dočine, izdržavši sve strahote bombardovanja Beograda, Sarajeva i drugih mesta, on ponovo seda u ratni avion da u slobodi, uz voljenog Kralja, sa vladom nastavi delo 27. marta. Poslednji ministar koji je napustio zemlju bio je on. Od rodne grude rastavio se 16. aprila 1941 godine u 14 časova.

Vreme je bilo strašno. Gusti crni oblaci pokrivali su brda oko Nikšićkog Polja. Vidik je bio mali—jedva 2.000 do 3.000 metara. Kiša je neprestano padala, a njene kapljice nošene vetrom lepile su se na prozore aviona i smanjivale i onako mali vidik.

Svima je bilo jasno da je opasnost ogromna i da svakog časa možemo udariti u stenu i naći smrt u plamenu. Ali pokle stvoren 27. marta; bolje grob—nego rob! davno nam je snage da prezremo svaku opasnost.

Skoro puzeći kroz klance ponosne Zete, izletismo na naš divni Jadran. Tutanj talasa—jauk mora—nadjačavajući huku motora, dopirao čak do nas.

Srećno proletismo pored Albanije. A odmah zatim pojavi se zračak nade kad ugledasmo Krk, ostrvo spasa poše albanske Golgote prošlog rata.

Naša nada u srećan završetak ovoga leta kroz smrt bila je kratkog veka. Već kod Preveze uletismo u vatru protivavionske odbrane. Srećno izbegosmo ovo prvo vatreno krštenje da posle lutanja od skoro jednog i po časa ponovo uletimo u još vešću vatru na istom mestu. I ovog puta izbegosmo sigurnu smrt od granata i mitraljeza, ali ne mogadosmo izbeći pritužno spuštanje.

Benzina je nestalo. Mora se dole. "Držite se čvrsto"—naredjuje najstariji. Huka motora se stisava. Avion se polako spušta. Sekundi—dugi kao večnost. Nikad kraja... Najednom—strašan potres i lomljava. Sve se okreće, zemlja, ljudi, nebo. Ne znamo gde smo, a zatim—tišina i neizvesnost.

Iskačem iz aviona. Ustajem i vidim; avion bez krila i jednog točka. A rep sa polovinom trupa 50 metara dalje. Oko aviona leže 4 ranjenika, ostali osamućeni, teturaju se okolo.

Ne znamo gde smo. Gledamo na sve strane. Prmećujemo ljude. Mačemo rukama i vičemo. Prilaze nam. Govore grčki. Strepnje nestaje, na slobodnoj smo zemlji. Grei, čobani, kada su videli ko smo, donose mleko i vodu, pomažu, prave nosila sa ranjene, tovara prtljag na male konje, nose ranjenike i vode nas. Bratski su nas dočekali i ispratili. Novac nisu hteli da prime.

Idem pored nosila na kojima leži Marko i pridržavam glavu. Pitam ga: Kako se osećate?—Boli me glava—odgovara on. Vidnih povreda na njemu nema. Posle jednog časa hoda kroz močvar stizemo na put pored mora. Noć je. Stajemo da se odmorimo. Sagrtajem se i pitam: Kako vam je?—Odgovora nema... Ponavljam pitanje, ali uzalud. Ne verujem, jer pre pet minuta reče mi da mi namestim glavu.

Ustajem, pozdravljam, skidam šajkaču i kratim se. Grei, čobani, to isto čine.

Umro je ministar Marko Daković. Umro je dubovni otac Velike Narodne Skupštine u Podgorici od 26. novembra 1918 godine, koja je proglasila ujedinjenje Crne Gore sa Srbijom, pod dinastijom Karadjordjevića. Umro je junacki i tiho kao što je i živeo. Umro je vraćći dužnost, umro je u slobodi.

Malo primorsko meso, Paleros—Zaverda, bratski nas je dočekalo i opskalo tragičnu smrt Markovu. Pravoslavna crkva bratskih Greka bila je poslednje boravište dionome Marko.

Zene, Grkinje, sa voštanicama u ruci, celu noć i sve do pogreba čuvale su zemne ostatke pokojnikove, oplakujući zajedno sa nama nesreću koja je zadesila na kujući zajedno sa nama nesreću koja je zadesila na samo Markovu porodicu i rodbinu, već i ceo srpski narod.

Neka je večan pomen i hvala Marku Dakoviću. On se je svome narodu ne samo odužio, već ga je i zadužio. A narod će se njemu odužiti prenoseći ga da večni san počiva u slobodnoj Otadžbini među narodnim velikanima.

Slava mu!

Vera u vaskrs Jugoslavije

Govor g. Dr. Ilije Jukica povodom godišnjice nemačko-italijanskog varvarskog napada na nas, održan 4.4.42

Kad smo u ovo vrijeme prošle godine gledali, kako se gusti i tamni oblaci skupljaju na granicama našeg obzorca i kad su se naši mnogobrojni prijatelji u imozemstvu tjeskobno pitali, da li će se u predstojećim danima održati solidarnost između Hrvata i Srba, prošla je svetlom tačno na današnji dan prošle godine kao muja vijest, da je dr. Maček, vođa Hrvata, stigao u Beograd. Taj veliki događaj odlično je saznao u svojim krajevima naše domovine kao i izvan njezinih granica. Tog dana smo vidjeli svi, kako su se na ozbiljnim licima naših ljudi odražavali osjećaji velikog unutarnjeg smirenja, jer su oni ispravno shvatili, da su tim događajem pobrkani potpuno računati naših neprijatelja. Dolazak dr. Mačka u Beograd najvjestije je svojom braćom Srbima i Slovencima, kakvi god bili planovi naših zajedničkih neprijatelja.

Dr. Maček, dosljedan i veren tumač ideja vodilja osnivača Hrvatskog seljačkog pokreta, vodio je hrvatski narod u najsudbonosnijim časovima njegovog opstanka, koji muški, dostojanstveno i bez kolobanjanja pravdom, koji je bio u najboljem skladu s interesima hrvatskog naroda i s plemenitim težnjama boljeg tabora čovječanstva. I u njegovoj velikoj prathodnik nasili su u sebi duboko ukorijenjeno uvjerenje, da je harmonija hrvatskih i srpskih težnji, shvaćanja i interesa najbolje osigurana za narodni napredak Hrvata i Srba i za opstanak njihove državne zajednice. Golom korak napred bio je učenjem u tom smjeru, kad je i srpski narod svojim demokratskih narodnih snaga prihvatilo osnovne te politike. Ali zajedničkim našim narodnim neprijateljima bile su ta politika i sredina Jugoslavija i ta i ona. Oni su htjeli srpsku Jugoslaviju, Slobodna i nezavisna Jugoslavija smatrala je njihovim barbariskim planovima i oni su odlučili da ju rastrgaju ni krivu ni dužnu. Svojim dolaskom u Beograd oduzeo je dr. Maček našim neprijateljima svaki izgovor za njihove paklene planove protiv nas i potvrdio najpoštenije svoju raniju odluku: "Nikoga nećemo izasivati ali ćemo se braniti zajedno sa svojim braćom Srbima i Slovencima ako budemo napadnuti."

Tragični rasvitak događaja ubrzo je najfanatije dokazao, kako je politika solidarnosti i traženja harmonije u odnosima između Hrvata i Srba najbolje

(Nastavak na str. 10)

PEN KLUB ZA JUGOSLAVIJU I SLOVENSTVO

GOVOR NJ. V. KRALJA O STREMLJENJU NAŠEG NARODA KA SLOBODI I PROSVETI

Draža Mihailović pisac najlepše knjige o heroizmu koju poznaje svet

15 aprila 1942 Nj. V. Petar II održao je sledeći govor na ručku priredjenom u čast Jugoslavije i Slovenskih zemalja od strane londonskog PEN kluba.

Današnji ručak, koji je priredio Pen klub u čast Jugoslavije, pada u vreme kad su pisci moje zemlje sprečeni da prisustvuju na njemu. U ovom času mnogi od njih su ili ratni zarobljenici, ili podnose teške muke u logorima u kojima su internirani, ili ih nemilosrdni neprijatelj drži kao taoce. Mnogi drugi su, računajući tu i ranijeg Predsednika beogradskog Pen kluba Dragišu Vasića, koji je sada šef štaba djenerala Draže Mihailovića, proveli ovu surovu zimu u planinama, služeći u njegovim trupama kao hrabri vojnici. Mi koji smo sada za ovim stolom, mi ih samo zastupamo.

Ja sam pomenuo ime Draže Mihailovića i znam da ćete vi smatrati da je to trebalo učiniti. Vaše misli u ovom trenutku upravljene su njemu, jer vi u njemu ne gledate samo vojnika, već i jednog pisca. I nijedan jugoslovenski pisac neće biti ljubomoran na tu čast koju mu ukazujete. Jer zaista kad se natčovečanska hrabrost ovog vodje i njegovih ljudi potpuno shvati, kada se veličina duhovne snage koja nadahnjuje tu hrabrost jasno shvati, djeneral Mihailović pokazuje se kao pisac najlepše knjige o heroizmu koju poznaje svet. Činjenica što ova knjiga nije ispisana slovima, ništa ne smanjuje njenu vrednost. Pisac njen pripada vama, on je saradnik u vašem uzvišenom zadatku uzdizanja lepote i istine, to jest onih ideala kojima ste vi poneseni.

Ako posmatramo djenerala Mihailovića u ovakvoj svetlosti, mi ćemo shvatiti pravi karakter naše nacionalne borbe. Uporni otpor koji Jugoslavija daje neprijatelju mogao bi se pripisati urodjenoj zanesenosti jednog ratobornog naroda. Medjutim, ovakvo tumačenje smanjuje ambicije moga naroda. Svi veliki datumi u našoj istoriji pružaju dokaze o idealizmu duboko ukorenjenom u našoj prirodi. Nije bez značaja činjenica što se u našoj zemlji najviše ceni ime Svetog Save, koji je osnovao nacionalnu crkvu, kao i prvu školu na našem nacionalnom tlu. U radu ovog velikog kulturnog reformatora, a ne u delima osvajača, naš narod gleda temelje svoga života kao nacije.

Uzmimo jedan primer iz naše nove istorije. Mi nikad ne govorimo o seljačkoj revoluciji od 1804 godine, koju je digao moj slavni predak Karadjordje, a da u istom trenutku i sa jednakim poštovanjem ne spomenemo drugu jednu revoluciju koja je došla u isto vreme, jednu duhovnu revoluciju, u kojoj je jedan seljak-samouk pre-

RUČAK PEN KLUBA: s leva na desno predsednik g. Dr. Beneš, Nj. V. Kralj Petar II, g-dja Rebecka Vest, predsednik g. Rackijević.

porodio našu nacionalnu kulturu; on je od narodnog govornog jezika stvorio književni jezik. I literatura u narodnom duhu odmah se pokazala neizmerno bogatom, pošto je duhom i jezikom ponikla iz narodne epopeje, narodnih pripovedaka i narodne filozofije, koje je Vuk Karadžić, našavši ih u narodnom predanju, otkrio celom svetu. Ove dve jednovremene narodne revolucije, politička i kulturna, duhom tesno vezane u svom stremljenju ka slobodi i prosveti, bile su glavne vodeće sile naše nove istorije.

Uloga koju je u jugoslovenskoj istoriji odigrala knjiga zadobila joj je na taj način visok i uticajan položaj u nacionalnom životu. Naša literatura i naša umetnost, dajući izražaja najdubljim osećajima našega naroda, stvorile su duhovne veze između Srba, Hrvata i Slovenaca, koje su prethodile i olakšale njihove političke veze. Do kolike se mere razvilo ovo međusobno razumevanje, pokazalo se pre četvrt veka, kad je veliki hrvatski vajar Meštrović, koji je danas kao umetnik poznat celom svetu, isklesao u mermeru figure velikih ličnosti iz kosovske epopeje . . . Dubina kojom je ovaj Hrvat uspeo da shvati, oseti i proživi u sebi jednu ideju

koja je tako duboko urodjena srpskoj duši, dokaz je o jednoj krvi oba naroda i o zajednici njihovih misli i osećanja. Ovo je dokaz onoga duha koji preživljuje sve rane i ozlede istorije; duha koji ide pravim putem koji mu je dodelilo Providjenje, ka konačnoj pobedi.

Glasnici novih ideja—mislioci, pesnici, umetnici—ponekad očaraju naše umove mislima koje se docnije pokažu kao iluzije. Ali ako se to dogodi, i ako smo zbog toga katkad razočarani, treba da se pitamo otkud je to. Je li tome uzrok brzina kojom idu ovi glasnici ideja? Ili je tome možda uzrok sprostost onih koji im sledeju, koji se lepoti njihovih ideala dive, ali često nisu gotovi da podnesu i žrtve potrebne za njihovo ostvarenje?

U masi koja sledi uzdignutu buktinju u rukama glasnika, može biti spoticanja i padanja. Ali dokle god buktinja stoji visoko i svetli, znaće se sa sigurnošću da se ide pravim putem. Zato je uloga pisca važna čak i danas, kada govori mač. Vojnik nosi mač u ruci; ali pred svojim očima on uvek treba da vidi visoko uzdignut svetli plamen buktinje.

BRITANSKO PRIZNANJE JUGOSLAVIJI I SLOVENIMA ZA KULTURU I SLOBODU ČOVEČANSTVA

Govori održani na ručku PEN kluba u čast Jugoslavije i slovenskih naroda

Londonski PEN klub priredio je 15.4.42 svečani ručak u čast Jugoslavije i Slavenskih zemalja. Ručku je prisustvovao Nj. V. Petar II. Takođe su bili prisutni predsednik Poljske republike g. Rackijević i predsednik Čehoslovačke republike g. Dr. E. Beneš kao i predstavnik Ruske ambasade u Londonu. Od strane kraljevske vlade na ručku su bili predsednik g. Slobodan Jovanović, potpredsednici g. Dr. Juraj Krnjević, g. Dr. Miha Krek, ministri g. Dr. M. Ninčić, g. Milan Grol, g. Dr. M. Gavrilović, g. Dr. S. Budisavljević i g. Jovan Banjanin. Među velikim brojem gostiju na ovom ručku zapaženi su najistaknutiji predstavnici duhovne elite kako Slovenskih zemalja tako i Velike Britanije.

GOVOR GDJE. REBEKE VEST

Gospodja Rebecka Vest koja je u svom govoru pozdravila prisustvo Nj. V. Kralja Petra II, predstavnike poljske i čehoslovačke republike, predstavnika Rusije i pojedine najistaknutije goste, rekla je:

Od svih ljudi naših vremena niko nema većeg prava na naše priznanje od Slovena, jer su ispunili naročite uslove. Naše poštovanje dugujemo danas ljudima dobre volje i moći ma kome društenom staležu oni pripadali, a koji su se digli da zaštite čovečanstvo od skrnjaljenja. Naši gosti svi su do jednog takvi ljudi; i mi se kao demokrati na njih možemo ugledati, jer su se poneli kao sveštenici narodni. Treba se setiti da su naši gosti mogli sada da sede sigurno i udobno u svojim kućama da su samo popustili Nemicima. Ali kad im je Hitler ponudio mir i udobnost pod uslovom da njihovi narodi saradjuju sa Nemačkom i Italijom da na zemlji zavлада carstvo zla, ovi ljudi—odgovorili su jednostavno.—Ne!

Istorija svih Slovena je slavna. U slavi njihove prošlosti leži naš spas. Nije bilo sigurno dali će Evropa moći da očuva svoju dušu, sve dok, malo više od pre 250 godina, Turci nisu bili potučeni pred Bečom. Protiv Turaka, tu i docnije, stolicima, pre i posle toga dogadjaja, borili su se slovenski vojnici, Poljaci, Česi, Sloveni, Hrvati, Srbi. U slavi njihove sadašnjice leži za nas potstrek i nadahnuće. Iza svakog od naših gostiju stoji vojska mučenika koji su žrtvovali svoje živote dajući otpora Nacizmu i Fašizmu. Ove mučenike krasí jedna naročita vrлина kojoj se mi kao članovi PEN kluba moramo, po mome mišljenju, posebno pokloniti. Sloveni su neosporno umetnička i misaona rasa. Pa ipak su hrabrošću domašili i premašili svakoga. Svojom krepošću savladali su silu opake brutalnosti. Ovo je opšta Slovenska pobjeda; skupili smo se da Slovenima ukažemo čast. Ovaj ručak trebao je da bude prvenstveno u čast Jugoslavije, zemlj južnih Slovena. Na predlog predsednika Beogradskog PEN kluba, g. Grola, starog prijatelja mnogih od nas, i jugoslovenskih članova, usvojeno je mišljenje, da se u ovom času, kada su Sloveni narodi udruženiji nego ikada ranije, oda poštovanje slovenskoj kulturi u celini. Pored svega toga mislim da ću izraziti mišljenja sviju,

ako pozdravim naročitom dobrodošlicom najmladjeg gosta, Nj. V. Jugoslovenskog Kralja Petra II. Svi mi s leva i desna gajimo nadu da će Njegova Veličanstvo dugo godina vladati i da će njegova tri ujedinjena naroda dugo godina uživati plodove njegove pravedne uprave. Svima nam je poznato šta je njegova zemlja učinila u ovome ratu. Jugoslovenska vlada koja je bila neverna svom narodu potpisala je prošlog marta trojni pakt. Jugosloveni nisu hteli da se potčine ovoj sramoti i izvršili su ustanak iako su znali da to znači rat sa Nemačkom u kome će oni morati da pretrpe privremeni poraz. Cilj njihovog otpora bio je da se usprotive saradnji u ustanovljavanju ubijanja i pljačke za redovan zakon Evrope. Oni nisu hteli da pruže Hitleru svoja sretstva koje bi on upotrebio u ratu protiv slobodnih naroda sveta. Kasno noću ustanici su se uputili u kraljev dvor, probudili mladog Kralja Petra Karadjordjevića i zatražili od njega da smesta, ne čekajući na svoje punoletstvo, preuzme kraljevsku vlast i da se stavi na čelo svoga naroda u njegovom veličanstvenom i beznađežnom otporu protiv Nemačke. On se bez trenutka dvoumljenja opredeljuje. Svestan da časna odluka može značiti smrt, ipak je kao i ostali naši gosti, rekao neprijatelj—Ne! Ako se danas nalazi ovde to nije iz želje za većom ličnom bezbednošću. U toku strašnih nedelja koje su došle posle Njegove odluke On je često gledao smrti u oči. Neću odati niku naročitu tajnu ako kažem da je od dolaska u ovu zemlju davao povoda zabrinutosti zbog svojeg nastojavanja da se ponovo izloži opasnostima u vazduhu. On je, kao i ostali naši gosti, došao ovde ne kao izbeglica već da dokaže i održi autentičnost Svoga naroda; Njegov narod, nekadmašivim delima svoje vojske i rodoljubivih partizana svakog dana dokazuje, od kolike je potrebe za budućnost civilizacije da se održi u punoj suverenosti. Dignimo stoga čašu u zdravlje naših gostiju i Slovenskih naroda koji oni predstavljaju; u čast vojske slovenskih mučenika koja još podnosi svoje mučeništvo. Neka je hvala Bogu što nam je istorija, koja nam je donela tolike strahote, pružila danas takodje priliku da pred sobom gledamo heroje kao one o kojima smo u legendama čitali.

GOVOR POTPRESEDNIKA KR. VLADE G. DR. JURAJA KRNEVIĆA

U sadašnjoj velikoj ideološkoj bitci narodi Jugoslavije su odlučno bili na strani zapadne civilizacije. To je jedan od glavnih uzroka što su se primili jednog neravnog rata i što su nastavili neuztezivi otpor protiv izazivača Hitlera. Veze između jugoslovenskih naroda: Srba, Hrvata i Slovenaca i naroda engleskog jezika su mnogošrojne.

Pošto sam bio zamoljen da kažem nekoliko riječi u ovom otmenom društvu, dozvolite mi da vam kažem nešto o vezi moga naroda i anglosaksonske civilizacije. Ja sam Hrvat. Oko milijun mojih sunarodnjaka, to jest jedna šestina čitavoga naroda iselila se

u prekomorske zemlje u toku prvog decenija ovog stoljeća i smjestila se najviše u Sjedinjenim Državama, Kanadi, Australiji i Novoj Zelandiji. Oni su mogli znatno poboljšati svoj životni standart. Individualno oni su u tome više ili manje mogli uspeti. Svi su jednoglasni u svojem priznavanju životnih uslova koji tamo prevladavaju i ushićeni su načelima, na kojima je zasnovan javni život tih zemalja.

Dva od ovih načela naročito su ih privlačili: mogućnost za svakog da poboljša svoj položaj i politička sloboda. Oni su naročito uvažavali tu političku slobodu u poredjivanju sa prilikama koje su prevladavale u njihovoj staroj domovini. Hrvatski iseljenici ostali su u tijevoj vezi sa svojom rodbinom kod kuće i mnogi od njih čak su se i vratili u staru domovinu i tako postali jedna trajna veza između prekomorskih zemalja i hrvatskoga naroda, kao i pobornici demokratskih ideja koje su nikle u Engleskoj i širile se u Novom Svijetu.

Posledice tih veza bile su od velike važnosti za hrvatski narod u domovini. Kada se je u toku prve decenije ovoga vijeka veliki popularni pokret, nacionalan kao i socijalan, nazvan Hrvatska Seljačka Stranka, pojavio u Hrvatskoj, taj je pokret bio vrlo hrabren i pomagan u svom razvitku od iseljenika i od Hrvata, koji su se vratili iz prekomorskih zemalja. Od tog vremena hrvatski seljački pokret, koji sada obuhvaća veliku većinu hrvatskog naroda i kao takav vlada hrvatskim javnim životom, postao je tako jak, da je bio u stanju da se uspješno odupire, u toku poslednjih godina, fašističkoj i nacističkoj propagandi nemačkog i talijanskog susjeda. Uz prkos svih muka i prevara, seljački pokret još uvijek stoji nepokolebivo vjeran tim načelima. Dva najveća Hrvata sadašnjice, najveći hrvatski kipar, dijele sudbinu svog naroda. Oni su pretpostavili tamnicu i stradanja kompromisu sa barbarskim osvajačima. Oni su čvrsto ubijedjeni, kao i njihov narod, da načela pravednosti i slobode neće samo nadživjeti nego i pobijediti. Ja sam veoma sretan da navedem ovu činjenicu, koja postoji u najvećoj mjeri—i to sam htio ovdje podvući—zahvaljujući anglosaksonskom uticaju na formiranje političkih ideja u Hrvatskoj.

GOVOR MINISTRA G. MILANA GROLA

Kao bivši predsednik jednog jugoslovenskog centra Pen kluba u Beogradu ja uzimam reč samo da zahvalim Pen klubu londonskom za čast ukazanu Jugoslaviji današnjom manifestacijom, i mi smo dvostruko zahvalni, svi mi i Srbi i Hrvati i Sloveni našim engleskim prijateljima što su proširili i uzvisili ovu manifestaciju učešćem, ovako reprezentativnim, naše slovenske braće, Čehoslovaka, Poljaka i Rusa.

Bilo je jedno vreme u kome ovakva jedna manifestacija slovenske solidarnosti u Londonu ne bi bila gledana s toliko poverenja kako se na nju gleda bez sumnje danas. Trebalo je da se dogode velike stvari

(Nastavak na str. 8)

NARODNI VOJVODA

Zivot i herojska dela za Kralja i Otadžbinu diviziskog djenerala Dragoljuba Mihailovića

S R B I J A

U čuvenoj zbirci pesama iz prošloga rata koju je sastavio profesor George Herbert Clarke sa univerziteta u Tennessee (Amerika), objavljenoj 1917 god., nalazi se i ova pesma, posvećena Srbiji, od pesnikinje Florence Earle Coates, Amerikanke. prepevao: Miloš Crnjanski.

Kad se herojska čuda koja vidimo mi,
Budu pominjala, u dane koji će doći,
Svet inače zaboravan, neće moći,
Da se ne seti da si najveći mučenik bila Ti.

U ovom monstr-zločinu, Ti si, i mrtva,
Iznela dušu iz poraza, kao svetao lik.
Ona je živa, nepokorena, Slobode krik,
Koji radja nadčovečanska pataja i žrtva.

O Srbijo! u razvalina tvojih veličini,
Ljubav je besmrtna; tu prestaje i mržnja.
Uvek će biti zore, ma koliko da se mračni,
Uzdigni pogled ka tragičnoj Slavi! I sada,
Dok trnov venac krvavi oko tvog čela,
Kao kruna je koja svetlost zrači.

U OVOME ratu, proizvodu posuvraćenih savesti, malo je bilo svetlih trenutaka, a još manje plemenitih podviga.

Medju svojim savremenicima, koji su vojničku vrednost računali u tonama tenkovskog železa, a srčanost merili konjskim snagama avionskih motora, pukovnik Mihailović pojavio se kao čovek nekog drugog veka.

U vremenu kad su se čitave, dobro opremljene vojske, predavale bez bitke, zato što ih je neprijatelj upola zaoblisao, on je, okružen mladim i spremnim oficirima i istaknutim intelektualcima, sa malim snagama, potpuno opkoljen neprijateljskim divizijama, primio borbu.

U ratu, koji je osveštavao teoriju da se bez materijalne jednakosti sa neprijateljem ne može voditi bitka, on se bez ijednog tenka, bez ijednog aviona, uhvatio u koštac sa najbolje opremljenom vojskom sveta.

I drži se, evo, već godinu dana!
Njegovu veličinu ne treba, međutim, tražiti u nekoj izuzetnoj strategiji, kao što se to nekim strancima čini. Mihailović je veliki zato što je veliki naš narod. Jer on je danas oličenje našeg nesalomljivog narodnog prkosa pred silnicima svih osvajačkih država i svih vekova.

Njega nije stvorila visoka vojna-nauka. Podigla ga je naša narodna pesma.

On nije tražio uzora od Cezara i Napoleona, već od Marka Kraljevića, kad je orao careve drumove i od Karadjordja, koji je udario na vojsku jedne od najvećih vojničkih carevina svoga vremena sa dva topa od trešnjevog drveta.

"Realiste" će reći da su to besmislice, ali, takvim besmislicama Marko je stvorio narodni duh a Karadjordje je osnovao državu. Ni Mihailović nije pogrešio.

Danas, možda, još nije sasvim jasno koliko je veliku ulogu naš narod već odigrao u ovome ratu. Bezbrojne nevođe svakidašnjice ne daju nam da se osvrnemo na blisku prošlost, a teškoće ispred nas, kriju vidike budućnosti.

Kad bude bilo moguće posmatrati događaje sa većeg rastojanja i sa staloženijim raspoloženjem, svakako će se postaviti pitanje kako je svet upao u današnji strašni haos.

Verovatno je da će tome pitanju mnogi potražiti odgovora u pometnji pojnova našega vremena. Jer teško bi bilo naći u istoriji razdoblje bogatije u primerima izopačenih osećaja, posuvraćenih shvatanja i izvitoperenih misli.

Da bi svet bio doveden u sadašnje stanje, bilo je potrebno da se razum proglaši za besmislicu, da se zakon sabije u topuze, da se podlaštvo stavi u prvi red vrline.

Nepoštenje je nazvano realizmom i uzdignuto iznad poštenja, od kukavičlika je sadeljana nova mudrost, a rodoljublje iz narodne pesme prebačeno je u kazneni zakonik kao najnovija vrsta zločina.

Sve to obuhvatilo je bilo ne samo nas, već, manje više, i sav ostali svet.

U najstrašnijem času, kad su na sve strane noge klecale pred silom i pred izopačenošću, njenom drugom, naš se narod uspravio, pogledao je smrti pravo u oči i razderao koprenu laži pred svojim očima i pred očima sveta.

Naši seljaci i Mihailović koji ih vodi po slobodnim planinama mogu biti gordi, jer su oni, otvorili oči mnogim narodima i pokazali da postoji samo jedan put časti.

Mi u ovaj rat nismo uneli ni broj ni tehniku. Brojna nadmoćnost i veće tehničke mogućnosti bile su pre našeg ulaska u rat na strani saveznika.

Pa ipak možemo verovati onima, koji nam kažu, da smo mi načinili prekretnicu posle koje je Zlo počelo da se srozava. Jer naš je narod u borbu ušao sa nepokolebljivom verom u pobjedu Dobra i uneo u nju nesalomljiv duh i potpuno presretnje materijalne sile, glavne činioce svih velikih pobjeda čovečanstva.

Zbog toga je djeneral Mihailović, vodja našeg narodnog otpora, jedina ličnost koja se u ovome ratu proslavila. Juče se o njemu, van naše zemlje, ništa nije znalo. Danas ga je dana u dan slave radiostanice svih pet kontinenata. Decu po školama slobodnih naroda učitelji uče da se mole bogu za njega i njegove vojnike. Njegova dela daju se vojskovođama za primer.

Ali, pre svega, o i njegovi drugovi treba da budu uzor onima, čija čednost biti da izgradjuju buduću Jugoslaviju.

BIOGRAFSKI PODACI O LEGENDARNOJ LIČNOSTI DRAŽE MIHAILOVIĆA, NARODNOG VOJVODE I OSLOBODJENJE I

(PRIKUPIO I REDIGOVANJE)

Divizijski djeneral Dragoljub Mihailović, Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva, rođen je 27.3.1893 god. u Kraljevini Srbiji, u Čačku, gde je njegov otac bio profesor gimnazije. U roditeljskom domu, —domu istaknutog i zaslužnog prosvetnog radnika iz onog velikog doba opätog pripremanja Srbije za ostranjenje njene uloge Jugoslovenskog Pijemonta, —Mihailović je bio zaođen i vaspitan onim Kosovskim Duhom, koji ga je, kao heroja iz prošlih oslobodilačkih ratova učinio doraslim da prihvati i izvršuje svoju današnju istorisku misiju.

RATNO KRSTENJE PITOMCA MIHAILOVIĆA

Od rane mladosti prožet patriotskim idealima svoga vremena, Mihailović po odlično završenom šestom razredu gimnazije stupa 14. 9. 1910 u Vojnu Akademiju (43 klasa), i tako se potpuno posvetio uzvišenom vojničkom pozivu. Balkanski rat 1912 zatekao ga je kao pitomca-podnarednika. 17 septembra te godine prema mobilizacionom rasporedu stupio je u III prekobrojni puk.

Sa tim pukom Mihailović je doživeo svoje ratno krštenje u ratu sa Turcima i prilikom oslobodjenje Kosova i južne Srbije. Za vreme tih operacija unapredjen je za pitomca-narednika 20 oktobra 1912 po oslobodjenju Dušanovog Skoplja. U istom puku Mihailović je sudelovao i u svima njegovim pobjedničkim operacijama protiv Bugara, koji su 1913 mučki napali srpsku vojsku. Kako u oslobodilačkom ratu protiv Turaka, tako i u odbranenom ratu protiv Bugara, Mihailović je već kao pitomac-narednik i vodnik u svome puku pokazao u izdržanim borbama veliku hrabrost i sve osnovne odlike jednog rođenog vojnika. Za posvedočenu hrabrost i pokazane uspehe u balkanskim ratovima bio je odlikovan dva puta: najpre srebrnom a zatim zlatnom medaljom za hrabrost.

DALJA JUNACKA DELA I ODLIKOVANJA ZA HRABROST

U toku operacija sa Bugarima, Mihailović je 13.7.1913 unapredjen u čin pešadijskog potporučnika. A po završenom ratu dovršio Vojnu akademiju od oktobra 1913 do aprila 1914. U kratkom vremenu po izlasku iz Vojne akademije do svetskog rata, Mihailović je kao vodnik služio u Drinskoj diviziji u Valjevu. Tu ga je zatekla mobilizacija od 1914. Po ratnom rasporedu stupio je za vodnika mitraljeskog odelenja 3 prekobrojnog pešadijskog puka.

Kao vodnik u tom puku učestvovao je aktivno u svima njegovim borbama vođenim protiv austro-ugarskih trupa u Mačvi, na Gučevu, pred Krupnjom i Ljubovijom. U ovim krvavim borbama svuda je pokazivao veliku hrabrost i veliku umećnost u vođenju svojih ljudi. Za posvedočenu hrabrost i uspešno ostvarivane zadatke u toku ovih operacija potporučnik Mihailović odlikovan je još jednom zlatnom medaljom za hrabrost.

Sa svojim pukom, kroz najteže borbe sa ogromno nadmoćnijim austro-ugarskim, nemačkim i bugarskim trupama izdržao je i hrabro podneo legendarno povlačenje srpske vojske i njen prelazak preko Albanije.

Na Krk je stigao jan. 1916. Posle preformiranja srpske vojske postavljen je za vodnika mitraljeskog odelenja 23 pešadijskog puka u sastavu Vardarske divizije. Sa ovim pukom prešao je sa Krka na Solunski front.

Na Solunskom frontu uzeo je sa svojim pukom vidnog učešća u ofanzivi koja je novembra 1916 donela oslobodjenje Bitolja. Za uspehe u prvoj našoj Solunskoj ofanzivi koja je dovela naše trupe na tlo Otadžbine, potporučnik Mihailović je odlikovan ordenom Belog Orla a mačevima V reda.

U aprilu 1917 komandovao je mitraljeskim odelenjem u borbama na Dobrom Polju. Lično se naročito istakao prilikom zauzimanja visoravni ispred kote 1820. Produžio je da u sastavu svoga puka hrabro i uspešno sudeluje u borbama na sektoru Dobrog Polja u avgustu 1917. Tada je armija u čijem se sastavu nalazio njegov puk preduzela ofanzivu da bi poboljšala svoje položaje. I u tim operacijama Mihailović je pokazao svoju već posvedočenu hrabrost i punu umećnost u vršenju primljenih zadataka. Posle ovih teških borbi bio je i za njegov puk nastao period rovovskog ratovanja.

U tome vremenu, u januaru 1918, u sastav tadašnje vardarske divizije ušli su kao dobrovoljci srpske vojske Srbi, Hrvati i Slovenci koji su došli iz Rusije. Tako je vardarska divizija nazvana jugoslovenskom divizijom, a Mihailovićev puk postao je prvi puk jugoslovenske divizije.

Ova novo obrazovana divizija ostala je na položajima kod Dobrog Polja sve do juna 1918, izdržavajući požrtvovano i hrabro tadašnju tešku rovovsku vojnu. U junu 1918 ona je povučena u rezervu. Ali je ovo učinjeno samo zato da se ona potpuno pripremi za pretstojeću sudbonosnu ofanzivu na Solunskom frontu. Krajem avgusta ova divizija, u čijem se sastavu nalazio Mihailovićev puk, izašla je ponovo na položaje sa popravljenom opremom i popunjenom municijom.

NOVI PODVIZI PRI PROBOJU SOLUNSKOG FRONTA

1 septembra počela je na Solunskom frontu artiljerijska priprema za onu istorisku ofanzivu, koja je dovela do proboja ovoga fronta i koja je svojim daljim manjevitim razvojem najviše doprinela ondašnjem vojničkom slomu centralnih sila i pobjedi savezničkog oružja.

Artiljerijski duel sa neprijateljem trajao je 24 časa, da bi 2 septembra počeo napad na neprijateljske položaje. Jugoslovenska divizija nalazila se toga dana u drugom borbenom redu, a Mihailovićev mitraljesko odelenje bilo je na desnom krilu divizijskog rasporeda. Već uveče prvoga dana ofanzive, Jugoslovenska divizija

u najvećem borbenom članu izbila je u prvi borbeni red; te je pored Sumadijske divizije i ostalih jedinica srpske vojske, imala presudnu ulogu u daljem proboju Solunskog fronta i iskorišćavanju ove zadobivene istorijske pobjede. Sutradan, 3 septembra, potiskujući svom silom upornog neprijatelja ona se našla na položajima Kozjaka. Sada je trebalo isto tako uspešno probiti drugu liniju neprijateljske odbrane. U tom velikom naletu mitraljesko odelenje Mihailovića po-

bednički izbila na Djurdjevo Brdo i zauzima ga. Ni za trenutak se ne misli na ishranu i na odmor, već se nastavlja sa gonjenjem bugarskih trupa, koje, pored sve hrabrosti, nisu mogle odoleti junaštvu srpske vojske u njenom oslobodilačkom poletu. Mihailović je stalno medju prvima i najhrabrijima. Tako njegov puk ulazi u Kavadar već 8 septembra.

Nemajući dotle nijednog momenta zastoja u vršenim ofanzivnim borbama i pokretima, ovde Mihailović sa svojim mitraljescima dobija poseban i opasan zadatak: izbiti na Krivolak i preseći željezničku prugu Djevdjelija—Skoplje, koju su bugarske i nemačke trupe još iskorišćavale. I ovaj zadatak izvršio je Mihailović sa krajnom smelošću i punim uspehom u sastavu drugog bataljona. Bez odmora i predaha, Mihailović zatim takodje vidno sudeluje u izvršenju dobivenog novog zadatka: preći Vardar i izmedju Štipa i Krivolaka preseći komunikacije nemačko-bugarskim snagama koje su se nalazile na Belom Kamenu. Mihailović je u sastavu ovoga bataljona u toku noći pregazio hladni i hučni Vardar i izbio na određene položaje. Tako se sa svojim mitraljescima našao na 25-30 km. pozadi neprijateljevog rasporeda, čime se ustvari uspešno da preseče jedina ostanupnica nemačko-bugarskim trupama na toj strani. 11 septembra Mihailovićevi mitraljesci, čijom je vatrom on lično rukovodio, kosili su jedini put kojim su bezuspešno pokušavale da se povuku nemačko-bugarske trupe. Potisnute i rasterane, ostavile su kao plen ceo voz profantske i municione komore, kao što je zaplenjena i jedna celokupna nemačka teška i dalekometna baterija sa 4 topa, sa 8 kara, sa municijom i baterijskom komorom. . . .

ZAPOSTAVLJENI POTPORUČNIK SA PET ODLIKOVANJA ZA HRABROST

Za izvanrednu hrabrost i uspešno izvršene zadatke od početka Solunske ofanzive, a naročito za podvig pokazan u toku ovoga dana, potporučnik Mihailović, čije su junačke grudi već krasile jedna srebrna i dve zlatne medalje za hrabrost i orden Belog Orla a mačevima V reda, predložen je i odlikovan ordenom Belog Orla IV reda a mačevima.

Blagodareći toga dana zaplenjenoj neprijateljskoj komori, Mihailović i njegovi vojnici mogli su se, prvi put posle produžete i dotle neprekidno nastavljen ofanzive, snabdeti i nahraniti, jer su dotle zbog brzoga gonjenja neprijatelja bili izgubili svaku vezu sa svojom komorom i održavali se samo a ono malo hrane što se gde-gde na terenu na brzinu moglo naći.

Napredovanje i gonjenje neprijatelja produženo je. Tako je Mihailović sa svojim pukom medju prvima ušao u oslobodjeni Štip. Pri produženom gonjenju bugarskih trupa, Mihailović takodje medju prvima je ušao i u Kočane. Tu je njegov bataljon opet dobio poseban zadatak: preseći ostanupnicu VII bugarske divizije koja je ostanupala levom obalom Vardara. I ovaj zadatak izvršio je hrabrost i vidno učešće Mihailovića, obavijen uspehom, tako da je jedan deo ove bugarske divizije bio oštećen. Tek 17 septembra u Carevom Selu Mihailovićev je bataljon, kome su poveravani posebni zadataci

Djeneralštabi puka

Potporučnik Mihailović

GOVOR MINISTRA g. MILANA GROLA.

(Nastavak sa str. 5)

u svetu, i da potresi pet kontinenta obore mnoge zablude i predrasude, da otvore šire perspektive, i nametnu morila u građerini sa ciljevima i posledicama ovoga rata.

Cilj je odbrana same egzistencije i dostojanstva čoveka, a posledice to su neminovno upropašćenje normalnih uslova sutrašnjeg života. Taj cilj i takve posledice nalazu kooperaciju, solidarnost svih onih koji u današnjoj tragediji iznad svih posebnih interesa prevlasti, prestiža, granice, i političkih kombinacija gledaju pre svega tu egzistenciju i to dostojanstvo čoveka. Takvo gledanje i deli danas rasnog, biološkog čoveka od moralnog čoveka celokupnog čovečanstva koje je danas uzburvano protiv jedne ideologije koja propoveda da je pravo jedne rase da proguta drugu.

Sva literatura, umetnost i filozofija slovenskih naroda nadahnuta su tim interesom za čoveka kao moralno biće, kao i uzburkom protiv nasilja kojih god bilo, i težnjom za čovečansko uzdignuće koje kod nekih slovenskih pisaca ide do utopije. To su bili Mickijević, Dvoržak, Capek, Raymond, Turgenijev, Tolstoj, Dostojevski, Musorski, Čehov, Maksim Gorki i toliki drugi—ja ih navodim nasumice—sua ta imena, koja su imala da otvore oči zapadnjacima o slovenskom karakteru, koja su trebala da približe Britance i Slovence jednom idejom koja je zajednička i osnovna u njihovim literaturama: idejom dostojanstva čoveka.

Ali ideja solidarnosti ma koliko kao ideja bila velika, nije bila dovoljna bez solidarnosti telom i dušom u teškim iskušenjima, i na taj način su teška poštvovanja slovenskih naroda u ovom ratu upotpunila delo njihovih mislilaca, pesnika i umetnika u delu približavanja naroda Anglosaksonskih i Slovenskih. Za rečima došla su dela i ona su rečima dala pravi smisao. Kad se danas govori o sporazumu Slovena, nevidi se u njemu više avet Panславizma koji preti svetu: Danas to je solidarnost naroda mučeničkih pogodjenih u njihovom pravu na život. Jer se smerovi Hitlerovi na Slovenskoj strani ne zadržavaju samo na zavojevanjima i prevlasti, oni idu do istrebljenja Slovena. Nije vreme ni mesto da navodimo nemačka zverstva u slovenskim zemljama, u Poljskoj i Jugoslaviji naročito, i u okupiranom delu Rusije, ali je to jedna činjenica koju treba navesti kad se govori o tako prirodnom težnjama slovenskih naroda da ujedine svoje snage kako bi obezbedili odbranu svoje egzistencije. Ta činjenica objašnjava pobude njihove solidarnosti. Ona isto tako objašnjava snagu toga nagona samoodržavanja stalno uzburanog koji se pokazuje u slovenskoj borbenosti danas: upornosti i čvrstini Češkog naroda, u hrabrosti Poljskog naroda, u nadevečanskim žrtvama Srba, i u tome gvozdenom frontu što ga drži divljenja dostojna sovjetska vojska protiv udruženih sila čitave reakcionarne Evrope.

Londonski Pen klub ostao je potpuno u svojoj ulozi kao faktor međunarodne duhovne saradnje i naši prijatelji britanski dali su samo dokaza mudrosti i uvidjivosti kad su dali svoju podršku težnjama za sporazum slovenskih naroda. Oslobođilački duh njihovih heroja i njihovih pisaca izvire iz istog izvora: iz jedne filozofije sazrele u patnjama, očeličene u otporu zlu, ukrepljavane u stalnoj borbi za samoodržanje.

Ta zdrava životna snaga daće delu rekonstrukcije Evrope stvaralačke i plodne stihije a narodu Britanskom pouzdane saradnike.

Na kraju moram da ispunim još jednu dužnost. Nj. V. Kralj kazao vam je kakva je sudbina članova Pen kluba jugoslovenskog. Ona je ista u Beogradu kao u Zagrebu i Ljubljani. Ima članova za koje se ne zna jesu li u životu. Između tih imena ja ću navesti dva: prvo je ime sekretara Pen kluba u Beogradu Vladete Popovića koji se nalazi sa svojom ženom u jednom koncentracionom logoru u Nemačkoj. Njegov prethodnik Aleksandar Vidaković izbegao je ta proganjanja svojom smrću pre dve godine. Ali njegova žena odvojena od deteta takodje je deportirana u jedan koncentracioni logor u Nemačkoj. Oni koji su prisustvovali kongresu Pen kluba u Dubrovniku pre 8 godina moraju se sećati figure Vidakovićeve, toga izvanrednog sekretara koji je stojići uz predsednika kongresa Velsa prevodio kao iz puške govore raspaljenih govornika na četiri jezika. Bila je to istinska bitka taj kongres u Dubrovniku. Istina to je bila samo bitka ideja ali to su upravo bile one ideje za koje se bori danas. Danas se daju milijoni glava zato što jedna stotina glava nije sebi davala trud da prati i da razume tendencije i opasnosti od ideja fašističkih i nacističkih. Mi im nemožemo zameriti, vladajućim iz tog vremena, što nisu obratili pažnju na sukob ideja, čije razumevanje umara mozak iza teških rukuva, ali im se nikada nemože oprstiti što nisu čitali i razumeli jednu knjigu tako prostu i jasnu kao što je Hitlerova knjiga "Mein Kampf."

GOVOR GDJE. MARJE KUNCEWICZOWE

Na istom ručku poljska književnica gdja. Marija Kuncewiczowa održala je govor u komu je rekla između ostalog:

Pre sto godina predavao je u Kolež de Frans u Parizu neki profesor slovensku književnost. Zvao se Adam Mickiewicz i bio je poljski pesnik. U jednom od svojih predavanja on je rekao: "Slovenski narodi pokazade Evropi onu stranu istorije koju bi ja nazvao njenom tajanstvenom i božanstvenom stranom." Dozvolite mi da uporedim francusku istoriju sa mesecom. Svaki mudri astronom mogao bi da razgleda mesec svake noći, ali—kao što znate video bi samo jednu stranu; druga strana koja je okrenuta prema suncu ostaje mu večno sakrivena. Iako je mogu videti osmatrača sa druge koje planete. Slovenski narodi... žive na nekoj drugoj planeti ali to je prijateljska planeta pošto se okreće oko istog sunca.

Sastali smo se ovdje da odamo čast slovenskoj kulturi. Kultura jednog naroda nije statički fenomen već dinamički proces; taj proces ima izvesnih obelježja koja se vremenom ne menjaju; zato je nacionalna drama najmonumentalniji, i istovremeno, maštom najbohatiji deo svih književnosti. Izgleda izlišno govoriti o književnoj drami danas kada je celi svet pretvoren u pozorište na kojem se odigrava sudbina čovečanstva. Jugoslovenski narod, od vodjstvom Vašeg Veličanstva igra herojsku ulogu u toj svetskoj dramati. Ta je uloga

Govori opunomoćenog ministra g. Većeslava Vildera

KO NEĆE BRATA ZA BRATA IMACE TUDJINA ZA GOSPODARA

G. Većeslav Vilder, održao je 16.2.42 sledeći govor preko Londonskog radija:

Ministar jugoslovenske vlade u Londonu Dr. Miho Krek, predsednik Slovenačke katoličke narodne stranke, naslednik Korošca, Kulovca, iznio je na Londonskom radiju strahovitu sliku divljačkih progona i mučenja katoličkih svećenika u Sloveniji od strane Hitlerovih nacista. Crkve su pozatvarane, djecu ne krste, kanonici, profesori Bogoslovije, 70% svećenika na župama, odvedeni su u zatvor, koncentracione logore. Neki su katolički svećenici priključeni pod bajonetom da ruše pravoslavnu crkvu u Ljubljani, a kod toga su fotografirani da onda sa tim slikama vrše propagandu u Srbiji protiv Slovenaca, protiv Jugoslavije. A kad je neki zlostavljeni svećenik upitao kojeg nacistu zašto ga bije, dobio je odgovor: Zato što si prokleti Rimski pop.—Ministar dr. Krek, koji je sve ove muke katoličkih Slovenaca ispričao, na kraju je apelovao na svetsku javnost da pomogne žrtvama, da pomogne da se uništi nacistički satana.

Ovaj je govor održan još 17 avgusta 1941. Čekali smo ovdje da će uzburkati savjest bar iz krugova onih najbližih, od braće u Hristu, i braće po krvi, od nadbiskupa u Zagrebu i Sarajevu pa Djakovu. Oni su još na slobodi, vrše crkvene dužnosti, održavaju i biskupske konferencije u Zagrebu. Onda je došla vijest da je mal ne streljan jedan zagrebački kanonik, Lončar, jer da se je još u slobodnoj Jugoslaviji nešto nepovoljno izrazio o Paveliću. Milošću Pavelićem osuđen je na 20 godina robije. I ni tada nismo čuli da se je bilo ko maknuo od visokih crkvenih dostojanstvenika. Onda su došli krvavi pokolji Srba, u prvom redu sveštenika i prvosveštenika hrišćanske pravoslavne crkve, a među njima i takvih koji su u najteža vremena stajali uz bok Hrvatima, i katoličkih svećenika. Opet ništa—ni glas saučešća. Možda je tiranija ustaska tako strašna da može silom da uguši svaki glas čovečnosti koji bi se pojavio? Možda su hrvatski biskupi vršili svoju krišćansku dužnost, ali to se ne može da dozna? Ja bih ovo vrlo rado vorovao, već zbog budućnosti Jugoslavije. Ali mi ovdje čujemo kako se junački odupire ne samo progona katoličke crkve, nego i poganstvu Hitlerovom u samoj nacističkoj Nemačkoj, primjerice biskup od Minster, mi znamo da je kardinal Mercije u okupiranoj Belgiji za prošlog rata, kad se radilo samo o origijama njemačke soldateske protiv naroda belgiskog, digao svoj glas da ga je čuo čitav svet. Bog i narod daju visoka dostojanstva pojedincima da budu vođe, apostoli, branioi naroda, baš u teškim vremenima kad obični smrtnici gube glave za koju nevinu reč. Kardinali, biskupi i u najgoroj tiraniji uživaju stanoviti imunitet koji ih štiti od progona, jer su oni predstavnici jedne duhovne sile. Ni stotinu Pavelića ne bi mogli da uguše slobodnu reč jednom nadbiskupu Stepincu. Ni vlas mu zato ne bi spala s glave, a zadužio bi upravo hrvatski narod za stoleća. Poznato je čitavom svijetu kako Sv. Stolica misli o nacizmu, poznato je dobro nadbiskupu Stepincu kakovo je ispravno gledište vazda zauzimalo današnji kulturni papa naprama Jugoslaviji i frankovcima, koji su u tuđoj službi podrivali njene temelje. A sada eto oko Stepinca počinjaju se najveća zverstva na svećenicima jedne i druge crkve, bratska se krv lije potocima, da se iskopa što veći jaz; na silu se pravoslavni prevode na katoličanstvo a mi ne čujemo glas protesta nadbiskupa Stepinca, nego čitamo kako učestvuje na fašističkim i nacističkim paradama. Ali na žalost još i više: zagrebački biskup Salis-Sevis u novogodišnjem pozdravu izravno veliča Pavelića. A nadbiskup Stepinac ne korigira svoga biskupa. Da li je moguće da ipak nadbiskup Stepinac drukčije misli i radi, pa da ne nalazi sredstva da to i objavi? Pretstavnik i vođa Hrvatima Dr. Maček, ako je još živ, sedi u koncentracionom logoru. Maček ne može da govori nego mučenički nosi križ svoga naroda, ali zar onda poglavar progone crkve, hrvatski metropolit, smije da pusti da izgleda kao da kadli tamjan belzebubu?

Tim manje kad se je našao jedan drugi katolički nadbiskup, Sarić u Sarajevu, koji je ispjevao 24 decembra 1941 čitavu dugu odu Paveliću. Zna se doduše da je Sarić pjevao pjesme svima moćnima da ih slijedećom pesmom izda kad su pali sa vlasti. Pjevao je caru Franji Josifu, prestolonasledniku Ferdinandu, caru Karlu, pa onda jugoslovenskom kralju Aleksandru da postane od biskupa nadbiskup. Pjevao je i Stepanu Radiću i Mačeku. Ali, Sarić zauzima jedno od prvih mjesta u hijerarhiji katoličke crkve čija snaga kroz vijekove počiva na nenadmašivoj disciplini a prema tome na isključivanju ličnih i pojedinačnih proizvoljnih ispada. Ali baš zato što se u svakom stadiu može naći šugava ova, dužnost je ostalih da takvu ovcu iz svoga stada uklone. Zar smiju baš zbog ugleda crkve drugi da čute i tako dopuste da možda neko pomisli da ih ima još drugih koji misle onako kako Sarić pjeva? Zar smiju jedni poglavar crkve da pjevaju onim tiranima od kojih drugim poglavarima te iste crkve pucaju kosti.

zajista herojska na izvestan naročiti način. Mogla bi se nazvati romantičnom, a i očajnom. Ona je jednostavno—slovenska.

Da se vratim na Mickiewicza. On je rekao: "Slovenska drama mora biti lirski i zasnovana na narodnim pesmama." Iako se odigrava na zemlji ona mora istovremeno da nas prenosi u nadzemaljski svet. "Obilje", tragedija srpskog pesnika Milutinovića obradjuje kosovsku bitku. U ovoj tragediji zemaljske prizore dopunjuju prizori koji se odigravaju na nebu. Ziva lica s jedne, andjeli i duhovi umrlih heroja s druge strane.

Kosovska tragedija preživljuje se i nije svršena. Ona živi i nastavlja se kao poljska borba za nezavisnost, borba Čeha za nacionalni opstanak, kao borba Rusa, kao i borba Velike Britanije za preko-oceanske veze.

Sada je proljeć. Svud naokolo po svetu prostire se ogromno bojište gde mrtvi ratnici zajedno sa živim vojnicima nastavljaju borbu.

U čast svetle uspomena Vašeg Velikog Oca, Veličanstvo, u ime Poljaka klanjam se pred Obiljećem, neumrlim duhom slovenske istorije.

G. Većeslav Vilder, održao je 10.4.1942 sledeći govor na londonskom radiju:

Ko neće brata za brata imaće tudjina za gospodara—ova nekad u dobrim vremenima uzrečica, poslovica isprečila se danas kao krvava zbilja i istina pred očima i onog najzagriženijeg, najzatucanijeg samo-Hrvatata i samo-Srbina i samo-Slovenca na čitavom teritoriju Jugoslavije. Ali najjače u svojoj grozoti i strahoti utjelovala je u t.z. nezavisnoj Hrvatskoj Državi koja je 10. travnja 1941 tobože proklamirana u Zagrebu.

Ovo djelo i čedo ne Pavelićevo, nego Musolinijevo i Hitlerovo kao što je u laži začeto, tako je i u laži rođeno. 10. aprila 1941 kad je dušmahin i Nemač i Italijan i Madjar i Bugarin provalio u Jugoslaviju čuo se u Zagrebu glas na radiju da Dr. Maček proklamira "Nezavisnu Hrvatsku Državu" i poziva sve Hrvate da odbace oružje, da se kukavički i izdajnički predaju, da otvore neprijateljskoj vojsci širom vrata Hrvatske i Zagreba. A ovo niti je bio glas Dr. Mačeka niti je to bila njegova poruka, niti se je rodila neka "nezavisna hrvatska država". To je bio glas jednog izdajice, koga je najmila ona ista ruka koja je našla slične izdajice u Norveškoj, Holandiji, Belgiji, Francuskoj i tolikim drugim porobljenim državama, da na prevartu otvore vrata tvrdjavi, kako bi lakše i bez žrtava ušla neprijateljska vojska u tuđu kuću, da ju opljačka a stanovnike ili pokilje ili zarobi. Za vječna vremena stršice činjenica da se 10. aprila 1941 nije čuo Pavelićev glas, da on u svoje ime poziva Hrvate na izdaju i predaju, nego su se zagrebački petokolonaši morali poslužiti Mačekovim imenom, da pokušaju prevartiti ogromnu većinu Hrvata, jer su znali da ovi slušaju svoga Mačeka, a ne agente iz Italije. Toga istoga dana, kad se u Zagrebu čula ova takozvana proklamacija tobože u ime Dr. Mačeka, ti isti tipovi zarobili su Dr. Mačeka i odveli ga od kuće a njemačke su trupe ušle u Zagreb.

Danas su ovaj događaj proslavili u Zagrebu. Ko? Pa sjeni bajoneta njemačke i talijanske vojske samo šaka Pavelićevih ustaša koji su u klanju i proljevanju krvi i hrvatske i bratske i u služenju tudjinu našli svoj pravi zanat i zaradu. Dok se mlađji borbeni hrvatski inteligenti bore otvoreno zajedno sa Srbima za istu ideju, čitav onaj zdravi seljački narod Hrvata stoji kao ledena stijena, miran u svom otporu a odlučan u vjeri u svoju bolju budućnost, prezirući ovu zagrebačku paradu, koja je mu tudja i po sru i duhu. Mi to ovdje u Londonu, svi ne samo osjećamo nego i znamo. A čudo bi bilo, da je drukčije. Italija i Njemačka nemogu više nikoga prevartiti i nalagati. Oni su na djelu pokazali, kako si zamišljaju "novi poredak", i kako bi izgledala Hrvatska u njihovom okviru i pod njihovom čizmom. Dok britanski Imperij kraj blagostanja daje još u ovom ratu sve veće slobode svojim narodima, dotle Njemačka sve okupirane zemlje barbarski pljačka i divljački gazi. Kroz ovu godinu dana, kako i izgleda uzimmo samo Hrvatska? Talijani su što anektirali što okupirali čitavu Jadransku Obalu, dakle odrezali sasvim Hrvate od mora oduzevši najčiste hrvatske krajeve, kolievku nekadanje hrvatske države, Dalmaciju, a još sjede u Zagrebu i komandiraju Paveliću da sramoti i samo hrvatsko ime. Madjari su uzeli Medjumurje sa stopostotnim hrvatskim pučanstvom a još im i Njemci i Italijani obećavaju da će im dati od ostatka ostataka okupirane Hrvatske, da mogu doći do Rijeke. Zato mora Pavelić seliti iz Zagreba u Banju Luku. Zagreb, prestonicu Hrvata, nikad prije neosvojena od neprijatelja, predaje Pavelić bez puške dušmaninu i bježi u Banju Luku, guran u krajeve koji su više srpski nego hrvatski. Eto, zato da može napustiti i dati čitave hrvatske krajeve Talijanu Pavelić mora još i klati Srbe i u ime nacizma, koji se obara na krišćanstvo i zatvara drugdje crkve na silu mora ostatak preživjelih pravoslavnih Srba prevoditi na katoličanstvo! A za nagradu smije da ima vladu bez vlasti, admirala bez mora, maršala bez vojske, novac bez hleba, hrvatsko bez časti i ponosa, jer pod svojim imenom mora da jedan dio naroda šalje ne kuluk u Njemačku a drugi u klaonicu u rat protiv braće Rusa.

Ovih dana proslavio je čitav kulturni svijet sa najvećim priznanjem moralnih kvaliteta naroda Jugoslavije godišnjicu 27 ožujka i 6 travnja, kad je mučki napadnut Beograd. Dan 10. travnja 1941 kad su njemačke trupe ušle u Zagreb i kad su pod njihovom zaštitom zavladaali petokolonaši biće za Hrvatsku kao i za čitavu Jugoslaviju dan poraza i poniženja. Ali mi znamo iz istorije da često više nego iz pobjeda niču iz poraza i katastrofa preporodi i razmah snaga poraženih. Ne ginu danas milijuni najboljih sinova na bojištima ove planete da se čovječanstvo vrati u ropstvo nego da se iz golemih patnja i muka rodi nešto novo i bolje. A budućnost je samo onih koji će shvatiti hod istorije a taj je bio i biće za nas izražen u onoj: ko neće brata za brata imaće tudjina za gospodara.

GOVOR ČEHOSLOVACKOG MINISTRA g. SLAVIKA.

Čehoslovački ministar g. Slavik održao je na ručku priradjenom 15 o.m. od strane londonskog PEN kluba u čast Jugoslavije i drugih savezničkih slovenskih zemalja govor u kome je rekao između ostalog:

"Mi smo sretni da se možemo pokloniti viteškom narodu Nj. V. Kralja Jugoslavije, u čijim se planinama krevlju ispisuje jedno novo poglavlje junačkih pesama u slavu Kraljevića Marka. Prisutnost poglavara triju slovenskih država, bliskih jedna drugoj svojim duhom i jezikom, i zvaničnog predstavnika Sovjetske Unije, daje naročiti karakter ovoj manifestaciji. Ja mislim da razumemo što su naši britanski prijatelji hteli da izraze okupljanjem predstavnika triju slovenskih srednjeevropskih nacija. Znamo da je postalo jasno u ovoj zemlji da slovenska saradnja nacija koje se najbolje razumeju putem jezika i osećanja, može i treba da bude sredstvo šireg razumevanja obuhvatajući konačno čitavo čovečanstvo."

Govornik je na kraju izrazio uvjerenje da će se Velika Britanija posle ovoga rata sbliziti evropskom konti-

(Nastavak na str. 10)

Aleksa Sautić

Mi znamo sudbu i sve što nas čeka,
Na strah nam neće sateđiti grudi!
Valovi jaram trpe a ne ljudi—
Bog je slobodu dao sa čovjeka!

Snaga je naša planinska rijeka,
Nju neće nigda ustaviti niko!
Narod je ovaj umirati sviko,
U svojoj smrti da nadje tječka . . .

Mi put svoj znamo, put Bogočovjeka,
I silni kao planinska rijeka,
Svi ćemo poći preko oštra kama!

Sve tamo dalje, tamo, do Golgota,
I kad nam muške usmete živote,
Grabovi naši borit će se s vama! . . .

JUNAČKA DELA PETORICE HEROJA PALIH NA POLJU ČASTI

Potporučnik Draža Mihailović (kneži u prednjem redu) snimljen 1917. pred zemunskom na solunskom frontu kod Dobrog Polja.

MISIĆ I FREGL

(napisao major Josip Rijavec)

Prema izveštaju djenerala Draže Mihailovića početkom decembra prošle godine jedan njegov odred, pod komandom rezervnog konjičkog majora Aleksandra Misića sa načelnikom štaba odreda djeneralaštva Ivanom Freglom, sukobio se negde oko Mionice sa deset puta nadmoćnijim i bolje naoružanim nemačkim snagama. Odred je u borbi bio potučen, a majori Misić i Fregl, kako javlja Draža, zarobljeni "u propisanoj oficirskoj uniformi". Nemači su obojicu osudili na smrt i streljali.

Nj. Vel. Kralj Ukazom Svojim od 14. januara 1942. godine odlikovao je oba navedena oficira Karađorđevom Zvezdom IV stepena sa mačevima.

ALEKSANDAR MISIĆ:

Nisam ga poznao, ali sam slušao o njemu; još više o njegovom ocu, slavnom srpskom vojvodi Živojini Misiću—pobedniku sa Suvobora.

Njegov život je u stvari jednostavan. To je život Šumadince—ratnika iz poslednjih nekoliko decenija, pripadnika one generacije, koja je na svojim leđima podnela glavni teret ratova za ujedinjenje i oslobođenje—život častan i svetao—posvećen isključivo Otadžbini.

Aleksandar se rodio u Beogradu 1892. godine. Rodjen u oficirskoj porodici, ide stopama svoga oca i 1910. godine stupa u 43. klasu Vojne akademije. To je ona klasa, koju je rat 1912. god. zatekao još u pitomačkim klupama Vojne akademije. Učestvuje u ratu 1912. god. kao pitomac, a u julu 1913. god.—za vreme rata sa Bugarskom—biva unapređen u čin konjičkog potporučnika.

Kao poručnik i kapetan II klase učestvuje zatim u celom svetskom ratu 1914—18. godine, preživljuje Albansku Golgotu i posle šestogodišnjeg ratovanja—sa mnogim ratnim odlikovanjima na grudima—vraća se u oslobođenu Otadžbinu.

U svima ratovima odlikovao se izvanrednom hrabrošću. Ovo potvrđuje i njegova smrt—pa i sam Draža.

1922. godine napušta aktivnu službu i odlazi u građanski život.

Sve do početka ovoga rata živio je dosta povučeno, ali je zato u toliko intenzivnije saradjivao sa svima poljima kao nacionalni radnik, a pre svega na pitanjima obezbeđenja ratnih invalida i rešenja invalidskog pitanja uopšte.

U ovom ratu—i ako već u srećnim godinama—vidimo Aleksandra Misića ponovo među prvima sa puškom u ruci. Ne samo među prvima, već i među najboljima; a ti su uz Dražu.

Vojvoda Misić je rođen u selu Struganiku, a to je nedaleko od Mionice.

Nije slučaj, da je Aleksandar iskrvavo baš u kraju slavnih Misića.

Aleksandre Misiću, oca—Vojvodu zaslužio si!

IVO FREGL:

Putnik koji je putovao vozom od Celja prema Mariboru, setio se, da je na jednoj od železničkih stanica, nedaleko od Maribora, pročitao napis "Racje—Fram". Istočno od pruge je selo Racje, a zapadno, utonulo u zelenije padine planine Pohorja, nalazi se selo Fram.

U Framu se rodio Ivo Fregl. Bio mi je drug i pobratim.

Njegov život nije sasvim običan. Ivo je bio jedina. Otac mu umre dosta rano. Na velikom seoskom imanju ostade sam sa majkom—inteligentnom seljankom, koja je obojavala svoga sina, ali ga često i seosku zemlju. Ovo poslednje je trebalo

da odredi Ivanovu sudbinu. Ivo odlazi najpre u gimnaziju u Mariboru, a potom na želju majke svršava poljoprivrednu školu u Mariboru i negde u Bavarskoj. Trebalo je, dakle, da postane seljak—intelektualac i da upravlja usernim imanjem u Framu.

Po svršetku školovanja odslužuje djacki rok i postaje rezervni pešadijski potporučnik.

Ovo je bilo za njegov dalji životni tok presudno: zavoleo je vojsku.

Vrađa se kući na selo. Obavlja sve seoske poslove kao poslednji sluga: kopa, ore, nosi đubre, žnje. . . . Voli selo, majku i imanje, ali njegov nemirni duh traži više, njegova energija traži pogodnije polje rada, a to je za njega vojska.

Na osnovi podnete molbe biva aktiviran u čin pešadijskog potporučnika.

Garnizoni: Bjelina, Banjaluka, Sušak. Postaje planinac, izvrstan smučar i takmičar.

Kao poručnik oženi se profesorkom Milicom Petrović, sestrom čuvenog našeg vazduhoplovnog asa potporučnika Živorada Petrovića—unesrećenog 1928. u Alpima.

Odmah zatim, tri godine uzastopce, konkuriše za Višu školu Vojne akademije i treći put biva i primljen.

Višu školu završava odlično i odlazi u trupu—Pešadijsku podoficirsku školu "Kralja Aleksandra" u Beogradu.

Njegova energija je nesalomljiva. Radi danonoćno. Konkuriše i biva primljen na pripremu za djeneralaštva struku.

Posle 2½ godine krajnje napornog i požrtvovanog rada na pripremi, bivši pohorski seljak Ivo postaje djeneralaštva major.

To je bilo 1940. godine.

Rat ga zateče na položaju pomoćnika načelnika štaba Vrbanske divizije u Banjaluci.

Završio je tamo, gde bi se čudio, da ga nisam našao: Sa Aleksandrom Misićem—uz Dražu.

Ivane druže moj i pobratime!

Kratkim opisom Tvog časnog života pokušao sam, da na ovaj skroman način odužim svoj drugarski dug prema Tebi.

Ne oplakujem Te, Ivane, već se ponosim Tobom, jer znam, da je Tvoja žrtva u potpunom skladu sa Tvojim i našim zajedničkim idealima.

Tvoja duša je sada smirena i sretna.

Ti si jedan od onih naših besbrojnih heroja i mučenika, koji svojim svesnim i dobrovoljnim žrtvama pliu krvave ali najjačnije stranice naše Jugoslovenske, i ono što je bitno—zajedničke istorije.

Ti—Slovenac, sin zelene Štajerske, položio si svoj život za Jugoslaviju u arcu Srbije—u dičnoj Šumadiji, praćen u smrt Tvojom herojskim komandantom Aleksandrom Misićem—bratom Srbinom.

Šumadinac i Štajerac, svesni, ponosni i verni do smrti i u smrti poginuste od iste neprijateljske ruke,—za isti cilj: našu slobodu.

Zar to nije Jugoslavija?

Mi svi se sa dubokim poštovanjem klanjamo Vašim svetim senama i preko Vaših sena, Ivane i Aleksandre, senama svih onih besbrojnih neznanih junaka, čija je krv prolivena za našu svetu stvar.

Prvi Vitezovi Karađorđjeve Zvezde u ovome ratu, Slava Vam!

A Ti Ivane, druže moj stari, spavaj spokojno u bratskoj Šumadiji! Vaše žrtve nisu bile uzaludne.

VESELIN MISTIĆ

(napisao major Vlastimir J. Rođđjalovski)

Padaju najbolji sinovi našega naroda. Ginu muški jedan pored drugog, vitez do viteza. Posle majora Aleksandra Misića, Ivana Fregla i mnogih drugih, poginuo je i potporučnik Veselin Mistić, sa svojim drugovima kapetanima Tihomirrom Dejanovićem i Bogdanom Drljaćem, poručnikom Mihajlom Vujčićem i narednikom Nikolom Markovićem.

Mi koji ostajemo moramo ih osvetiti, a najbolja osveta biće vasrš i sloboda naše otadžbine.

Svi mi treba da pomognemo ostvarenje ovog ideala pošteno, bratski, muški. Stvarnost je tu. Ona je strašna, jer su dokazi njenog postojanja najveći i najubedljiviji, a to su: žrtvi priloženi na altar slobode naše otadžbine Jugoslavije.

Poginuo je potporučnik Veselin V. Mistić. Nestalo je Vese. Položio je svoj život tamo, gde je od uvek bio i gde mu je uvek i mesto bilo. Njemu, vojniku, Srbinu uvek je bilo mesto tamo, gde to interes otadžbine, Kralja i njegovog naroda nalaže.

Kako je poginuo neznan, ali izveštaj njegovog Mista i komandanta glasi: Na bojnopolju u borbi protiv neprijatelja, poginuo je potporučnik Veselin Mistić, predlažem ga za viteza Karađorđjeve zvezde sa mačevima.

Pokošen si Vese. Pokošen si, jer si uvek bio prav, ispravan a iznad svega hrabar i pošten.

Ko te je poznao nije bio iznenadjen kad je saznao da si komandant odreda u Bosni. Da Vese, tu u tvojoj Bosni ti si bio onda, kada je to nepotrebno bilo. Branio si je i čuvao da je niko svojom prijavom njegovu ne oskrnavi. Branio si Vese, svoju svetu rodnu grupu.

Nije to slučaj, to je usud, da tvoje plemenito srpsko srce prestane da kuca u Bosanskoj Krajini, u tvojoj srpskoj krajini.

Veselin V. Mistić je jedno od osmoro dece pokojnog malog trgovca Veljka Mistića iz Banja Luke.

Njegov otac je branio slobodu svoga rodu pod vodstvom Petra Mrkonjića, a Vese kao dostojan sin priboji svoj život za istu stvar onako kako su sa njegovim roditeljima i odgajateljima, sačinili šta daje i zašto ga daje.

Vesa je bio mlad, rođen e 19.3.1904. godine, jedan od najmlađih u svojoj klasi uspeo je bez icije protokcije da obezbedi svoju karijeru.

Po završenom 6. razredu gimnazije stupa 1.10.1920. godine u višu školu Vojne akademije koju završava 1.10.1922. godine sa odličnim uspehom, medju prvima u rangu.

Od prvog dana pristupa nacionalnom poslu.

Študa je i u kasarni i svima nacionalnim i sportskim društvima medju prvima.

Lep, razvijen, rasborit a iznad svega drug, osvaja i radi. Prvi garnizon: Kosovska Mitrovica.

Vesa je nacionalno—sportski misionar. Bezgranično smeo jahac i vešbač prima se za prednjaka članova u Sokolskom društvu, da do svoje smrti ostane veran i aktivan član Sokola i sokolskih ideja.

Radi Vesa i na svome opätem i stručnom usavršavanju. Iako na malom položaju kao vodnik i komandir, on unosi u našu artiljeriju nešto novo, unosi u tehniku gadjanja slobodu. Da slobodu! Pise članke, predlaže evoluciju artiljerije i na kraju posle svih teškoća; uspeh i priznanje.

1929. godine kao poručnik postavljen, je za pomoćnika nastavnika iz teorije, pripreme i nastave za gadjanje u Artiljerijskoj oficirskoj školi gadjanja u Sarajevu.

Nije slučaj, da je on baš bio prvi od svih oficira iz Jugoslovenske Vojne akademije, koji je imao tu čast da postane nastavnik najvažnijeg artiljerijskog predmeta.

U našoj artiljeriji nastade preokret. Spaja se staro ratno iskustvo sa novim duhom. Tehnička i taktička sprema naših artiljeraca podiže se, a svuda se oseća Vesin uticaj.

Imao sam tu sreću i čast da 1930. godine budem njegov djak. Radilo se ošilno i s ljubavlju.

U ovo vreme konstruisao je dve artiljerijske sprave, koje su uvedene u našu naoružanje, ali nikakav honorar za ovo nije htio da primi i ako mu je bio nudjen.

Znam da je baš u ovo vreme stajao vrlo slabo u materijalnom pogledu, jer je svakoga meseca otplačivao po 700 dinara sa useti nameštaj kada je udavao najmlađu sestru.

Vesa se ne zamara, on nikada umoran nije bio. Od 1.10.1932. do 1.10.1934. godine završava Višu školu Vojne akademije sa odličnim uspehom kao treći u rangu.

Tada smo bili zajedno slušaoci. Sedeli smo klupa do klupa. Svi su se obraćali Vesi, za sve je bio gotov da pomogne, da učini i da pouči.

Savršene opäte i stručne spreme s pravom je smatran za jednog od naših najboljih mladih oficira.

Po završenju Višoj školi opet rad. Nov posao. Protivokolska artiljerija. Ko je bio posvaniji, spremniji i bolji od njega? Niko! Vesa je stvar. Održava kurseve ne samo za artiljerijske, već i za pešadijske oficire.

On je bio na tom poslu pravi drug i nastavnik. Kroz njegove ruke prolazi mladi oficirski i podoficirski kor. On im daje ne samo stručno znanje već ih zapala duhom patriotizma, drugarstva, poštenja i ljubavi prema poslu.

Video sam se sa njime decembra 1940. godine u Beogradu. Govorili smo o situaciji. U jednom momentu reče, ja moram u trupu, zato sam i došao u Beograd jer hoću komandu.

I Srbija, rat ga je zatekao kao komandanta artiljerijskog puka koji je bio mobilisan u Varazdinu.

Šta je sa njime bilo kada su Nemači napali Jugoslaviju i kada je nastupila Paveličevsko—ustaška isdaja i neznan, svakako teški časovi. Ali on ne bi Veselinu Mistiću da nije sve teškoće savladao, i otišao tamo, gde je sloboda, tamo, odakle je branio svoj jadni kraj od svih hitana.

Dragi druže Vese, na tvojim srpskim grudima blista Karađorđjeva Zvezda s mačevima. Blista, blista kao suna, koju će tvoja jedna mati sa tobom pročitati.

Još su u životu tri tvoja rođjena brata, još su u životu tvoji drugovi, još su u životu mnogobrojni tvoji učenici, još su u životu i tvoji Sokoli—na njima je da te osvete.

Bog je pravodan. Narodni sud dolazi. Bićeš osvećen.

Počivaj u miru i laka ti bila srpska zemlja.

Posredni naše drugove i sve znane i neznanne vitezske koji padose na polju časti za vasrš i veličnu Jugoslavije. Dovidjenja!

SPASIĆ I MASERA

(napisao poručnik bojnog broda II klase Djordje Djardjević)

Klasni drugovi, zagreblani kao brat, Srbini i Slovenci, ujedinjeni smrću, umiru svesni časti i tradicije, da se predaju Ke. brod "Zagreb" i sebi neprijatelju.

Ukazom Nj. V. Kralja Petra II odlikovani su Karađorđjevom Zvezdom sa mačevima četvrtog stepena poručnici bojnog broda II klase Spasić Milan i Masera Bergej.

Njegovo Veličanstvo Kralj odlikovao je kao prve vitezske mornarice ova dva poginula heroja, koji svojim svetlim primerom i visokom nacionalnom svesnošću sa čast i slobodu, pretrpeli smrt, da bi vrsito živeli u našim

sećanjima i vodili buduće generacije naše mornarice putem slave ili smrti.

Oni su pripadali VII klasi Pomorske Vojne Akademije, koja je bila primer drugarstva i sloge među mlađim oficirima mornarice.

Još u akademiji, isticao se svojom izvanrednom inteligencijom, visokim moralom i duhom, prvi po rangu Spasić Milan. On je bio voljen i poštovan među drugovima, u sebi je oličavao celu klasu, koja je bila skupljena oko njega i koja je u slozi uspela u potpunosti da ostvari Jugoslaviju. Spasić je bio otac, vodio je računa i pomagao u svima prilikama svakoga druga, zalazeći se ceo i ne gledajući na žrtve. Dete Beograda, nosio je u sebi viteški duh Obilića, pa je i kao Obilić poginuo. Sa njim pošao je u smrt njegov klasični drug, sin Ljubljane, elitni oficir izvanrednih sposobnosti, junak i veliki sin Jugoslavije Mašera Sergej, mirni i dobri drug Slovenac, koga je cela klasa neobično volela.

6 aprila 1941 godine prilikom mučkog napada neprijatelja na našu zemlju, oba ova oficira su se nalazila na Kr. brodu "Zagreb" kao torpedni artiljerijski oficiri našeg novog razarača. Oni su odmah pristupili svojoj dužnosti sa izvanrednom hrabrošću i samopouzdanjem, spremni da proslave zastavu svoga broda.

Prvi plotun naše brodske artiljerije, ispaljen sa razarača "Beograd" i "Zagreb," oborio je prvi talijanski avion na vidiku, tako da su ostali naterani u begstvo, te se nisu usudili da napadnu flotu. Artiljerijom je upravljao Mašera. U dočimjim borbama sa neprijateljskim avionima, koji su trpeli strahovite gubitke, ova dva oficira bila su uvek na svojim borbenim mestima uz svoje ljude, prezirući svaku opasnost.

Uz svoje ljude ostali su sve do 17 aprila, kada je komandant po primljenom naredjenju raspustio posadu.

Čuvši da su Kr. podmornica "Nebojša" i dve motorne torpiljarke otplovile da se i dalje bore, i videvši da nemaju posade da i oni sami to učine, ova dva junaka rešili su da svoj brod i sebe ne predaju neprijatelju. Čim se posada udaljila sa broda, postavili su eksploziv da brod unište. Onda su se popeli na komandni most, pa su zagrljeni kao braća i drugovi, prezreli smrt i bacili brod sa sobom u vazduh. Strašna eksplozija i crni dim prekrili su Boku Kotorsku i odali poslednju počast ovoj dvojici heroja, koji izabraše smrt u slobodi, da bi sačuvali čast broda i zastave koja se nad njima visoko i slobodno vila.

Narod Boke Kotorske, koji je posmatrao izvanrednu borbu naše malobrojne brodske artiljerije kojoj se divio, i koji je sa dubokim bolom primio naš slom, sačuvali su svoju beskrajnu ljubav za ova dva naša heroja, čijim se postupkom ponosi. Pohrlio je ceo narod da prisustvuje njihovoj sahrani i sasluša govor starijeg druga poručnika bojnog broda Protića o ovom događaju. Naš neprijatelj je pristao da izadje u susret naših drugova, odajući priznanje junačkom delu ove dvojice oficira, te su sahranjeni sa punim vojničkim počastima na vojnom groblju u Savini.

Dragi Milane i Sergeje, ja kao Vaš jedini klasični drug danas još živ u slobodi, ponosim se Vama jer ste zapisali svoja imena u herojsku istoriju našeg naroda i udarili temelj za tradiciju naše mornarice. Vi ćete u našim budućim danima slobode biti naša najlepša uspomena i naša zvezda vodilja za stvaranje buduće mornarice, velike i moćne Jugoslavije.

NEKA VAM JE VEĆNA SLAVA!

VERA U VASKRS JUGOSLAVIJE

(Nastavak sa str. 4)

jamstvo za njihov narodni opstanak. Mnogobrojni zajednički neprijatelji naši rastrgali su haljine Jugoslavije (i hrvatske i srpske i slovenačke), razapeli su na križ i Srbe i Hrvate i Slovence i tim su pokazali najvidljivije, što su im bile prave namjere čak i onda, kad su nam pojedinačno ili svima skupa šaputali na uši slatke riječi lažnog prijateljstva. Ali Bog je pravedan i pravda je stvar za koju se borimo sa svojim moćnim saveznicima pa će naša država zajednica nakon svoje današnje Golgote i Kalvarije dočekati i svoje Uskrsnuće. To će Uskrsnuće doći sa stvaranjem pravog međunarodnog poretka, koji će zajamčiti bolje nego do sada opstanak malih naroda i njihovih državnih zajednica u plodnoj međunarodnoj saradnji.

Ali ni ova čvrsta nada u našim mislima u pre-dvečerje godišnjice nemačko-talijanskog barbarskog napada na nas ne može izbiti iz srca naših tešku bol zbog toliko prolivene nevine bratske krvi u našoj dragoj domovini. Jedina nam je utjeha u tom bolu, što hrvatski narod, zarobljen kao i srpski, osudjuje jednodušno s najdubljim gnušanjem zvijske zločine Pavelićevih gangstera i prema braći Srbima kao i prema Hrvatima. Pavelić i njegova ustaška banda samo su zločinački pomoćnici ili izvršioци nemačko-talijanskih planova, uperenih protiv naše zajedničke slobode i samostalnosti, planova koji su osnovani na najbarbarskijim, najnečovječnijim i najprotukršćanskijim načelima. Njih će sve stići zaslužena kazna, a hrvatski i srpski narod, kad iščeznu ogavni okupatori i njihovi odvratni eksponenti u svim našim krajevima, morat će pregnuti snažno na izgradnju svoje državne zajednice u duhu pomirljivih, plemenitih riječi svog mladog Kralja, koje im je nedavno uputio.

Za dva dana navršava se tužna godišnjica odkako su se neprijatelji naši okomili sa zvijskim bijesom na opstanak naše državne zajednice, jer je ona htjela očuvati svoju dušu i časno odgovoriti svojoj evropskoj funkciji. Ona i dalje podnosi ogromne žrtve u raznim oblicima i za jedno i za drugo. Naši moćni saveznici zajamčili su najsvetije uspostavljanje nezavisnosti naše državne zajednice i zbog njezine borbe i zbog njezine važne evropske funkcije u budućnosti. Jugoslaviju, obnovljenu i sredjenu, čeka dolično mjesto u budućoj preuređenoj Evropi. Ona je jedino jamstvo za konačno okupljanje svih Hrvata, Srba i Slovenaca u jednu državnu zajednicu na pravednoj etnografskoj osnovi. Stoga je najsvetija dužnost sviju nas da u svjetlu ovih ozbiljnih činjenica učinimo krajnje napore u svim pravcima, kako bi olakšali što sretnije Uskrsnuće naše državne zajednice Jugoslavije, koja je kadra osigurati najbolju i najveću Hrvatsku i najveću Srbiju i najveću Sloveniju na bazi slobode, socijalne pravde, gospodarskog napretka i kulturnog razvitka. S čvrstom vjerom u to sigurno Uskrsnuće naše se misli upućuju Svevišnjem da ono dodje što prije.

ZAŠTO HITLER NEĆE POBEDITI

GOVOR g. POTPRETSEDNIKA Dr. J. Krnjevića, održan na radiju 26.X.1941.

Braće i sestre, Hrvati i Hrvatice! Prije nego li vam večeras isto drugo rečem, dozvolite mi jedno pitanje: Jeste li već čitali "Vojnu i mir" od Lava Tolstoja? Da me potpuno razumijete, ne mislim pitati, jeste li to remek djelo ruske literature čitali uopće u svome životu, nego jeste li ga čitali posljednje vrijeme. Ja bih preporučio svakomu, tko nije čitao "Vojne i mir" posljednjih mjeseci, neka ju uzme u ruke. U njoj ćete naći najbolji odgovor na pitanje, koje vam je neprestano na usnama, a na koje vam vaše dnevne novine ne donose odgovora, a koje glasi ovako: zašto Hitler kraj svih svojih velikih vojničkih uspjeha ne može doći do pobjede? Sjetite se samo početka rata, kada je on u nekoliko tjedana pregazio Poljsku i odmah slijedećega proljeća isto to učinio s Danskom, Norveškom, Holandijom, Belgijom i Francuskom. Sklapajući iza toga primirje s maršalom Petainom Hitler je bio tvrdio uvjeren, da će za kratko vrijeme i Engleska ležati pred njegovim nogama. Engleska je bila toga časa vojnički vrlo slaba. Uz to se godinama iz Berlina govorilo, da su Englezi degenerirani i na rubu propasti, a Hitlerova Njemačka, da je mladi i snažni narod. I što se dogodilo kad se Hitler sa svom svojom snagom bacio na Englesku? Englezi su zadali daleko premoćnijoj Hitlerovoj aviaciji takve teške udarce, da je Hitler morao napustiti svoju prvobitnu nakanu, da na onako jednostavan način obračuna s Engleskom, kako je to učinio s Poljskom i Francuskom. Od toga je vremena već prošlo preko godinu dana, i do danas se još uvijek nije Hitler usudio ponoviti onaj svoj pokušaj navale na Englesku. Zašto nije Hitler uspio protiv Engleske i ako je prema papirnatom računu bio daleko nadmoćniji od nje i premda je svoju navalu do u najsitnije pojedinosti proračunao sa poznatom njemačkom preciznošću? Njegov se napad na Englesku razbio u prvom redu zbog moralne snage engleskog naroda, koji se, hvata svom visokom moralu, s malim sredstvima s uspjehom opro do tada još ne vidjenoj zračnoj navali. Tim uspjehom stvorili su si Englezi obračunost, da se počnu ozbiljno spremati za konačni obračun s Hitlerom. Kada do toga i dodje, moći će oni Hitleru suprotstaviti nepripodobivo veće i sasvim drugačije naoružane vojne snage nego li su to mogli u kolovozu i rujnu prošle godine. Neuspjeh Hitlerov protiv Engleske iz prošle jeseni nedvojbeno je dokazao, da u sukobima između naroda igraju veliku te čak i odlučnu ulogu momenti koji mogu površnom oku lahko izmaknuti i ne značiti mu ništa.

Gledate li danasnju gigantsku borbu u Rusiji, i tu se događaju stvari, koje su iznenadile Hitlera i njegove vojskovođe. U svom posljednjem govoru on je to otvoreno priznao. Vojna protiv Rusije otegnula se—protivno Hitlerovim računima—u bezkonačnost. Na prigovore tog vojni, koji su u nemačkom narodu sve glasnjiji, odgovorio je Hitler priznanjem, da ga je takav otpor Rusije silno iznenadio. On je naime imao protiv nje ne samo veliku vojničku silu, u svakom pogledu veću nego li je ruska snaga, nego i jako političke oružje. U prvom je redu računao s oprekom između Ukrajinaca i Rusa. Osim toga je polagao nade u činjenicu, da je u komunističkoj strani, koja vlada Rusijom okupljeno tek par miliona članova, koji drže u svojim rukama svu vlast. Medjutim ne samo da mu ni jedno od političkih sredstava nije upalilo nego je ruski narod pokazao takvu unutrašnju čvrstoću i toliku snagu u svom otporu, kakovoj nema primjera u njegovoj povijesti posljednjih sto dvadeset godina. Lahko je održati na okupu vojne snage, dok se ide naprijed, ali sasvim je drugačije, kada treba uzmicati. A ruska vojska uzmiče već četiri mjeseca stradajući kod toga teško i uništavajući sve što iza nje ostaje, a ipak nije ruski narod klonuo duhom. Hitler je već više puta objavio, da je uništio rusku vojsku, i da Rusija više ne broji kao vojna snaga, pa ipak i nadalje mora bacati nove divizije na rusku frontu i uvlačiti sve dublje u rat protiv Rusije i Talijane i Rumunje i Slovake i svakoga drugoga koji o njemu ovisi. Posljednje vrijeme mnogo se napreže da bi Japan navalio na Vladivostok, što mu ne bi trebalo kada bi Rusija bila slomljena, kako to dnevno tvrde izvještaji iz njegovoga glavnoga stana. Ima u duši naroda Rusije nešto, što nadilazi opeke između Ukrajinaca i Rusa, Boljševika i Neboljševika. Svojom navalom na Rusiju Hitler je surovo povrijedio taj najfiniji duboki osjećaj i cementirao snagu Rusije. Da biste što bolje vidjeli veličinu i neslomivost Rusije, nemam dovoljno riječi da vam preporučim čitanje Tolstojeve "Vojne i mir." Ondje ćete naći opise događaja, koji su se odigrali u Rusiji pred stotinu i trideset godina, a koji kao jaje jajetu naliče onome, šta se danas u Rusiji događa.

O međunarodnim događajima nastavit ću u slijedećem govoru, danas još samo nekoliko riječi o domaćim prilikama. O anarhiji i o nesigurnosti u domovini, o korupciji i nesposobnosti ustaša da organizuju obiskrbu i prehranu dobio sam do sada veliki broj izvještaja, ali od sviju njih je najinteresantnije ono, što mi je javio iz Italije jedan od ljudi, koji se u Zagrebu broji među najbliže suradnike vladajuće družbe. On je došao u Italiju u "misiji" i izrabio tu priliku, da mi među ostalim javi doslovno ovo: "Ne možete si zamisliti koliki nered vlada danas u Zagrebu i koliku su zbrku i koliko su nezadovoljstvo izazvali ustaše svojom nesposobnošću, da organizuju obiskrbu i prehranu. Pavelić je posvema skrahirao. Da nema u Zagrebu Nijemaca i Talijana, Zagrebčani bi goloruki njegove ustaše otpravili onamo kamo spadaju." Tako taj moj izvjestitelj. Medjutim o domaćim prilikama ću progovoriti više slijedećeg puta. Za danas je i to dosta. Zbogom i pozdrav svima.

GOVOR ČEHOSLOVAČKOG MINISTRA g. SLAVIKA.

(Nastavak sa str. 8)

entu kao nikad ranije i doprineti opštem i kulturnom napretku Evrope i čovečanstva.

"Naša je najveća ambicija, rekao je g. Slavik, da pristupimo sa svom snagom naše nacije ovom frontu kulture i slobode. Sa ovom nadom i čvrstom verom mi gledamo napred u budućnost."

DOMOVINI.

Ko Krista na Golgoti tebe razapeše,
Domovino, Mati, krvi naše krvi;
Sve pada, ruši se i mrvl,
I posvud truje niče, gdje bijelo cvjeće bješe.

Brat diže ruku na rođenog brata,
Sin proklinje oca, majka odriče se kćeri;
Nema više sreće, slava i veselih svata,
Ne poznaju se više braća po krvi i vjeri.

Kosovo je ravno opet proplakalo,
Majke se naše zaviše u crnini;
Selo je naše tugom zakukalo,
Pjesma je stala na brdu i dolini.

Ne plači, Mati, vječna roditeljko naša,
Ne plači, Mati,
Dok sinovi tvoji pune srca vjerom,
I nadom u uskrš slobode i ranije slave;
Opet će pjesma zaorit obalom Dunava i Save
I Jadran zabljeskat svjetlom i pobjedom.

Junaci naši čuvaju svetu vatru slobode
Po brdima, klancima, gudurama,
I puškom u ruci, ko u vremena stara,
Mjere se s pustahijama, izdajama.

Ne brini, Mati, suzo naših suza,
Sunce će opet obasjat brda i doline;
Przo će nestat sadašnjih patnji i uza,
I pjesma opet odzvanjat diljem naše domovine.

Vichy, Avgusta 1941

Mato Vučetić.

DRŽAVNO JEDINSTVO NAŠEG NARODA JE STVARNOST.

GOVOR Dr. GRGE ANĐELINOVICA, BIVSEG MINISTRA.

održan 9og januara 1942 godine na londonskom radiju.

Događjaji se razvijaju brže nego li se je moglo predvidjeti. Ulaz Amerike u rat otvorio je nevidjene mogućnosti oružanju zaveznika. Avioni i tenkovi, anti-avionski i anti-tenkovski topovi, ratni brodovi, i podmornice gradiće se kroz ovu i doiduću godinu u jednom obimu i u jednom za nas nepojmljivom tempu. Ratni budžet Savezniv Država Amerike za godinu 1942 došije astronomske cifre.

Pakt slobodnih naroda u Washingtonu, koji nosi potpise 26 država, potpisala je i Jugoslavija. Taj pakt je udario temelje NOVOGA SVIJETA koji će nastupiti nakon ovoga rata. U novom redu Novoga Svijeta Jugoslaviji je osigurano njezino mjesto. Ona je ravnopravni saveznik, faktor koji će skupa s ostalim većim i manjim narodima i državama diktirati mir pobjede i uslove novog poretka.

Pobjeda saveznika i uspostava Jugoslavije—uvjeren sam povećana granicama našeg nacionalnog posjeda—stvar je van diskusije. Radi se samo o vremenu, kraćem ili nešto dužem. Ali kako će Jugoslavija, kao jedinica općeg saveza pobjedonosnih kulturnih naroda, nakon rata ispunjavati svoju zadaću kao najveća država na Balkanu i u Podunavlju i kako će ona odgovarati nadama, koje u nju postavljaju i njezin vlastiti narod i njezini veliki i mnogobrojni prijatelji, to je pitanje, koje ne ovisi od pobjede saveznika, nego od nas samih! U prvom redu moramo pojačati osjećaj svog jedinstva. Novi red Nove Evrope neće i ne može da u svojoj sredini trpi sitne sukobe, koji mogu da budu uzrokom novih nemira. Novi red i Novi Svijet znaju i znače jedino za Jugoslaviju i jugoslovenski narod, čiji su samo sastavni djelovi Srbi, Hrvati i Slovenci. Naša eventualna sitna razmimoilaženja mogla bi samo da kompromituju naš položaj i našu budućnost.

Jedinstvo državno našeg naroda, to je prvi uslov koji će od nas tražiti ne samo naš vlastiti interes, nego i naši pobjedonosni prijatelji u svom vlastitom interesu t.j. u interesu mira, normalnog razvoja čovečanstva i novog poretka u Evropi.

Drugi je uslov—a to je opći uslov koji je prihvatilo svih 26 država potpisnica pakta slobodnih naroda—da svi narodi dadu maksimum svojih napora i snaga za što bržu i efikasniju pobjedu. Vidite li, jugoslovenska braćo, kakve napore čine i kakove žrtve daju Rusi, Englezi i Amerikanci? I naša je dužnost da ih dajemo, koliko nam to naše snage dozvoljavaju, i ako smo ih već dali i više nego li smo to kao mali narod mogli da damo. Ali to je naša moralna dužnost i naš nacionalni interes.

Ovom prigodom htio bih kao jugoslovenski nacionalista, nacionalni demokrata, da kažem riječ, koja ne zadire u spolnu nego više u našu unutarnju politiku. Bilo bi za naše unutarnje odnose u zemlji poželjno i korisno, kad bi svi djelovi dali—natječući se—maksimum svojih napora. Kao Jugosloven hrvatskog plemena, Hrvat jugoslovenske orijentacije, apeliram stoga ovom prigodom na svoju plemensku braću, da u davanju napora za oslobođenje putem pobjede ne zaostanemo u odlučnom momentu za našom srpskom i slovenačkom braćom. Ne možemo i ne smijemo demantirati našeg velikog pjesnika:

"Slaga tko reče, da smo lovor grana,
Melem na rani, duga na oblaku,
Mi jesmo porod vuka i arslana."

Budimo u odlučnom momentu "porod vuka i arslana," budimo muževi koji u ratu ratuju oružjem a ne pasivnošću, ljudi koji mir slobode dobivaju puškom, a ne "mirotvorski."

Budimo dostojni onih Hrtava koji su u ratu ratovali kličući: "Navik on živi, ki zgine pošteno!" Tako ćemo osvjetlati svoj obraz, zauzeti svoj položaj u Jugoslaviji i doprinijeti nas udio da naša demovina Jugoslavija dostojno pokriva odgovarajuće mjesto u zajednici kulturnih naroda u novom poretku Nove Evrope.

Jugosloveni!
Jugoslavija je stvarnost. Ona će biti nakon ovoga rata i jača i bolja. Budimo dostojni Jugoslavije!

SLUŽBENI DEO

KRALJEVSKI UKAZI

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Pretsednika Ministarskog saveta a za pokazanu i osvedočenu izvanrednu hrabrost u borbama koje se vode u našoj okupiranoj Otadžbini pod najtežim ratnim okolnostima koje se mogu zamisliti, — rešili smo i rešavamo da se odlikuje:

Ordenom Karadjordjeve Zvezde s mačevima trećeg reda
Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva divizijski djeneral Dragoljub M. Mihailović, — oslobodjavajući ga plaćanja takse.

Naš Pretsednik Ministarskog saveta neka izvrši ovaj Ukaz.

V.K.Br.331
27. marta 1942. god.
London

PETAR s.r.

Pretsednik Ministarskog saveta,
Ministar unutrašnjih poslova i
zastupnik Ministra vojske, mornarice
i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u saglasnosti sa Našim Pretsednikom ministarskog saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se Stanoje Simić, Savetnik IV-položajne grupe 1 stepena Kraljevske ambasade u Ankari, postavi za Opunomoćenog ministra i izvanrednog poslanika II položajne grupe 2 stepena Kraljevskog Poslanstva u Stokholmu.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.
2. januara 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Ministar inostranih poslova,
Dr. M. Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u saglasnosti sa Našim Pretsednikom ministarskog saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se Stanoje Simić, Opunomoćeni ministar i izvanredni poslanik II položajne grupe 2 stepena Kraljevskog poslanstva u Stokholmu, postavi za Opunomoćenog ministra i izvanrednog poslanika iste položajne grupe 1 stepena Kraljevskog poslanstva u Moskvi.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.
26. januara 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Ministar inostranih poslova,
Dr. M. Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, a za osvedočenu bratsku i savezničku saradnju i izvedenu obuku naših vojnika u Poljskoj armiji, — rešili smo i rešavamo da se odlikuju:

Ordenom Jugoslovenske Krune
trećeg reda:

brigadni djeneral Paškijević Gustav;

Ordenom Jugoslovenske Krune
četvrtog reda:

major Stančik Andrej i kapetan Sulaticki Kazimir;

Ordenom Jugoslovenske Krune
petog reda:

kapetan Kozicki Eugenius;

Ordenom Svetog Save
petog reda:

potporučnik Ridel Adam;

Medaljom za vojničke vrline:

seržant podhoronži Siemaško Jozef, seržant Mizera

Kazimir i plutonovi podhoronži Lipinski Vojčeh;

Zlatnom medaljom za revnosnu službu:

kaplari Mesing Januš, Kiyver Eduard, Franek Jozef

i Kačmar Vladislav, — oslobodjavajući ih plaćanja

takse.

Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva neka izvrši ovaj Ukaz.
Dj. Br. 84

30. januara 1942. god.

PETAR s.r.

London
Pretsednik Ministarskog saveta, Ministar
unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra
vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se postavi:
za pomoćnika vojnog, pomorskog i vazduhoplovnog
izaslanika u Vašingtonu vazduhoplovni major, pilot-
lovac MIŠOVIĆ V. Milivoje.

Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva
neka izvrši ovaj Ukaz.

V.K.Br. 82
2. februara 1942. god.

PETAR s.r.

London
Pretsednik Ministarskog saveta,
Ministar unutrašnjih poslova i zastupnik
Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u saglasnosti sa Našim Pretsednikom ministarskog saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se Dr. Izidor Cankar, Opunomoćeni ministar i izvanredni poslanik druge položajne grupe prvog stepena Kraljevskog poslanstva u Buenos Airsu, postavi za Opunomoćenog ministra i izvanrednog poslanika iste položajne grupe i stepena Kraljevskog poslanstva u Ottawi.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.
9. februara 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Ministar inostranih poslova,
Dr. Momčilo Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, — rešili smo i rešavamo:

da se prevede:

Na osnovi člana 83. i 134. Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice:

rezervni konjički potporučnik FLAJSER H. Jovan—
u vazduhoplovstvo.

Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva
neka izvrši ovaj Ukaz.

V. K. Br. 69

9. februara 1942. god.

PETAR s.r.

London
Pretsednik Ministarskog saveta, Ministar
unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra
vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u saglasnosti sa Našim Pretsednikom ministarskog saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se Radomir Marinković, savetnik Ministarstva inostranih poslova četvrte položajne grupe drugog stepena, postavi za savetnika iste položajne grupe i stepena Kraljevskog poslanstva u Moskvi.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.
9. februara 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Ministar inostranih poslova,
Dr. M. Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, — rešili smo i rešavamo:

da se stavi u penziju:

Na osnovi tačke 8. člana 112. Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice:

armijski djeneral ILIĆ S. Bogoljub.

Naš Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar vojske,
mornarice i vazduhoplovstva neka izvrši ovaj Ukaz.

V. K. Br. 131

11. februara 1942. god.

PETAR s.r.

London
Pretsednik Ministarskog saveta, Ministar
unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra
vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, — rešili smo i rešavamo:

da se stavi u penziju:

Na osnovi tačke 8. člana 112. Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice:

vazduhoplovni brigadni djeneral MIRKOVIĆ J.
Borivoje.

Naš Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar vojske,
mornarice i vazduhoplovstva neka izvrši ovaj Ukaz.

V. K. Br. 162

16. februara 1942. god.

PETAR s.r.

London
Pretsednik Ministarskog saveta, Ministar
unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra
vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u saglasnosti sa Našim Pretsednikom Ministarskog saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se Ukaz U pr. pov. br. 122 od 8. decembra 1941. godine o postavljanju Dr. Dušana Draškovića, sekretara V položajne grupe Kraljevskog poslanstva u Višiu, za sekretara iste položajne grupe Kraljevskog poslanstva u Bernu, stavi van snage.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.
19. februara 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Ministar inostranih poslova,
Dr. Momčilo Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog našeg Ministra inostranih poslova, a na osnovu § 103 stav 1 Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se Ukaz U pr. pov. br. 69 od 24. decembra 1941. godine o postavljanju Dušana Petkovića, vice-konsula VII položajne grupe Kraljevskog generalnog konsulata u Jerusalimu za sekretara iste položajne grupe Kraljevske ambasade u Ankari, stavi van snage.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.

19. februara 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Ministar inostranih poslova
Dr. M. Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Pretsednika Našeg Ministarskog Saveta

REŠAVAMO:

da se Ilić S. Bogoljub, Ministar na raspoloženju, stavi u stanje pokoja.

Pretsednik Našeg Ministarskog Saveta neka izvrši ovaj Ukaz.

7. marta 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Pov. Br. 313
Pretsednik Ministarskog Saveta,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u saglasnosti sa Našim Pretsednikom ministarskog saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se Todor Nikolić, starešina kancelarije V položajne grupe Kraljevskog poslanstva u Rimu, postavi za starešinu kancelarije iste položajne grupe Ministarstva inostranih poslova.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.

7. marta 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Ministar inostranih poslova
Dr. M. Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

na predlog Pretsednika Našeg Ministarskog Saveta

POSTAVLJAMO:

Za Zastupnika Našeg Ministra poljoprivrede i Našeg Ministra za snabdevanje i ishranu GAVRILOVIĆA

Dr-a Milana, Našeg Ministra pravde.

Pretsednik Našeg Ministarskog Saveta neka izvrši ovaj Ukaz.

14. marta 1942. godine.

PETAR s.r.

u Londonu.
Pov. Br. 374
Pretsednik Ministarskog Saveta,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Pretsednika Ministarskog saveta i zastupnika Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, — rešili smo i rešavamo:

da se stave u penziju:

Na osnovi tačke 8. člana 112. Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice:

djeneralštabni pukovnik POPOVIĆ R. Žarko, i
djeneralštabni major STANOJLOVIĆ R. Boško.

Naš Pretsednik Ministarskog saveta i zastupnik
Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva neka
izvrši ovaj Ukaz.

V.K.Br. 248

23. marta 1942. god.

PETAR s.r.

London
Pretsednik Ministarskog saveta,
Ministar unutrašnjih poslova i
zastupnik Ministra vojske, mornarice
i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u saglasnosti sa Našim Pretsednikom Ministarskog saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

REŠAVAMO:

da se Teofilo Djurović, Generalni konsul četvrte položajne grupe prvog stepena Kraljevskog Generalnog konsulata u Solunu, postavi za savetnika iste položajne grupe i stepena Ministarstva inostranih poslova.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.

31. marta 1942. godine

PETAR s.r.

u Londonu
Ministar inostranih poslova,
Dr. M. Ninčić s.r.

SLUŽBENI DEO

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, a za pokazanu i osvedočenu hrabrost u borbama protivu neprijatelja u okupiranoj Otadžbini, pri čemu su i svoje živote položili,—rešili smo i rešavamo da se odlikuju:

Ordenom Karadjordjeve Zvezde sa mačevima četvrtog reda:

Artiljerijski potpukovnik MISITA V. Veselin,
Kapetan I klase DEJANOVIĆ Tihomir,
Pešadski kapetan II klase DRLJACA M. Bogdan,
Pešadski poručnik VUJIĆ N. Mihailo,
Zlatnom medaljom vojničke Karadjordjeve Zvezde sa mačevima

Pešadski narednik MARKOVIĆ Nikola,—oslobadja-
jući ih plaćanja takse.

Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva
neka izvrši ovaj Ukaz.

V.K.Br. 370

12 aprila 1942 god.

PETAR s.r.

London

Pretsednik Ministarskog saveta, Ministar
unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra vojske,
mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazdu-
hoplovstva, a za pokazanu i osvedočenu hrabrost u ratu
protivu neprijatelja u okupiranoj Otadžbini,—rešili smo
i rešavamo:

da se unapredi:

u čin žandarmerijskog potpukovnika, major DANGIĆ
S. JEZDIMIR, komandir Dvorske žandarmerijske čete.

Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva
neka izvrši ovaj Ukaz.

V. K. Br. 392

12 aprila 1942 god.

PETAR s.r.

London

Pretsednik Ministarskog saveta,
Ministar unutrašnjih poslova i
zastupnik Ministra vojske, morna-
rice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazdu-
hoplovstva, a za pokazanu i osvedočenu hrabrost u ratu
protivu neprijatelja u okupiranoj Otadžbini,—rešili smo
i rešavamo da se odlikuje:

Ordenom Karadjordjeve Zvezde sa mačevima četvrtog
reda

artiljerijski kapetan I klase RACIĆ S. Dragoslav,—
oslobadjajući ga plaćanja takse.

Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva
neka izvrši ovaj Ukaz.

V. K. Br. 371

12 aprila 1942 god.

PETAR s.r.

London

Pretsednik Ministarskog saveta,
Ministar unutrašnjih poslova i
zastupnik Ministra vojske, morna-
rice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u
zaglasnosti sa Našim Pretsednikom Ministarskog
saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovni-
cima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

RESAVAMO:

da se Dr. Ivan Frangeš, savetnik IV grupe drugog
stepena Kraljevskog poslanstva u Londonu, postavi za
savetnika iste položajne grupe i stepena Kraljevskog
poslanstva u Vašingtonu.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj
Ukaz.

20 aprila 1942 godine

PETAR s.r.

u Londonu

Ministar inostranih poslova,
Dr. Momčilo Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, u
zaglasnosti sa Našim Pretsednikom Ministarskog
saveta, a na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovni-
cima od 31 marta 1931 godine, rešili smo i

RESAVAMO:

da se Dr. Dragoslav Prečić, savetnik IV grupe drugog
stepena Ministarstva inostranih poslova, postavi za
savetnika iste položajne grupe i stepena Kraljevskog
poslanstva u Londonu.

Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj
Ukaz.

20 aprila 1942 godine

PETAR s.r.

u Londonu

Ministar inostranih poslova,
Dr. Momčilo Ninčić s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice, i
vazduhoplovstva, rešili smo i rešavamo:
da se stavi u penziju:

Na osnovi tačke 8. člana 112. Zakona o ustrojstvu
vojske i mornarice:
pešadski brigadni đeneral MIRKOVIĆ J. Dragomir,
Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva
neka izvrši ovaj Ukaz.

V.K.Br.431

23 aprila 1942 god.

PETAR s.r.

London

Pretsednik Ministarskog saveta,
Ministar unutrašnjih poslova i zastupnik
Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MINISTARSKA REŠENJA

MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

S obzirom da je vlada Kraljevine Jugoslavije priznala
Francuski nacionalni komitet u Londonu kao pretstava-
nika svih slobodnih Francuza, te u cilju održavanja
veze sa pomenutim Komitetom radi rešavanja svih pi-
tanja koja se odnose na saradnju savezničkih sila, a na
predlog Ministra inostranih poslova, izuzetno od posto-
jećih zakonskih propisa

RESAVAMO:

da se postavi Delegat Kraljevske
vlade pri Francuskom nacionalnom
komitetu u Londonu i da se zvanje
Delegata rasporedi u drugoj položaj-
noj grupi drugog stepena sa rangom
Opunomoćenog ministra i izvan-
rednog poslanika.

Ministarski savet na svojoj sednici od 10 decembra
1941 god. usvojio je prednje rešenje.

Ministar inostranih poslova

Dr. M. Ninčić s.r.

Pretsednik ministarskog saveta,
Ministar unutrašnjih poslova,
Ministar vazduhoplovstva i mornarice
Armiski đeneral,
D. Simović s.r.

Potpredsednik ministarskog saveta,
Ministar pošta, telegrafa i telefona,
Dr. J. Krnjević s.r.

Potpredsednik ministarskog saveta,
Ministar pravde,
Slobodan Jovanović s.r.

Potpredsednik ministarskog saveta,
Ministar gradjevina,
Dr. Miha Krek s.r.

Ministar inostranih poslova,
Dr. Momčilo Ninčić s.r.

Zastupnik Ministra prosvete
Slobodan Jovanović s.r.

Ministar saobraćaja
Milan Grol s.r.

Ministar finansija i zastupnik
Ministra trgovine i industrije
Dr. J. Sutej s.r.

Ministar socijalne politike i narodnog
zdravlja,
S. Budisavljević s.r.

Ministar poljoprivrede i Ministar
snabdevanja i ishrane
Dr. B. Čubrilović s.r.

Ministar šuma i rudnika
Jovan Banjanin s.r.

Zastupnik Ministra vojske,
armiski đeneral,
D. Simović s.r.

Ministar bez portfelja,
Dr. M. Gavrilović s.r.

Na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima
od 31 marta 1931 god.

RESAVAMO:
da se Dr. Milutin Djurišić, protokolista IX položajne
grupe Kraljevskog poslanstva u Budimpešti, postavi za
protokolistu iste položajne grupe Kraljevskog general-
nog konsulata u Keptaunu.

4 decembra 1941 god. Ministar inostranih poslova,
u Londonu Dr. M. Ninčić s.r.

Na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima
od 31 marta 1931 godine

RESAVAMO:
da se Jovan Gačić, protokolista IX položajne grupe
Kraljevskog generalnog konsulata u Carigradu, postavi
za protokolistu iste položajne grupe Kraljevskog po-
slanstva u Kairu.

13 decembra 1941 god. Ministar inostranih poslova,
u Londonu Dr. M. Ninčić s.r.

Na osnovu §§ 99 i 103 stav 1 Zakona o činovnicima
od 31 marta 1931 godine

RESAVAMO:
da se Božidar Djordjević, kancelarijski činovnik pri-
pravnik Ministarstva inostranih poslova, postavi za
kancelarijskog činovničkog pripravnika Kraljevskog
poslanstva u Moskvi.

29 januara 1942 god. Ministar inostranih poslova,
u Londonu Dr. M. Ninčić s.r.

Na osnovu §§ 99 stav 1 i 103 stav 1 Zakona o činov-
nicima od 31 marta 1931 godine

RESAVAMO:
da se Vukadin Miletić, pisar VIII položajne grupe
Kraljevskog poslanstva u Moskvi, postavi za pisara iste
položajne grupe Ministarstva inostranih poslova.

Ministar inostranih poslova
Dr. M. Ninčić, s.r.

12 marta 1942 godine
u Londonu

PRETSEDNISTVO VLADE

Kraljevine Jugoslavije

V. K. Br. 329

26 marta 1942 god.

London

Pošto je rešenje Ministra vazduhoplovstva
i mornarice V. Br. 26 od 26 decembra 1941
godine nepravilno doneto, jer je naknadno
vodjenom istragom utvrđeno:

1) Da je vazduhoplovni pukovnik u
penziji Dušan M. Radović bio stavljen na
raspoloženje od strane Ministra vojske i
mornarice u Kairu delegatu Kraljevske
Vlade u Carigradu.

2) Da je imenovani izvršio putovanje u
Sovjetaku Rusiju prema naredjenju delegata
Kraljevske Vlade.

U vezi prednjeg.—

RESAVAMO:

1) Da se rešenje V. Br. 26 od 26 decembra
1941 godine kao nepravilno doneto poništi;

2) Da se vazduhoplovni pukovnik u penziji
Dušan M. Radović stavi na raspoloženje
Vrhovnoj komandi u Kairu;

3) Da mu se isplate sve zaostale prina-
dležnosti, koje su mu bile ukinute rešenjem
V. Br. 26/41.

Pretsednik Ministarskog saveta i zastupnik
Ministra vojske, mornarice i vazduhoplo-
vstva,

Slobodan Jovanović s.r.

Ministarstvo Unutrašnjih Poslova

Kraljevine Jugoslavije.

P. Br. 308/42

21. IV. 1942

London.

Na molbu dole pomenutih lica, a na
predlog našeg Kraji. generalnog konzula-
ta u Jerusalimu, shodno paragrafu 27.
Zakona o državljanstvu Kraljevine Jugo-
slavije,

RESAVAMO:

da se otpuste iz državljanstva Kralje-
vine Jugoslavije sledeća lica:

Kohen Kalev, rođen 1912., zavičajan u
Bitolju, sa ženom Jelkom i ćerkom Hadve;

Pape Daniel, rođen 1913., zavičajan u
Sarajevu, sa ženom Rašelom, rođ.

Alkalaj; Mandiović Mira, rođ. 1906.,
zavičajna u Davor Novogradiska; Sandel

Leo, rođ. 1911., zavičajan u Slavonskom
Brodu, sa ženom Rosicom i decom Aralom
i Izrailom; Kalderon Jakov, rođ. 1909.,

zavičajan u Bitolju, sa ženom Juditom;
Ruben Albert, rođ. 1915., zavičajan u
Skoplju, sa ženom Elizom; Engelmann

Andor, rođ. 1905., zavičajan u Osijeku,
sa ženom Sarom; Benedik Feder, rođ.
1910., zavičajan u Zagrebu, sa ženom

Elizabetom; Zwieback Helena, rođ. 1909.,
zavičajna u Našicama; Garav Stevan,
rođ. 1910., zavičajan u Senti; Bril Stevan,

rođ. 1911., zavičajan u Novoj Gradiški;
Alva Mojs, rođ. 1916., zavičajan u Bitolju,
sa ženom Vidom; Kasorla Nisim, rođ.

1917., zavičajan u Bitolju, sa ženom Ester;
Papo Moise, rođ. 1910., zavičajan u Sara-
jevu, sa ženom Anom; Spiro Andreja

(Kohen), rođ. 1910., zavičajan u Senti;
Mavorah Jakov, rođ. 1918., zavičajan u
Prijedoru; Levi Lina Vera; Perera

Anaron, rođ. Behara; Kandt Alfred, rođ.
1915., zavičajan u Zagrebu, sa ženom
Elizom; Skaso Jakov, sa ženom Rebekom;

Tesja Samoil, zavičajan u Bitolju, sa
ženom Klarom; Levi Isak, rođ. 1909.,
zavičajan u Sarajevu, sa ženom Esterom

Romano Josef, sa ženom Leom; Gonda
Stefica, rođ. 1912., zavičajna u Novskoj;
Nahmias Leon; Albaranes Avram, rođ.

1910., zavičajan u Bitolju; Alkalaj Lijaci,
rođ. 1915., zavičajan u Nisu; Domani
Alfred; Zion Menachen Muson, rođ.

1915., zavičajan u Splitu, sa ženom Heni;
Grant Magda, rođ. 1916., zavičajna u
Beču; Ruhwarger Menase, rođ. 1899., sa

ženom Klarom; Ergas Josef, sa ženom
Leom i decom Bentsijonom i Haimom;
Platzner Alfred, rođ. 1903., zavičajan u

Požegi, sa ženom Marijom; Frandih
Ljudevit, sa ženom Helom; Finci Salom,
rođ. 1910., zavičajan u Tuzli, sa ženom

Rozom i sinom Rafaelom; Kaiser Ruzica,
rođ. 1912., zavičajna u Trnavi, Djakovo;
Gero Mirko, sa ženom Matildom i sinom

Arielom; Maestro Benjamin, sa ženom
Hannom; Schneller Feder, rođ. 1918.,
zavičajan u Zagrebu; Florentin Isak, rođ.

1890., zavičajan u Skoplju, sa ženom
Rikitom; Honig Ivan, rođ. 1921., zavi-
čajan u Sisku; Israel Rasela Rosa, rođ.

1912., zavičajna u Sarajevu; Schonwald
David, rođ. 1913., zavičajan u Tuzli;
Pinto Isak, rođ. 1915., zavičajan u Sara-
jevu; Romano Abram, rođ. 1915., zavi-
čajan u Sarajevu, sa ženom Renatom i

sinom Davidom; Stajndler Ivan, rođ.
1912., zavičajan u Sarajevu, sa ženom
Juditom; Polisman Mikha; Albaranes
Zuvan; Ungar Klara; Kandt Kamilo;
Finci Dr. Moric, rođen 1892., zavičajan u
Sarajevu.

Ministar Unutrašnjih Poslova,

S. Jovanović, s.r.

SLUŽBENE NOVINE

Br. 6—1. 30.4.1942

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

TRINAVTO
IZDANJE

MI PETAR II

PO MILOSTI BOZJOJ I VOLJI NARODNOJ
KRALJ JUGOSLAVIJE

na predlog
Našeg Ministra Inostranih poslova
i
Našeg Ministra Pravde
a po saslušanju
Pretsednika Našeg Ministarskog saveta
propisujemo i proglašujemo

ZAKON

O

SPORAZUMU O BALKANSKOJ UNIJI

zaključenom u Londonu, 15 januara 1942 godine
između

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

i

KRALJEVINE GRČKE

koji glasi:

§ 1

Odobrava se i dobija zakonsku silu Sporazum o Balkanskoj Uniji zaključen u Londonu, 15 januara 1942 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Grčke koji u originalu i prevodu glasi:

SPORAZUM
O BALKANSKOJ UNIJI
IZMEDJU
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
I
KRALJEVINE GRČKE

ACCORD
ENTRE
LE ROYAUME DE YOUGOSLAVIE
ET LE ROYAUME DE GRECE
CONCERNANT LA CONSTITUTION
DE L'UNION BALKANIQUE

Pošto su konstatovali da su iskustva iz prošlosti, a naročito sasvim skorašnje iskustvo pokazali da je nedostatak jednog tešnjeg sporazuma među balkanskim narodima bio iskorišćen od strane napadačkih sila u cilju njihovog političkog i ekonomskog prodiranja i imperijalističke dominacije na Poluostrvu,

Ayant constaté que les expériences du passé et notamment la toute récente expérience, ont démontré que le manque d'une entente plus étroite entre les peuples balkaniques a été mis à profit par les Puissances de l'agression dans leur but de pénétration politique et militaire et de domination impérialiste dans la Péninsule,

smatrajući da, u cilju osiguranja nezavisnosti i mira balkanskih država, osnovno načelo njihove politike treba da bude načelo "Balkan balkanskim narodima."

Njegovo Veličanstvo Kralj Jugoslavije i Njegovo Veličanstvo Kralj Grka odlučili su da zaključe ovaj Sporazum o stvaranju Balkanske Unije i, u tome cilju, imenovali su Svoje Punomoćnike:

Njegovo Veličanstvo Kralj Jugoslavije:

Njegovu Ekselenciju profesora Slobodana Jovanovića, Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova i

Njegovu Ekselenciju g. Momčila Ninčića, Ministra inostranih poslova;

Njegovo Veličanstvo Kralj Grka:

Njegovu Ekselenciju g. Emanuela Cuderosa, Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova i

Njegovu Ekselenciju g. Haralambosa Simopulosa, Izvanrednog poslanika i Opuномоćenog ministra, Stalnog Državnog podsekretara u Ministarstvu inostranih poslova;

Koji su se, pošto su izmenjali svoja punomoćstva, nadjena u dobroj i propisnoj formi, saglasili o sledećim odredbama:

GLAVA PRVA ORGANI UNIJE

Čl. 1.

Organi Unije koji će zasedavati redovno u odredjenom vremenu jesu:

1. **Politički organ**, koji sačinjavaju Ministri inostranih poslova;

2. **Ekonomsko-finansiski organ**, koji sačinjavaju po dva člana svake Vlade nadležna po ekonomskim i finansijskim predmetima.

Čl. 2.

Stalni vojni organ. Ovaj organ, u kome će Vlade pretstavljati šefovi Djeneralštaba ili njihovi pretstavnici, biće, pored nacionalnih Djeneralštaba, zajednički Djeneralštab nacionalnih oružanih snaga.

Ovaj organ imaće dva biroa: jedan za vojsku i vazduhoplovstvo, drugi za mornaricu.

Čl. 3.

Stalni biro imaće dve sekcije (političku i ekonomsko-finansisku).

Čl. 4.

Pretsednici Ministarskih saveta država koje sačinjavaju Uniju sastajaće se kad to prilike budu zahtevale da diskutuju po pitanjima opšte prirode koja interesuju Uniju.

Čl. 5.

Saradnja Parlamenata. Vlade Unije olakšavaće redovne sastanke parlamentarnih delegacija država Unije, omogućujući ovim delegacijama da pristupe izmenama gledišta i da izraze svoje želje po pitanjima od opšteg interesa, koja bi im bila podneta od strane nadležnih organa.

considérant que pour assurer l'indépendance et la paix des Etats balkaniques le principe fondamental de leur politique doit être le principe "Les Balkans aux Peuples Balkaniques,"

Sa Majesté le Roi de Yougoslavie et Sa Majesté le Roi des Hellènes ont décidé de conclure le présent Accord concernant la constitution de l'Union Balkanique et, à cet effet, ont nommé leurs Plénipotentiaires:

Sa Majesté le Roi de Yougoslavie:

Son Excellence le Professeur Slobodan Yovanovitch, Président du Conseil des Ministres, Ministre de l'Interieur, et

Son Excellence Monsieur Momtchilo Nintchitch, Ministre des Affaires Etrangères;

Sa Majesté le Roi des Hellènes:

Son Excellence Monsieur Emmanuel Tsouderos, Président du Conseil des Ministres, Ministre des Affaires Etrangères, et

Son Excellence Monsieur Charalambos Simopoulos, Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire, Sous-Secrétaire d'Etat Permanent aux Affaires Etrangères;

lesquels, après s'être communiqué leurs pleins pouvoirs, trouvés en bonne et due forme, sont convenus des dispositions suivantes:

CHAPITRE PREMIER LES ORGANES DE L'UNION

Art. 1-er

Les organes de l'Union qui se réuniront à des intervalles réguliers sont:

1. **L'Organe politique**, constitué par les Ministres des Affaires Etrangères;

2. **L'Organe économique et financier**, constitué par deux membres de chaque Gouvernement compétents en matières économiques et financières.

Art. 2

L'Organe militaire permanent. Cet organe dans lequel les Gouvernements seront représentés par les Chefs des Etats-Major ou par leurs représentants, constituera, à côté des Etats-Major nationaux, un Etat-Major commun des forces armées nationales.

Cet organe comprendra deux bureaux: l'un pour l'armée et l'aviation, l'autre pour la marine.

Art. 3

Le **Bureau permanent** comprendra deux sections (politique et —économique et financière—).

Art. 4

Les **Présidents des Conseils des Ministres** des Etats composant l'Union se réuniront lorsque les circonstances le demanderont pour discuter des questions d'ordre général intéressant l'Union.

Art. 5

La collaboration des Parlements. Les Gouvernements de l'Union faciliteront des rencontres régulières des délégations parlementaires des Etats de l'Union, permettant à ces délégations de procéder à des échanges de vues et d'exprimer leurs vœux sur les questions d'intérêt commun qui leur seraient soumises par les organes compétents.

GLAVA DRUGA
ZADATAK ORGANA UNIJE

Čl. 6.

Politički organ imaće za zadatak:

a.—da koordinira inostrane politike Članova omogućujući Uniji da na međunarodnom polju istupa na jednoobrazan način i da pristupa prethodnoj konsultaciji kad god inostrani vitalni interesi Članova Unije budu ugroženi;

b.—da priprema predloge Konvencija o koncilijaciji i arbitraži između Članova Unije.

Politički organ staraće se da se obrazuju sledeći organizmi:

aa.—jedna Komisija čiji će zadatak biti da izradi konvencije o intelektualnoj saradnji između Članova Unije, kao i da se stara o njihovoj primeni;

bb.—jedan Komitet čiji će zadatak biti da saobraćava napore organa štampe u cilju zbližavanja javnih mišljenja Članova Unije, kao i u cilju odbrane njihovih interesa.

Čl. 7.

Ekonomsko-finansiski organ imaće za zadatak:

a.—da koordinira spoljne trgovinske politike i carinske tarife u cilju zaključenja carinske unije;

b.—da izradi jedan zajednički ekonomski plan za sve Članove Unije;

c.—da proučava, putem naročitih organa, sva sretstva koja će omogućiti da se poboljša saobraćaj između Članova Unije (železnice, putevi, pomorska, vazдушna i rečna plovidba, P.T.T.) kao i turistički promet u Uniji;

d.—da pripremi jedan projekt konvencije za ustanovljenje balkanske monetarne unije.

Čl. 8.

Vojni organ imaće za zadatak da koordinira aktivnosti koje se odnose na saradnju nacionalnih oružanih snaga Članova Unije za usvajanje jednog zajedničkog plana odbrane i jednog zajedničkog tipa naoružanja, itd., itd.

Misija oružanih snaga Unije biće da brane evropske granice država Unije.

Čl. 9.

Stalni biro obrazovaće sekretarijat raznih organa Unije i imaće za zadatak:

a.—da priprema materijal za radove organa Unije;

b.—da proučava pitanja čije rešenje može učiniti efikasnijom političku i ekonomsko-finansisku saradnju Članova Unije;

c.—da se stara o primeni odluka organa Unije.

GLAVA TREĆA

Čl. 10.

Visoke Strane Ugovornice izjavljuju da ovaj Sporazum predstavlja opšte osnove organizacije Balkanske Unije. One se smatraju vezane prednjim odredbama od dana izmene instrumenata ratifikacije i gledaju sa zadovoljstvom na buduće pristupanje ovom Sporazumu drugih balkanskih država kojima upravljaju slobodne i zakonski ustanovljene Vlade.

CHAPITRE II
LA TACHE DES ORGANES DE L'UNION

Art. 6

L'Organe politique aura pour tâche:

a.—de coordonner les politiques étrangères des Membres en vue de permettre à l'Union d'agir sur le plan international d'une manière uniforme et de procéder à la consultation préalable toutes les fois que les intérêts extérieurs vitaux des Membres de l'Union seraient menacés;

b.—de préparer des projets de Conventions de conciliation et d'arbitrage entre les Membres de l'Union.

L'Organe politique veillera à la constitution des organismes suivants:

aa.—d'une Commission chargée d'élaborer des conventions de coopération intellectuelle entre les Membres de l'Union et de veiller à leur application;

bb.—d'un Comité chargé de coordonner les efforts des organes de la presse en vue d'un rapprochement des opinions publiques des Membres de l'Union et de la défense de leurs intérêts.

Art. 7

L'Organe économique et financier aura pour tâche:

a.—de coordonner les politiques de commerce extérieur et les tarifs douaniers en vue de la conclusion de l'Union douanière;

b.—d'élaborer un plan économique commun pour tous les Membres de l'Union;

c.—d'étudier, par des organes spéciaux, tous les moyens qui permettront d'améliorer les communications entre les Membres de l'Union (chemins de fer, routes, navigation maritime, aérienne et fluviale, P.T.T.) ainsi que le mouvement touristique dans l'Union;

d.—de préparer un projet de convention instituant l'union monétaire balkanique.

Art. 8

L'Organe militaire aura pour tâche de coordonner les activités concernant la collaboration des forces armées nationales des Membres de l'Union, l'adoption d'un plan commun de défense et d'un type commun d'armement, etc., etc.

La mission des forces armées de l'Union sera de défendre les frontières européennes des Etats de l'Union.

Art. 9

Le Bureau permanent formera le secrétariat des différents organes de l'Union et aura pour tâche:

a.—de préparer le matériel pour les travaux des Organes de l'Union;

b.—d'étudier les questions dont la solution peut rendre plus efficace la coopération politique, économique et financière des Membres de l'Union;

c.—de veiller à l'application des décisions des organes de l'Union.

CHAPITRE III

Art. 10

Les Hautes Parties Contractantes déclarent que cet Accord présente les bases générales de l'organisation de l'Union Balkanique. Elles se considèrent liées par les dispositions ci-dessus depuis le jour de l'échange des instruments de ratification et Elles envisagent avec satisfaction l'adhésion future à cet Accord d'autres Etats Balkaniques régis par des Gouvernements librement et légalement constitués.

Čl. 11.

Ovaj Sporazum biće ratifikovan i ratifikacije će se izmeniti čim to bude moguće.

U potvrdu čega, odnosi punomoćnici stavili su svoje potpise i pečate.

Radjeno u Londonu u dva originalna primerka na francuskom jeziku 15 januara 1942 godine.

(M.P.)
Em. J. Cuderos s.r.

(M.P.)
H. Simopulos s.r.

(M.P.)
Slobodan Jovanović s.r.

(M.P.)
M. Ninčić s.r.

Art. 11

Le présent Accord sera ratifié et les ratifications en seront échangées dès que faire se pourra.

En foi de quoi les Plénipotentiaires respectifs ont apposé leurs signatures et leurs sceaux.

Fait à Londres, en double original en français, le 15 janvier mille neuf cent quarante deux.

(L.S.)
Em. J. Tsouderos m.p.

(L.S.)
Ch. Simopoulos m.p.

(L.S.)
Slobodan Yovanovitch m.p.

(L.S.)
M. Nintchitch m.p.

§ 2

Ovaj Zakon stupa u život i dobija obaveznu silu pošto se izvrši razmena instrumenata ratifikacije pomenutog Sporazuma, a po obnarodovanju u "Službenim Novinama."

Preporučujemo Našem Ministru Pravde da ovaj Zakon obnaroduje, Našem Ministru inostranih poslova da se o izvršenju njegovu stara, vlastima zapovedamo da po njemu postupaju a svima i svakome da mu se pokoravaju.

27 februara 1942 godine
u Londonu.

Ministar Inostranih poslova,
Dr. M. Ninčić s.r.

Video i stavio Državni Pečat,
Čuvar Državnog Pečata, Ministar pravde,
Dr. M. Gavrilović s.r.

PETAR s.r.

Pretsednik Ministarskog
saveta,
Slobodan Jovanović s.r.

NAPOMENA : Razmena ratifikacionih instrumenata izvršena je u Londonu 28 februara 1942 god.
L'échange des instruments de ratification a eu lieu à Londres, le 28 février 1942.

Pov. br. 1187/42.

Iz kancelarije Ministarstva inostranih poslova.